

**NAZIM HİKMET'İN FİKİRLERİ YAPITLARI VE
TÜRK TOPLUMSAL YAŞAMINA KATKILARI
(KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN BİR ARAŞTIRMA)**

Serap ATEŞ

**İnönü Üniversitesi SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Lisans Üstü Eğitim- Öğretim
Yönetmeliği'nin KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır**

(Malatya, Ağustos, 2007)

**NAZIM HİKMET'İN, FİKİRLERİ, YAPITLARI VE
TÜRK TOPLUMSAL YAŞAMINA KATKILARI
(KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN BİR ARAŞTIRMA)**

Serap ATEŞ

Danışman: Yrd. Doç Dr. Aydın USTA

**İnönü Üniversitesi SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Lisans Üstü Eğitim- Öğretim
Yönetmeliği'nin KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır**

(Malatya, Ağustos, 2007)

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Serap ATEŞ'e ait olan bu bilimsel çalışma jüri üyeleri olarak tarafımızdan Kamu Yönetimi Ana bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

BAŞKAN.....

ÜYE.....

ÜYE.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../ 2007

Prof. Dr. S. Kemal KARTAL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Nazım Hikmet’in Fikirleri, Yapıtları, ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları (Kamu Yönetimi Açısından Bir Araştırma)**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların metin içi ve kaynakçada yöntemine uygun olarak gösterilenlerden oluştuğunu belirtip, onaylarım.

.../.../2007

Serap ATEŞ

ÖNSÖZ

Kamu Yönetimi Araştırma Projesi dersi çerçevesinde tez konularımızı belirlemeye başladığımızda büyük bir kararsızlık içerisindeydim. Çalışmayı düşündüğün belli başlı konuların bir listesini hazırladım ve sevgili öğretmenimiz Prof. Dr. S. Kemal KARTAL yönetiminde hazırlamış olduğum listeyi incelemeye başladık. Listemde öz yaşam öyküsü olarak çalışmak istediğim Nazım Hikmet RAN da vardı. Öğretmenimin de önerisi ile Nazım Hikmet RAN'ı çalışmaya karar verdim ve "Nazım Hikmet'in Fikirleri, Yapıtları, ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları (Kamu Yönetimi Açısından Bir İnceleme)" olarak tez başlığımı belirledim.

Bu araştırmaya başlamadan önce Nazım Hikmet'in belli başlı birkaç şiiri dışında yapıtını okumamıştım. Yaşamöyküsü hakkında da ayrıntılı bilgiye sahip değildim. Ancak toprağına aşık bir şair bu kadar güzel memleket şiirleri yazarken nasıl oluyor da vatan hainliği ile suçlanabiliyordu?

*"Sen benim
Esaretim ve hürriyetimsin
Çıplak bir yaz güneşi altında yanan etimsin,
Sen, memleketimsin..."*

Gerçekten hain olan birinin böyle içten ve samimice memleketine seslenmesi nasıl mümkün olur? Doğrusu merak içindeydim. Bu araştırma ile hem bu sorunun cevabını araştırma fırsatı bulacak hem de Kamu Yönetimi Bölümü'ne katkı sağlayabileceğimi düşündüm.

Araştırmaya ilk olarak Nazım Hikmet'in tüm yapıtlarını elde etmekle başladım. Onları konu başlıklarına göre sınıfladım ve yapıtlarının sentezlemesiyle Nazım Hikmet'in fikirlerini irdelemeye gittim. Ayrıca ulaşabildiğim Nazım Hikmet RAN hakkında yazılmış tüm kitapları inceledim. Araştırma boyunca Nazım Hikmet'in birbirinden güzel ve duygulu şiirlerinin yanında onun roman ve öykülerinin de çok başarılı olduğunu gördüm. Kimi çevreler O'na vatan hini deseler de o, her zaman toprağına aşık büyük bir halk ozanı olmasının yanında bir çok Türk edebiyat'çısının da esin kaynağıdır.

Araştırmanın devamı boyunca akademik disiplinin ve bilimselliğın önemini bana kazandıran sevgili öğretmenim Prof. Dr. S. Kemal KARTAL'a, çalışmamda bana yardımcı olan, yaratıcılığımaya destek veren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Aydın USTA'ya, çalışmanın devamı boyunca büyük bir sabırla benden her türlü destek ve

yardımlarını esirgemeyen sevgili öğretmenlerim Yrd. Doç. Hüseyin ERKUL'a ve Doç. Dr. Yusuf KARAKILÇIK'a, ayrıca, tüm araştırma süresince bana destek ve yardımlarından dolayı İnönü Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Başkanı Neziha ÜSTÜNER'e ve diğer tüm personeline bana destek ve yardımlarından dolayı sevgili arkadaşım Selda ÜSTÜNER'e ve teşekkürü borç bilirim.

Serap ATEŞ

**NAZIM HİKMET'İN, FİKİRLERİ, YAPITLARI, VE
TÜRK TOPLUMSAL YAŞAMINA KATKILARI
(KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN BİR ARAŞTIRMA)
İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2007**

Serap Ateş

Danışman: Yrd. Doç. Aydın USTA

ÖZET VE ANAHTAR SÖZCÜKLER

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak yapılan bu çalışmada, Nazım Hikmet RAN'ın yaşamı, yapıtları ve fikirleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve HİKMET'in tüm eserlerinin Türk toplumsal yaşamına katkıları, Kamu Yönetimi açısından irdelenmiştir.

Nazım Hikmet'in gençlik yılları çok sevdiği memleketinin işgal yıllarına karşılık gelmiştir. Nazım Hikmet'teki ete kemiğe bürünmüş memleket aşkı ve gençlik ateşinin verdiği mücadele ruhu; genç şairi Anadolu'ya götürmüştür. Anadolu Nazım Hikmet'e çok şey katmıştır. Hayatın tüm çıplaklığı ile gerçeklerine tanık olmuştur. Anadolu'ya yolculuğu, devamında Moskova'ya gidişini ve KUTV'deki eğitimini beraberinde getirmiştir. Nazım Hikmet'in bundan sonraki yaşamı ülkeye kaçak gidip gelmelerle ve haksız yargılamalarla geçmiştir. Bu yargılamalar Nazım Hikmet'in hayatının en güzel on altı yılını demir parmaklıklar arkasında heba etmiştir. Geri kalan sürgün yıllarında ise kalbindeki vatan özlemi asla bitmek tükenmek bilmemiştir. Nazım Hikmet tüm hissettiklerini Türk ve dünya okuruna verdiği sayısız yapıtlarına yansıtmıştır.

İşte Nazım Hikmet RAN'ın yüreğindeki vatan, memleket ve insan sevgisini, mücadele ruhunu içeren yapıtlarının ve fikirlerinin sınıflandırıldığı bu çalışma Türk toplumsal yaşamına katkı açısından örnek bir çalışma teşkil etmektedir.

Bu çalışma; Bolşevikler, Enternasyonal, Komünizm, Komintern, Proletarya, Proleter, ve Tröst kavramlarının geçtiği ve açıklandığı bir çalışmadır.

**NAZIM HİKMET'İN FİKİRLERİ, YAPITLARI, VE
TÜRK TOPLUMSAL YAŞAMINA KATKILARI
(KAMU YÖNETİMİ AÇISINAN BİR ARAŞTIRMA)**

**Serap ATEŞ
İÇİNDEKİLER**

Sayfa No:

Onay Sayfası	
Onur Sözü.....	1
Önsöz.....	2
Özet ve Anahtar Sözcükler.....	4
Kısaltmalar Dizelgesi.....	9
Çizelgeler Dizelgesi.....	11

BİRİNCİ KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, DENENCELERİ, AMACI VE YÖNTEMİ	
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	12
1.2. Araştırmanın Denenceleri ve Amacı.....	13
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	14
1.4. Bilgi Derleme ve İşleme Araçları	14
1.5. Kavram Tanımları	14
1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası	16

İKİNCİ KESİM

NAZIM HİKMET'İN TANITILMASI

2. NAZIM HİKMET'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ.....	18
2.1. Nazım Hikmet'in Doğumu ve Aile Çevresi	18
2.2. Nazım Hikmet'in Sanatsal Kişiliği	20
2.3. Nazım Hikmet ve Siyasal Otorite	22

2.4. Nazım Hikmet'in Eserleri	23
2.5. Nazım Hikmet'in Aldığı Ödüller	23
3. NAZIM HİKMET'İN ARDINDAN YAZILANLAR.....	25
3.1. Türk Kökenli Yazarların Nazım HİKMET'in Ardından Yazdıkları:	25
3.2. Yabancı Yazarların Nazım HİKMET'in Ardından Yazdıkları:	26
4. NAZIM HİKMET HAKKINDA DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ.....	29
4.1. Nazım Hikmet Hakkında Genel Değerlendirmelerin Yapıldığı Kitaplar.....	29
4.1.1. Nazım Hikmet'in Yaşam Öyküsünü Konu Alan Kitaplar.....	30
4.1.2. Nazım Hikmet'in Yargılanmaları ve Siyasal Yaşamıyla İlgili Kitaplar	31
4.2. Nazım Hikmet'in Eserlerini Konu Alan Kitaplar	32
4.2.1. Nazım Hikmet'in Şiirleriyle İlgili Kitaplar	32
4.2.2. Nazım Hikmet'in Albümleri	34
5. NAZIM HİKMET'İN BENİMSENME BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	37
5.1. Dışlayanlar	37
5.1.1. Türk Edebiyatında "Eski" ve "Yeni" Kavgası.....	37
5.1.2. Nazım Hikmet'in Davaları	39
5.2. Benimseyenler	43

ÜÇÜNCÜ KESİM

NAZIM HİKMET'İN EDEBİ VE SANATSAL KİŞİLİĞİNİN TANITILMASI

6. NAZIM HİKMET'İN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ORTAYA KONMASI.....	46
6.1. Nazım Hikmet'in Sanatçılığı	46
6.1.1. Nazım Hikmet'in Ressamlığı.....	47
6.1.2. Nazım Hikmet'in El İşleri	48
6.2. Nazım Hikmet'in Şairliği	49
6.3. Nazım Hikmet'in Yazarlığı	50
6.3.1. Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı	51

6.3.2. Nazım Hikmet'in Romancılığı:.....	52
--	----

7. NAZIM HİKMET'İN YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK

TANITILMASI.....	53
-------------------------	-----------

7.1. Nazım Hikmet'in Nesir Yazıları.....	53
--	----

7.1.1 Nazım Hikmet'in Romanları	53
---------------------------------------	----

7.1.1.1. Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim.....	53
---	----

7.1.1.2. Kan Konuşmaz.....	55
----------------------------	----

7.1.1.3. Yaşamak Hakkı.....	57
-----------------------------	----

7.1.1.4. Yeşil Elmalar.....	58
-----------------------------	----

7.1.2. Nazım Hikmet'in Oyun Kitapları.....	59
--	----

7.1.2.1. Yusuf ile Menofis.....	59
---------------------------------	----

7.1.2.2. Demokles'in Kılıcı.....	62
----------------------------------	----

7.1.2.3. Kadınların İsyanı.....	64
---------------------------------	----

7.1.2.4. Kafatası.....	65
------------------------	----

7.1.3. Nazım Hikmet'in Çeviri Hikayeler:	66
--	----

7.1.4. Nazım Hikmet'in Hikayeleri	67
---	----

7.2. Nazım Hikmet'in Manzum Eserleri.....	69
---	----

7.2.1. Nazım Hikmet'in Şiirleri	69
---------------------------------------	----

7.2.1.1. Kuvayi Milliye.....	69
------------------------------	----

7.2.1.2. Benerci Kendini Niçin Öldürdü?.....	74
--	----

7.2.1.3. İlk Şiirler.....	78
---------------------------	----

7.2.1.4. Memleketimden İnsan Manzaraları.....	79
---	----

7.2.1.5. 835 Satır.....	80
-------------------------	----

7.2.1.5. Yatar Bursa Kalesinde.....	83
-------------------------------------	----

7.2.1.7. Yeni Şiirler.....	85
----------------------------	----

7.2.1.8. Son Şiirler.....	87
---------------------------	----

7.2.2. Nazım Hikmet'in Rubaileri.....	88
---------------------------------------	----

8. NAZIM HİKMET'İN FİKİRLERİNİN

SINIFLANDIRILARAK YORUMLANMASI.....	90
--	-----------

8.1. Siyasi Yapıya İlişkin Düşünceleri.....	90
---	----

8.2. Toplumsal Sorunlara İlişkin Düşünceleri.....	95
---	----

8.3. Memleket Sevgisine İlişkin Düşünceleri.....	100
--	-----

9. NAZIM HİKMET'İN GÜNÜMÜZ VE GELECEK İÇİN ÖNEMİ	
YAPITLARINDAN, FİKİRLERİNDEN	
VE UYGULAMALARINDAN BUGÜN VE GELECEKTE NASIL DAHA İYİ	
YARARLANILABİLİR?.....	105
9.1. Nazım Hikmet'in Günümüz İçin Önemi: Yapıtlarından ve	105
Fikirlerinden Bugün Daha İyi Nasıl Yararlanılabilir?	105
9.2. Nazım Hikmet'in Gelecek İçin Önemi: Yapıtlarından ve.....	108
Fikirlerinden Gelecekte Daha İyi Nasıl Yararlanılabilir?	108
10. NAZIM HİKMET'İN ÖNEMİNİN ULUSAL VE ULUSLAR ARASI	
DÜZEYDE GEÇMİŞ GÜNÜMÜZ VE GELECEK	
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ.....	111
10.1. Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet Yapan Özellikler	111
10.1.1. Ulusal Düzeyde	111
10.1.2. Uluslararası Düzeyde.....	113
10.2. Nazım Hikmet'i Vatan Haini Olarak Yansıtan Koşullar	116
10.2.1. Ulusal Düzeyde	116
10.2.2. Uluslararası Düzeyde.....	118
10.3. Nazım Hikmet'ten Günümüz İçin Alınacak Dersler.....	120
10.3.1. Ulusal Düzeyde	120
10.3.2. Uluslararası Düzeyde.....	121
DÖRDÜNCÜ KESİM	
GENEL DEĞERLENDİRME	
11. BULGULAR, ÖNERİLER VE GENEL SONUÇ.....	124
11.1 Bulgular	124
10.2. Öneriler.....	127
10.3 Genel Sonuç.....	130
EK 1.NAZIM HİKMET'İN ÖZGEÇMİŞİ.....	134
Ek 1.1. Nazım HİKMET'in Kronolojik Özgeçmişi.....	134
Ek 2.1. Nazım Hikmet'in Yaşamöyküsü	136

EK 2. NAZİM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN.....	138
Ek 2.1. Nazım Hikmet'in Yaşam Öyküsünü Konu Alan Kitaplar	138
Ek 2.2 Nazım Hikmet'in Yargılanmaları ve Siyasal Yaşamıyla İlgili kitaplar	139
Ek 2.3. Nazım Hikmet'in Eserlerini Konu Alan Kitaplar	140
Ek 2.3.1. Nazım Hikmet'in Şiirleriyle İlgili Kitaplar	140
Ek 2.3.2. Nazım Hikmet'in Tiyatrolarıyla İlgili Kitapları	140
Ek 2.3.3. Nazım Hikmet'in Belli Dönemlerine Tanıklık Edenlerin Yazdığı Kitaplar	141
EK 3. NAZİM HİKMET'İN BÜTÜN YAPITLARININ TARİH SIRALAMASINA GÖRE DİZELGESİ.....	142
EK 4. NAZİM HİKMET'İN BÜTÜN YAPITLARININ YAYIN TÜRLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMIŞ DİZELGESİ.....	143
Ek 4.1.Şiir Kitapları	143
Ek.4.2. Romanlar:	143
Ek 4.3. Oyunlar:.....	143
Ek 4.4.Hikayeler:	144
EK 5. FOTOĞRAFLARLA NAZİM HİKMET.....	145
Ek 5.1. Nazım Hikmet Bahriye Mektebi öğrencisi iken Çekilmiş Fotoğrafi.....	145
Ek 5.2. Nazım Hikmet'in Piraye ve Kemal Tahir ile Çekilmiş Fotoğrafi.....	146
Ek 5.3. Nazım Hikmet Bursa Cezaevi'nde Çekilmiş Fotoğrafi.....	146
Ek 5.4. Nazım Hikmet Pablo Neruda İle Çekilmiş Fotoğrafi.....	147
Ek 5.5. Yılların Yaşlandıramadığı Büyük Şair "Nazım Hikmet"	148
Ek 5.6. Nazım Hikmet'in Çalışırken Çekilmiş Fotoğrafi.....	149
Ek 5.7. Nazım Hikmet'in Mezarı	150
KAYNAKÇA	

KISALTMALAR DİZELGESİ

AGHS	: İngiliz Gizli Haber Alma Örgütü
Akt	: Aktaran
AP	: Adalet Partisi
AY	:Anayasa
AYM	:Anayasa Mahkemesi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CMYK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
DP	: Demokrat Parti
KTUV	:Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi
Md	:Madde
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TKP	:Türkiye Komünist Partisi
VA-LA	:Vala Nurettin
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

ÇİZELGELER DİZELGESİ

Çizelge 1: Bulgular ve Öneriler.....	129
--------------------------------------	-----

**NAZIM HİKMET'İN FİKİRLERİ, YAPITLARI, VE
TÜRK TOPLUMSAL YAŞAMINA KATKILARI
(KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN BİR ARAŞTIRMA)**

Serap ATEŞ

BİRİNCİ KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu kesim tek bölümden oluşmaktadır ve araştırma konusunu tanıtıcı özet bilgiler içermektedir. Sırasıyla araştırmanın konusu, denenceler, amacı, yöntemi ve sunuş sırası bu bölümde ortaya konmuştur.

**1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, DENENCELERİ, AMACI VE
YÖNTEMİ**

Bu bölüm, “Araştırmanın Konusu ve Önemi”, “Araştırmanın Denenceleri ve Amacı”, “Araştırmanın Yöntemi”, “Bilgi Derleme ve İşleme Araçları”, Kavram Tanımları” ve “Araştırmanın Sunuş Sırası” adlı başlıklardan oluşmaktadır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Araştırmanın konusunu Nazım Hikmet'in yaşamı, yapıtları, fikirleri ve Türk toplumsal yaşamına katkıları oluşturmaktadır. Nazım Hikmet'in yapıtları anti emperyalizm, faşizm, bağımsızlık, sosyalizm, barış, umut, iyimserlik, aşk, memleket ve insan sevgisi gibi kavramları içermektedir. Bu kavramları Nazım Hikmet, şiirden romana, öyküden çevirilere, piyesten resme kadar neredeyse sanatın her dalında yapıtlar ortaya koyarak işlemiştir.

Nazım HİKMET'in yapıtlarının bir çoğu şiir kitapları niteliğindedir. HİKMET'in şiir kitaplarının dışında dört tane de romanı bulunmaktadır. Bunların yanında öykü, piyes ve çeviri hikaye türünde çalışmaları da bulunmaktadır. Tüm yapıtlarında genel olarak umut, barış, kardeşlik, insan ve memleket aşkı, mücadele ruhu gibi temalar işlenmiştir. Türk edebiyatında “HİKMET” dendiğinde daha ziyade Nazım HİKMET'in şairliği ön plana çıkmaktadır. Bunun sebebi ise çok sayıda şiir kitabı yazması ve Türk şiirine getirdiği yeniliklerdir.

Araştırmanın konusunu Kamu Yönetimi disiplini ile ilişkilendirmek bakımından ele alacak olursak, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı kendi içerisinde dört disiplinden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla: “siyaset ve sosyal bilimler, kentleşme ve çevre sorunları, yönetim bilimleri ve hukuk bilimleridir. Bu araştırma daha ziyade siyaset, sosyal bilimler ve yönetim bilimleriyle yakından ilgilidir. Bu amaçla kişi incelemesi ele alınmış ve üzerinde çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Denenceleri ve Amacı

Araştırmanın dayanağını oluşturan denenceler şöyle sıralanabilir:

D.1: Nazım Hikmet yazdığı eserlerinde, öz olarak, üretim araçlarının toplumun ortak malı olduğu; kimsenin kimseyi sömürmediği, dil, din, ırk ayrımının yapılmadığı, tüm yurttaşların birlikte çalışıp ürettiği bir toplum yapısının gerekliliğini savunmuştur. İşte bu yüzden karşı olduğu çevreler onu vatan haini ilan etmiştir.

D.2: Nazım Hikmet; Anadolu'nun işgal yıllarında son derece nezih ve lüks yaşantısını, anti-emperyalist direnişe katılmak amacıyla terk etmiş; Türk halkının bağımsızlık ve hürriyet özlemlerini, insanlar arası eşitsizliği, zorbalığı, açlığı, sefaleti eserlerinde dile getirmenin yanı sıra şiirlerinde de aşkı ve sevgiyi en güzel biçimde ifade etmiştir. Nazım Hikmet'in bu özellikleri Türk halkı tarafından öğrenilmesi engellenmiştir.

D.3: Nazım Hikmet politik idealleri uğruna çeşitli tehditlere maruz kalmış, bu idealleri uğruna yıllarca hapis ve sürgün hayatı yaşamış, “vatan haini” nitelemesine yakıştırılmış olmasına rağmen bugün en radikal çevrelerce bile yurtsever bir şair olarak kabul edilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Nazım Hikmet'in yaşam öyküsünü konu alan bu araştırma ile; değerli ozanın yapıtları, fikirleri, ulusal kültüre katkı sağlayacak biçimde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ile aynı zamanda Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'na katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın diğer amacı ise; şair Nazım HİKMET'in fikir ve uygulamalarının bugün ve gelecek için öneminin anlaşılmasının sağlanması ve Türk toplumsal yaşamındaki sorunlara çözüm bulunması bakımından HİKMET'in penceresinden bakılarak yararlı bir görüş açısının kazandırılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın tamamında tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma şair Nazım Hikmet RAN'a ait olan eserlerin ve Nazım Hikmet RAN ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmaların sınıflandırılarak; Nazım Hikmet RAN'ın fikirleri, Türk toplumsal yaşamına katkıları ve önemi betimsel yöntem temel alınarak, neden sonuç ilişkileri içinde irdelenmiştir.

1.4. Bilgi Derleme ve İşleme Araçları

“Nazım Hikmet'in Fikirleri, Yapıtları, ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları (Kamu Yönetimi Açısından Bir İnceleme)” başlıklı araştırmada basılı ve elektronik ortamdaki yazılı kaynaklar taranarak bilgi toplanmıştır. Bunun yanında bilgi toplama amacıyla yararlanılan kaynaklar şunlardır: Bilimsel kitap ve makaleler, İnternet ortamında sunulan makaleler ve haber yazıları. Araştırmada niteliksel bilgi işleme aracı kullanılmıştır.

1.5. Kavram Tanımları

Araştırmanın devamı boyunca geçmekte olan birtakım kavramlar ve bunların kısaca tanımları şöyledir;

Bolşevikler: Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi Ekim 1917'de iktidarı ele geçirerek egemen siyasal güç haline gelmiştir. Partinin İkinci Kongresinde yalnızca profesyonel devrimcilerin parti üyesi olarak kabul edilmesinde ısrar eden Lenin ve yandaşlarının merkez komitesinde ve partinin yayın organı “İskra” adlı gazetenin yazı kurulunda çoğunluğu kazanmasıyla oluşanlar Bolşevikler; karşıtları da Menşevikler adını alır (Ana Britannica 125).

Enternasyonal: Sözlük anlamı uluslararası demektir. Ancak araştırma içinde geçen anlamına bakılacak olursa tüm dünya işçilerini ve emekçilerini koruyan ve

haklarını gözeten kuruluşun adıdır. Yazar CERRAHOĞLU şöyle bir açıklamaya gitmiş: Bahsettiğiniz mesele bir meseledir ki bugünkü gün Avrupa'yı titretmeye başlamıştır. Mücerret bu bahsi yürütmek için teşekkül etmiş olan **ENTERNASYONAL** cemiyeti taraftarları otuz milyon nüfusu aşmış olduğu ve bunların her büyük şehir ve kasabada meclis ve mahfilleri bulunduğu gazeteler büyük önemle yazıyor. Bakınız bu cemiyet ne diyor? Diyor ki

“Ben kunduracıyım. Size bir çift potin yapacağım. Siz de o potini giyip ve baloya gidip raks edeceksiniz. O baloya gideceksiniz ki orada bir gecelik zevkiniz için beş on altın sarf etmeyi çok görmüyorsunuz. Halbuki bu bir çift potin için bana yirmi frankı zorla veriyorsunuz. Ne olur bana yirmi yerine yirmi beş frank verseniz! ne kaybetmiş olursunuz? Ben size yaptığım kunduradan kazandığım para ile beş altı nüfustan oluşan çoluğuma çocuğuma ancak kuru ekme yedirebiliyorum. Etin yüzünü hafta bir görüyorum. Siz ise has ekmeği dahi beğenmiyorsunuz da zimiçka yiyorsunuz. Dana eti, koyun eti midenize ağır geldiğinden keklük ve buldırcın eti yiyorsunuz. Reva mıdır ki sizin medeni cemiyetinizin içinde ben dahi lazımlı bir adam olduğum halde kanı kusup gideyim? Toplumumuzda kunduracının olmamasını ve yalınayak gezmeyi ister misiniz?” (Cerrahoğlu, 1966, 42).

Komünizm: Ortak mülkiyete ve servetin gereksinimine göre bölüştürülmesine dayalı toplumsal düzen ya da siyasal sistem. Kavram bu tür bir toplumsal düzen kurmayı amaçlayan, Marksist-Leninist ilkelere esinlenmiş siyasal program ve hareketleri anlatmak için de kullanılır.

Komünizmde bütün üretim ve bölüşüm araçlarının bir bütün olarak toplumun mülkiyetinde olduğu ve devletin tümüyle ortadan kalktığı sınıfsız bir toplum söz konusudur. Karl Marks ve Engels'in 1847-48 arasında yazdığı “Komünist ve Manifesto” adlı yapıtın ardından komünizm yeni bir anlam kazandı (Ana Britannica, 221).

Proletarya: Proleterlerden oluşan toplumsal sınıf. Markçılığa göre proletarya, kapitalist üretim biçimi dönemindeki değerlerin üreticisi ve devrimci toplumsal sınıfı oluşturmaktadır. Marks şöyle der: “Burjuvazi, yani sermaye büyüdükçe, ancak iş bularak yaşayan ve ancak emek sermayeyi büyüttüğü zaman iş bulabilen çağdaş işçiler sınıfı olan proletarya da büyür (Büyük Larousse, 9581s.).

Komintern: Tam adı Komünist Enternasyonal'dir. Enternasyonal olarak da bilinir. Komünist partilerin birliğini sağlamak amacıyla 1919'da kurulan ve resmen dağıtıldığı 1943'e değin Sovyet denetiminde etkinlik gösteren uluslararası kuruluş (Ana Britannica s212).

Proleter: İşgücünü satarak karşılığında aldığı ücretten başka geçim kaynağı olmayan kimse anlamına gelirken; Eski Roma'da ise şu anlamı ifade etmektedir: Vergiden bağışık ve ancak dünyaya getireceği çocuklar bakımından devlete yararlı sayılan en ast sınıftan yurttaş.

“Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!” Marks ve Engels'in “Manifesto” adlı yapıtını son cümlesi.

Tröst: Hukuksal bağımsızlıklarını korumakla birlikte tek bir ana şirket tarafından denetlenen işletmelerin oluşturduğu, genellikle mali bir temele dayanan topluluktur. Başka bir tanımı ise; ekonominin bütün bir kesimi üzerinde etkili olan güçlü işletmedir (Büyük Larousse, 11721).

1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası

Araştırma dört kesim yaklaşımına göre hazırlanmış ve toplam on bir bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci kesiminde “Araştırma Hakkında Açıklamalar” başlığı ile araştırmayı tanıtıcı bilgiler sunulmuştur. “Araştırmanın Konusu, Denenceleri, Amacı ve Yöntemi” başlıkları bu kesimde yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci kesiminde, Nazım HİKMET'in tanıtılmasına yönelik bilgiler ortaya konmuştur. Kesim kendi içinde dört ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar sırası ile “NAZIM HİKMET'İN YAŞAMÖYKÜSÜ”, “NAZIM HİKMET'İN ARDINDAN YAZILANLAR, NAZIM HİKMET İLE İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR ve NAZIM HİKMET'İN BENİMSENME BAKIMINDAN İNCELENMESİ”dir.

Araştırmanın üçüncü kesimi Nazım HİKMET'in tanıtılmasını sağlayan beş ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla NAZIM HİKMET'İN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNİN ORTAYA KONMASI”, “NAZIM HİKMET'İN YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK ORTAYA KONMASI”, “NAZIM

HİKMET'İN FİKİRLERİNİN SINIFLANDIRILARAK ORTAYA KONMASI", NAZIM HİKMET'İN GÜNÜMÜZ VE GELECEK İÇİN ÖNEMİ: YAPITLARINDAN VE FİKİRLERİNDEN BUGÜN VE GELECEKTE NASIL DAHA İYİ YARARLANILABİLİR?" "NAZIM HİKMET'İN ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZEYDE GEÇMİŞ GÜNÜMÜZ VE GELECEK AÇISINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ" Başlıklarını taşımaktadır.

Araştırmanın dördüncü ve son kesimi de, çalışma boyunca elde edilen Bulgular, Bulgulara yönelik Öneriler, ve Sonuç bölümlerinin yer aldığı "GENEL DEĞERLENDİRME" başlıklı dördüncü kesimdir.

İKİNCİ KESİM: NAZIM HİKMET'İN TANITILMASI

Bu kesimde Nazım Hikmet'i tanıtıcı bilgiler sunulmuştur. İlk olarak Hikmet'in Yaşam Öyküsü, ardından yerli ve yabancı sanatçı, politikacı ve devlet adamları tarafından Hikmet hakkındaki yapılan değerlendirmeler sunulmuş, daha sonra da HİKMET ile ilgili benimsenme düzeyini gösteren çalışmalar sınıflandırılmıştır.

2. NAZIM HİKMET'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ

Bu bölümde Nazım HİKMET'in yaşam öyküsü beş başlıkta incelenmiştir. Başlangıçta Nazım HİKMET'in çocukluk dönemi hakkında bilgi verilmekte; aile çevresi tanıtılmakta daha sonra ise sanatsal gelişimi ve sonrasının kısa bir değerlendirilmesi yapılmaktadır.

2.1. Nazım Hikmet'in Doğumu ve Aile Çevresi

Nazım Hikmet 20 Kasım 1901 de Selanik'te doğmuş, ancak ailesi tarafından 40 gün için bir yaş büyük görünmesin diye bu tarih 15 Ocak 1902 olarak alınmış kendisi de bu tarihi benimsemiştir (Fuat, 2001, 11). Bir yıl kadar Fransızca eğitim veren bir okulda ardından eğitimine Göztepe Numune Mektebi'nde, oradan da Mekteb-i Sultani'de devam etmiş; ancak daha sonra da ailenin maddi sıkıntıya düşmesi sebebiyle Nişantaşı Sultanisi'ne devam etmiştir.

Hikmet, yaşamında önemli bir yer tutan şiire Mevlevi tarikatından olan dedesinin etkisiyle başlamıştır. Bahriye Nazırı Cemal Paşa, Nazım'ın şiire yansıyan duygularından çok etkilenmiştir ve aile onun da etkisiyle Nazım Hikmet'i Heybeliada Bahriye Mektebi'ne göndermeyi uygun bulmuş, ancak HİKMET bir gece nöbeti sırasında soğuktan “*zatülcenp*” adı verilen bir hastalığa yakalanmış ve askerlikten çürüğe çıkarılmıştır.

Nazım'ın ilk şiiri *Yeni Mecmua*'da yayımlanmış ardından “*Bir Dakika*” adlı şiiri ile *Alemdar gazetesi*'nin açmış olduğu bir yarışmada birinci seçilmiştir. Nazım o günlerde vatanın düşman işgali altında kalmasından büyük üzüntü duymakta idi ve bu üzüntüsünü daha ilk şiirlerinde dile getirmekte idi.

Kurtuluş savağını yerinde görmek ve destek vermek amacıyla İnebolu'ya oradan da Ankara'ya geçme kararı alan, Nazım HİKMET ve arkadaşı Vala Nurettin; İnebolu'da kendilerini "Spartakistler" olarak adlandıran; toplumsalcılıktan ve Sovyetlerden övgü ile bahseden bir gruba tanışmışlardı. Nazım Hikmet RAN ve arkadaşı bu grubun etkisi altında kalarak Marks'ı Lenin'i, ve Sosyalizm'i tanımak amacıyla Sovyetler Birliğine giderler.

Nazım Hikmet ve arkadaşı Va-nu (Vala Nurettin) Moskova'da KUTV'da (Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi) eğitim ve öğrenim almaya başladılar. HİKMET burada Sovyet şairlerinin şiirlerini okumaya başlamış; özellikle Mayakovskiy'nin şiir yazma biçimine hayran kalmıştı. Yazdığı şiirler "Aydınlık" adlı bir dergi de yayımlanmaya başlamıştır. Daha sonra gizlice Türkiye'ye dönmüş, Komünizm propagandası ve yasa dışı yayınlar yapmaktan dolayı Türkiye'de göz altına alınmış, hakkında 15 yıllık hapis ceza verilmiş ancak, 1926 yılı Cumhuriyet Bayramı sebebiyle cezası af kapsamına alınmıştır. Serbest bırakılmasının ardından "835 Satır", "Varan 3", "1+1=1" adlı kitapları ile ilgiyi üzerinde toplamayı başarmıştır. 1930'da "Salkımsöğüt" ve "Bahri Hazer" adlı şiirleri kendi sesinden *Columbia Firması*'na plağa alınmış ancak plakların halka açık yerlerde çalınmasıyla birlikte, siyasi otoritenin etkisi ile, yeni basımlarından vazgeçilmiştir. 1 Mayıs 1931'de halkı suça teşvik ettiği gerekçesiyle hakim karşısına çıkmış, ancak tekrar aklanmıştır. "Gece Gelen Telgraf" adlı şiir kitabının ardından iki dava açılmış, beş yıl olarak belirlenen cezanın yine af kapsamına alınması ve içerdeki tutukluluk süresine sayılması sebebiyle serbest bırakılmıştır.

Sovyetlerde ilk olarak bir Türk kızı ile, ikinci olarak bir Rus kızı olan Dr Lena ile olan evliliğinin ardından, üçüncü olarak, 31 Ocak 1935'te Piraye Hanımla bir evlilik gerçekleştirmiştir.

İpek Film stüdyosunda senaryo yazarlığı, dublaj yönetmenliği, film yönetmenliği gibi çeşitli işler yapmakta iken bir harp okulu öğrencisinin Nazım Hikmet'i sebepsiz ziyareti sonrasında Nazım Hikmet RAN'ın komünizm propagandası yaptığı kuşkusu ortaya çıkmış, "orduyu ve donanmayı isyana teşvik" suçlarından tutuklanmış ve toplam 28 yıl 4 ay hapse mahkum edilmiştir. 14 Temmuz 1951 tarihinde çıkarılan Genel Af Yasası ile 15 Temmuz'da serbest bırakılmıştır. Yasal olarak yükümlülüğü olmamasına karşın, askerliğine karar alınmasını hayatına yönelik bir tehdit görmüş olduğu için, 17 Haziran 1951'de İstanbul'dan ayrılmış ve

Romanya üzerinden Moskova'ya geçmiştir. 25 Temmuz 1951'de Bakanlar Kurulu kararı ile. Türk vatandaşlığından çıkarılmıştır. Ölümüne kadar pek çok ülkeye seyahatler yapan, konferanslar veren ve şiirlerini okuyan şair Nazım HİKMET RAN'ın mezarı Moskova'da Novodeviçy'dadır.

2.2. Nazım Hikmet'in Sanatsal Kişiliği

Nazım Hikmet şiir hayatına 19 Aralık 1914'te, ilk şiirini dediği "Yangın" adlı şiirini yazarak başlamış; ancak HİKMET'in biri 3 Temmuz 1913'te yazılmış olan "Feryad-ı Vatan" ve öbürü de 16 Aralık 1914'te yazılmış olan "Bir Bahriyelinin Ağzından" adlı şiirlerinin de mevcut olduğu bilinmektedir. Hececi şairler arasında adını duyuran Nazım Hikmet'in ilk şiirini Yeni Mecmua'da Yahya Kemal yayımlamıştır. Şiir alanında Yahya Kemal ile ilk karşılaşması "Samiye'nin Kedisi" adlı manzumesi aracılığıyla olmuştu. Söz konusu olan bu şiir izleyen satırlarda sunulmuştur.

*"Yeşil deniz gibi gözleri vardı,
Beyaz tüyleri ile bir küme kaldı.
Ağzını süsleyen sedef dişlerdi.
Baygın nazarı da ruha işlerdi.*

*Severken atlatıp birden kaçardı,
Okşarken apansız pençe atardı.
Onda bir kadının gururu vardı.
Sürmeli gözlerinden riya akardı."*

Yahya Kemal sözü edilen kediyi merak etmiş ancak kediyi beğenmemesi üzerine Nazım'a "*sen bu pis uyuş kediyi böylesine övebiliyorsan hiç kuşkusuz şair olursun*" demişti.

Hikmet daha sonra arkadaşı Vala'ya yazdığı bir mektubunda kendi şiirinin gelişiminde Yahya KEMAL için şöyle söyleyecekti:

"Bugünkü Türk şiirlerini ana ve esaslı çizgisiyle çok seviyorum zaten. Bunda belki bir anne şefkatinin payı da var. Lakin her şeye rağmen büyük annenin Yahya Kemal ve büyük teyzenin Haşim olduğu da muhakkak" (Hikmet, 1970, 71).

Alemdar Gazetesi'nin açtığı yarışmada "Bir Dakika" adlı şiiri ile birinci olmuş, eserleri için "Türk şiirini nanemollalıktan (tekdüzelik) kurtardı." şeklinde olumlu

tepkiler almıştır. Moskova'da bulunduğu sırada içeriğini anlayamadığı fakat şiirlerinin biçimine hayran kaldığı Mayakovskiy'nin etkisinde kalarak, "Açların Gözbebekleri" adlı şiirini serbest nazımla yazmış ve böylece kıvrılmış mısra düzeni ile farklı bir yazım üslubuna yönelmiştir.

"Nazım Mayakovskiy'i taklit ediyor" şeklindeki iddialara yanıt olarak, Mayakovskiy ile sadece şiir ve düzyazı gibi çeşitli türler arasındaki kopukluğun aşılması ve şiire siyasal konuların sokulması konusunda benzediklerini ifade etmiştir. "835 Satır" adlı şiirinde Rus futuristlerinin, etkileri olduğu açıktır. Bu dönem de HİKMET'in şiirlerinin biçimsel özellikleri kısaca şöyle betimlenebilir;

(1) Görsel Özellikleri: Nazım geleneksel dize yapısını kökünden yıkmıştır. Şiiri basamaklandırmış, sözcükler ortalarından kesilmiş bazen de tek heceye indirilmiştir.

(2) 1929-1932 dönemi şiirleri büyük ölçüde sözcüğün gerçek anlamında orkestrasyona dayanan ürünlerdir. Dizelerin uzunluğu, kısalığı sözcüklerin kırılma biçimleri, kafiyelerin seçimi, yinelemeler ve hece ölçülerinin kullanımı tümüyle çok sesli bir müzik parçasının melodik yapısını yansıtmaktadır. Şiirlerinde görsel öğelerle, sessel öğeler bir arada bütün yapıyı belirginleştirmek amacıyla kullanılmakta, aralarında denge kurulmaktadır.

(3) Karışık Teknikler: Şiir, roman, hikaye gibi edebiyat ürünlerini birbirinden, nispi olarak ayırtan şey, biçimden ziyade içerik, hava, derinlik fikir ve duygu sonrasında sürdürdükleri etkidir. Aynı içerik olayı ile şiirin de romanın da ele alınabileceğini belirten ve şiirin kuruluşunun daha karmaşık duruma geldiğini belirten Nazım Hikmet, kendi şiirinin yapısını korumakta idi. Şiiri, hem melodi, hem armoni, hem kafiye hem kafiyesizlik, hem mısracı berceste ve aynı zamanda hem solo keman hem orkestra olarak görmekte idi. Nazım Hikmet, daha ilk yapıtlarından itibaren karışık tekniklerden yararlanmıştı. Yeni şiir ve düzyazıdan, oyun ve senaryo biçiminden, roman kurgusundan "Jokond ile Si-ya-u"da, "Paris Telsizinin Haberleri"nde "Muharebenin Not Defterinden"de bölüm başlıkları kullanmış, "Benerci Kendini Niçin Öldürdü" adlı eserinde karşılıklı konuşma, düzyazı bölümlerine yer vermiştir.

Şiiri siyasal bir kavga aracı sayması, bunu açıkça söyleyerek başarılı birçok örneklerini de elbette vermesi yazın dünyamız için etkili bir yeniliktir. Ancak dönemin diğer Namık Kemal, Tevfik Fikret, Mehmet Âkif gibi ünlü şairleri toplumsal, siyasal, güncel sorunları doğrudan ele alan şiirler yazmışlardı. Nâzım Hikmet'in şiiri siyasal fikirlerini savunmak için kullanımında onlardan farklı yanı toplumsalcı oluşudur. Şair Nazım Hikmet'in biçim alanında gerçekleştirdiği yenileşme ise şiirimizin bütünü için kökten bir dönüşüme yol açmıştır.

2.3. Nazım Hikmet ve Siyasal Otorite

Nazım Hikmet, "ilk şiirler" adlı şiir kitabında yer alan *Vatanın parçalanmış bağı/Bekliyor senden ümit* dizeleriyle biten *Feryad-ı Vatan* (1913) "*Vatan uğrunda feda-yı canel benim gibi çok kişiler var.*" dizeleriyle biten *Bir Bahriyeli'nin ağzından* (1914) ve *Ey Zavallı Vatanım / Neden böyle ağlıyor / Neden midir, çünkü ... evlatları bakmıyor.*" haykırışıyla yazdığı *Vatan'a* şiirlerindeki gibi çocukluk şiirleriyle başlayan ve İstanbul'un işgaline karşı, kendi silahıyla yani şiiriyle savaşmak yolunu tutan Nazım Hikmet, emperyalist saldırganlara karşı oluşan şiirdeki bayraktarı olmaya başlamıştır (Yağcı, 2003, 95).

1 Ocak 1921'de, Faruk Nafiz, Yusuf Ziya, Nazım Hikmet ve Vala Nurettin, Milli Mücadeleye destek vermek amacıyla Anadolu'ya geçmek isterler ve bunun için izin beklemek zorunda kalırlar (Fuat 2003, 76). Daha sonra Bolu'ya öğretmen olarak atanan Nazım Hikmet ve Vala Nurettin bu şehrin insanları ile anlaşamaz ve Sovyetlere gitme kararı alırlar. Nazım ile Va-Nu Moskova'da kayıt yaptırdıktan sonra Şevket Süreyya ile tanışırlar ve bu üniversite de siyasal bilimler ve ekonomi eğitimi görürler (Yağcı 2003, 104). Lenin'in ölümünü, tabutun başında nöbet tutuşunu ve ağlamak istediğini ama ağlayamadığını söylerken Nazım Hikmet'in Lenin'e karşı duyduğu büyük saygı kendini gösterir. Nazım Hikmet Mustafa Kemal'in zaferinin ardından düşmanın bu kez de dostluk kurarak, sömürgeciliğin niteliğini değiştirerek emperyalist sömürülerini hayata geçireceğini düşürerek halkı uyarma amacıyla Türkiye'ye döner. Bahriye Nazir-ı Cemal Paşa Nazım'ın şiirlerine karşı hayranlığını öfkesi karışık dile getirmiştir.

"- Bak Nazım eğer eski durumum ve yetkilerim olsaydı, ben seni astırır, darağacının altında ağlardım."

-Aramızdaki fark şu ki paşa, ben seni astırır ama altında ağlamazdım (Yağcı, 2003, 105).

İlk şiir kitabını da daha sonraki yıllarda Bakü'de çıkarmıştır: Nazım Hikmet birikimi ve ataklığı romantikliği, umudu ve iyimserliği ile emperyalist sömürü ilişkilerini yok etmek isteyen bir şair olarak vatanına dönmüştür.

2.4. Nazım Hikmet'in Eserleri

Nazım Hikmet RAN şiire başlamasından, ölümüne kadar bir çok eser yazmıştır. Bu bölümde bu eserleri ortaya konmuştur.

Mektuplar: Kemal Tahir'e Hapishane'den Mektuplar, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, Bursa Cezaevinden Va-Nu'lara Mektuplar, **Nazım'ın Bilinmeyen Mektupları:** Piraye'ye Mektuplar, **Yazılar:** İt Ürür Kervan Yürür, Alman Fazişmi ve Irkçılığı, Milli Gurur Sosyal Demokrasisi **Oyunlar:** Kafatası, Bir Ölü Evi Yahut Merhumun Hanesi, Unutulan Adam, İnek, Ferhat ile Şirin, Enayi, Sebabat, Yusuf ile Menofis, İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu? **Hikayeler:** Masallar Hikayeler, La Fontaine'den Masallar, Sevdalı Bulut **Çeviri Hikayeler, Romanlar:** Kan Konuşmaz, Yeşil Elmalar, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, **Şiirler:** 835 Satır, Jokond ile Si-Ya-u, Varan 3, 1+1=1, Sesini Kaybeden Şehir, Benerci Kendini Niçin Öldürdü?, Gece Gelen Telgraf, Portreler, Taranta Babu'ya Mektuplar, Kurtuluş Savaşı Yılları, Saat 21-22 Şiirleri, Şu 1949 Yılında, Memleketimden İnsan Manzaraları, Rubailer, Dört Hapishaneden, Yeni Şiirler, İlk Şiirler, Son Şiirler, Yatar Burs Kalesinde. Nazım Hikmet RAN kısacık ömrüne birbirinden güzel ve anlamlı bunca eser bırakmış olan ender sanatçılardandır.

2.5. Nazım Hikmet'in Aldığı Ödüller

Uzun hapis yıllarının ardından özgürlüğüne kavuşmasıyla 1951'de Nazım Hikmet RAN Fadeyev'le birlikte, Berlin'de Dünya Gençlik Festivali'ne katılır. Eylül'de Bulgaristan'a gider. Orada Fahri Erdinç'le, cezaevi arkadaşı Betoven Hasan'la karşılaşır. 1-6 Aralık 1951'de, gene Fadeyev'le Viyana'da yapılan Dünya Barış Kongresi'ne giderler. Orada Aragon'la Frédéric joliot- Curie'yle tanıştı, öldüğünü sandığı, KUTV'den eski arkadaşı Emi Siao (Sİ-YA-U) ile karşılaşır. Daha sonra Prag'a giderek Dünya Barış Ödülünü alır. Sovyetler Birliğinin desteklediği

Dünya Barış Konseyi'nin etkinliklerinde önemli bir rol üstlenir. 25 Haziran 1952'de Asya'lı üyelerin toplantısına katılmak üzere Pekin'e; 1-5 Temmuz 1952'de Kore Savaşı'na karşı bir toplantıya katılmak üzere Berlin'e gider. Amerikan emperyalizminin kışkırttığı bu savaşa Türk hükümetinin asker göndermesini kınar ve Kore'de halkımızın Amerikalılar için kan dökmesine neden olanlara karşı konuşmalar yapar. 5 Ekim 1952'de bir barış toplantısı için gene Viyana'ya gider ve toplantının açılış konuşmasını yapar. 1952 sonunda Nazım Hikmet RAN artık Dünya Barış Konseyi'nin yönetici kadrosundadır. 22-29 Haziran 1955'te Helsinki'de yapılan Dünya Barış Toplantısı'na doksan ülkeden 2000 delege katılır. Nazım Hikmet RAN bu toplantıda Türk delegesi olarak söz alır ve bu toplantının sonunda bir kez daha Dünya Barış Konseyi'nin Yönetici kadrosuna geçer (Fuat, 2001, 26).

3. NAZIM HİKMET'İN ARDINDAN YAZILANLAR

Nazım Hikmet'in alan yazınına geçişinden itibaren yaşamı ve yapıtları ile ilgili olarak, yerli-yabancı yazarların, politikacıların, yakın arkadaşlarının birer cümle ile de olsa düşünceleri bu bölümde yer almaktadır .

3.1. Türk Kökenli Yazarların Nazım HİKMET'in Ardından yazdıkları:

Türk Edebiyatının güçlü kalemlerinden **Cemal Süreyya** Nazım HİKMET'in ardından şunları aktarmıştır:

“Nazım Hikmet'in önemi şurada: Bir devrin düşüncesini toptan üstlenmiş ve somuna kadar götürmek cesaretini göstermiştir. Öte yandan şiirinde anlatımında, kullandığı imgelerde, tutumunda düşüncesinin hayatının, var oluşunun kaynağını bulmuştur. Başka şairlerde görmeye alıştığımız, düşüncenin süs ve biçim olarak, iğreti olarak serpişilşi, fikrin biçim ve cilveleri ve anlam oyunları halinde kalıp sırtıtsı yoktur onda. Düşünce biçimsel olarak değil, yapısal olarak yerleşir Nazım Hikmet'in şiirine. Tümünden gelmez onda düşünce daha çok hayatın verilerinden çıkışımı yapar. Bu yüzden Teyfik Fikret gibi düşünceye boğulmaz. 'Bereketli bir ırmak' gibi çoğala çoğala büyür.

“ Nazım Hikmet, şiirini hayatıyla tam doğrulamış bir şairdir. Ama daha önemlisi siyasal tutumdaki birçok şairin aksine, hayatını şiiriyle eksiksiz bir planda doğrulamayı da bilmiştir. Devrim düşüncesiyle şiirsel yük müthiş bir bütünleme içindedir onda. Ve bu bizim şiirimizde Nazım Hikmet kadar rastlanmayan, dünya şiirinde de seyrek rastlanan bir özelliktir. Şiirsel onur yiğitlik tavrıyla bir arada gider Nazım Hikmet'te şiirin en büyük deneyimlerinden biri” (Süreyya, 2002).

Nazım HİKMET'in oğlu **Memet Fuat** ise şunları aktarmaktadır:

“Nazım Hikmet Türk kültürünün bütün insanlığa armağan ettiği uluslar üstü bir değerdir. İngiliz şairi Shakespeare ne kadar İngiltere'nin ise ya da İspanyol şairi Lorca ne kadar İspanya'nınsa Türk Şairi Nazım de ancak o kadar Türkiye'nindir (Fuat).”

Türk yazınının ünlü kalemlerinden **Yakup Kadri** Nazım HİKMET için şöyle bir değerlendirmeye gitmiştir;

“835 satır Türk şiirindeki, hatta Türk İnkılabındaki ilk satırdır (..) o yalnız Türk şiirinde çığır açmış bir edebiyat inkılapçısı değil, hiç görmeye alışık olmadığımız yepyeni bir şair tipidir” (Karaosmanoğlu , 2002).

Ünlü Yazar **Ataol Behramoğlu** şair Nazım Hikmet şöyle değerlendiriyor;

Nazım Hikmet çağdaş Türk şiirinde en önemli devrimi gerçekleştirmiş bir şairdir. Bu devrim şiirin teknik alanında “özgür koşuk” diye adlandırılan bir yenilikçi harekettir. Kaynağında hem Türk şiirinin 19. yy. sonlarındaki gelişmeleri, hem Fransız “özgür koşuk” hareketi, hem Rus Modernizmi ve bütün bunların Nazım

Hikmet tarafından Türk dili temelinde gerçekleştirilmiş sentezi söz konusudur (Behramoğlu, 2002)

Ressam Avni Arbaş anlatıyor:

“Nazım’ı ilk gördüğümde 15 yaşındaydım. O dönemde Galatasaray’da her sene fuar yapılırdı. Orada bir hoca vardı. Ressam. O da fuarda bir pano almış, bir şeyler yapıyor, ben de yardım ediyordum. Hava güneşli idi. Bahçedeydik. Yusuf Ziya Ortaç da vardı. O zamanlar da o çevrede gazetelerin büroları vardı. O sırada beyazlar giyinmiş, uzun boylu bir adam geldi. Hemen tanıdım. Daha önce resimlerini görmüştüm çünkü. Orada tanışmadık ama o onu ilk görüşümdü.

Picasso ile tanıştığımızda Henriette "Dünyada en çok tanışmak istediğim iki kişi vardı biri sizsiniz (Picasso) biri de Charlie Chaplin demişti. Henriette bunu söylediikten sonra Picasso " ve Nazım Hikmet" diye eklemiştir”(Arbaş, 2002).

İbrahim Balaban hapiste tanıştığı Şair Babasını şöyle anlatıyor:

“...Mahkumların bir çoğu Nazım Hikmet’e kötü tanyordu. Onlara göre Nazım Hikmet komünistti ve komünizm kötü bir şeydi. Ben de Nazım’ın neden içeri düştüğünü sorduğumda komünist olduğunu söylemişlerdi. Benim için önemli değildi bu. Zaten o sıralar komünizmin ne olduğunu da bilmiyordum. Bana komünizmin kötü bir şey olduğunu söylediler. "Ayıp mıdır bunu konuşmak dedim" ayıp olduğunu söylediler. Lüğatlara bakarım o zaman dedim, onlar bu sözcüğün anlamının lüğatlarda da olmadığını söylediler.

Bana kalırsa o dönemlerde Nazım Hikmet'in tek suçu dünyaya gelmiş olmaktı. Ne yaparsa yapsın, onu cezalandırıyorlardı. Oysa şimdi aradan bunca zaman geçtikten sonra doğumunun 100'üncü yılı kutlanıyor” (Balaban, 2002).

3.2. Yabancı Yazarların Nazım HİKMET’in Ardından Yazdıkları:

Şili’li şair **Pablo Neruda** HİKMET’in ardından “*Güz Çiçeklerinden Nazım’a Çelenk*” adlı şiirini yazmıştır:

*Niçin öldün Nâzı m?
Ne yaparı z şimdi biz
şarkı ları ndan yoksun?
Nerde buluruz başka bir pı nar ki
onda bizi karşı ladı ğı n gülümseme olsun
Seninki gibi ateş le su karı şı k
acı yla sevinç dolu,
gerçe ğe ça ğı ran bakı şı nerde bulalı m? (Neruda 2002).*

ABD’li romancı **Howard Fast** HİKMET’in ardı ndan Nazı m HİKMET’i şöyle anlatmı ştı r:

*“Hayatı anlatan şeyler söylemekti onun suçu da,
barı şı , umudu, özlenen şeyleri...*

Özgür olduğunu söyledi bana.
Özgür, dedi, Nâzım Hikmet özgür artık,
özgürlük içinde dolaşıyor kendi ülkesinde,
açık alınıyor söylüyor Türkülerini bütün insanlar için.
Nasıl anlatırsın dostum, yoldaşım, kardeşim,
hiç görmediğim ama çok yakından bildiğim,
başımı üstünde tuttuğum kardeşim benim...
nasıl anlatırsın bunun anlamını sana?
O anda biz de kurtulmuştuk çünkü." (Fast, 2002).

Ünlü yazar **Jean Paul Sartre** Nazım HİKMET'in ardından şunları yazmıştır:

"Ben her şeyden önce onun insan olarak büyüklüğünü ve kabını sığmaz enerjisini hatırlamak istiyorum. Onu ağır hastalığı sırasıyla tanıması, yaşamak ve savaşmak iradesi karşısında şaşkınlıkla kalmıştı. Ama beni asıl etkileyen onun hüznü ve alaycı uyanıklığı oldu. Eziyetlerden, ölümlerden kaçıp kurtulan bu adam - başkalarını yaptı gibi - dinlenmiyordu. Bilen hiçbir şey yoktu onun için. Dıştaki düşmanla savaşırken içteki dostlarının hatalarına karşı da kardeşçe bir savaş sürdürüyordu. Herkesle birlikte barış uğruna, emperyalizme ve faşizme karşı savaştığı sırada bile, Moskova'da oynanan bir piyesinde, bürokrasinin tehlikelerine karşı arkadaşlarını uyarıyordu. Ne militan disipliniinden geçti, ne de yazar eleştireciliğinden. Bu çelişmeyi sonuna kadar yaşadı. Bu sürekli gerginlik, son yıllarda, mahpusluktan artakan güçlerini de yedi bitirdi. Ama asıl bu yönüyle bugün bir örnek insan olarak kalıyor aramızda.

"Vefalı dost, yiğit militan, insan düşmanlarını amansız düşmanı, her yerde hizmet etmek ama hiçbir şeyi görmezden gelmek istemiyordu. (...)

"Durup dinlenmeden nöbet tutan bir insanın eserleri, ölümünden sonra da, sizin için aynı işi yapıyor" (Sartre, 2002).

Triztan Tzara'da HİKMET'in ardından şunları aktarmıştır:

"Baştan başa Türk ulusunun umutlarını soluyarak Nâzım Hikmet'in şiiri bütün ulusların ortak dileklerinin alabildiğine insansı anlatımını kucaklıyor. Bu anlamda, Nâzım'ın şiiri günümüz insanını n ekin sel alanını n sahibidir ve tarihsel değerinin gürlüğüyle sürekli bir hakikat değeri kazanıyor.

"Her ne kadar yadsınamaz bir özgünlüğü de olsa, Nâzım'ın şiiri çağdaş Batı şiirinin yapılarına yabancı değildir. Özellikle Mayakovskiy ve Garcia Lorca'nın yapı çizgisindedir. (...)

"Nâzım'ın memleketinin edebiyatında oynadığı tarihsel rolün bilincine varanlar artık biliyorlar ki, Nâzım'ın adı, yığılımların karşı devrimin karanlık kuvvetlerine karşı yapmakta olduğu gürültüsüz ama güçlü savaşla bağlantıdadır" (Tzara, 2002).

1897-1982 yılları arasında yaşamış olan **Louis Aragon** da Nazım HİKMET'i şöyle değerlendirmiştir:

“Nâzım, senden bana ilk 1934'te söz ettiler, sen hapisteydin, o zaman bir şeyler yazabildim. Dostluğumuz otuz yıl sürmedi. Ne kadar az, otuz yıl. 1950'de, bizler, yani Türk halkı ile dünyanı n her köşesindeki şairler seni hapisten kurtardı ğı mı z zaman, bir on dört temmuz günü dosdoğru hayatı n içine daldı n. Ama bu yıl, sabı rsızlı ğı ndan, temmuzu bekleyemedin... Hapishane dı şı nda on üç yıl, ya da buna yakı n bir şey, kırk sekizinden altmı ş birine dek, güzel bir yaşam bu. On üç yıl, çok şey. Hapishane dı şı nda öldün, bu da çok şey.” (Aragon, 2002).

Abbas Abdullah da Nazım HİKMET'in arkasından şunları aktarmıştır

Benim en çok etkilendiğim şair Nazım Hikmet'tir. Ben ilkokuldayken o bizim sınıfa geldi. Ben de ön sırada oturuyordum. Elini başıma koyup sordu:

-Senin adın nedir evladım?

-Abbas Abdulloyef dedim.

-Olmaz ay oğlum dedi. Sen Abbas Abdullahoğlu'sun dilimizi niye bozuyorsun?...yarım Türkçe yarı Rusça isim mi olur?

Abbas Abdullah o günden sonra Abdulloyef soyadını değil, Abdullah diye kullanır (Gül,2003,35).

4. NAZIM HİKMET HAKKINDA DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ

Nazım HİKMET ile ilgili bu güne kadar sayısız çalışma yapıldı. Araştırmanın bu bölümünde Nazım HİKMET ile ilgili yapılmış olan bu çalışmaların sınıflandırılarak incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

4.1. Nazım Hikmet Hakkında Genel Değerlendirmelerin Yapıldığı

Kitaplar

Nazım Hikmet Vakfı'nın kurulmak üzere olduğu, Nazım Hikmet'in yargılanmalarının ve mahkumiyetinin tartışıldığı, yurttaşlık hakkının iade edilmesi için kampanyaların başlatıldığı, bilinmeyen mektuplarının, yazılarının, şiirlerinin, anılarının, dostluklarının gün ışığına çıkarıldığı günleri yaşamaktayız. Bu bağlamda 1977 yılında Nazım Hikmet'in doğum yıldönümünün 75. yılı kutlanmış; Türkiye Yazarlar Sendikasının yayımladığı "75. Doğum Yılında Nazım Hikmet'e Armağan" adlı yapıtta İlhan Selçuk şöyle söylemişti.

"Bir gerçeği herkesin bilmesinde yarar var: Bir devletin zoruyla ozan yaratılamaz, bir devletin zoruyla ozan öldürülemez. Ozanlar devletlere karşın doğarlar ve öldürülseler bile devletlere karşın yaşarlar. Nazım böyle doğdu, böyle öldü böyle yaşıyor" (Yağcı, 2003, 245).

Nazım Hikmet ile ilgili basılan kitaplara bakıldığında ilki 1935 yılında olmak üzere toplam 62 kitap onun için yayınlanmıştır. Nazım Hikmet hakkında yazılan kitapların yayın tarihlerinin hayli dikkat çekici olduğu söylenebilir. 1935-1937 yıllarında 3 kitap yazılmış, "38 Harp Okulu Olayı" ile başlayan ve özgürlüğe kavuştuğu 1950 ye kadar süren 12 yıllık dönemde bir suskunluğun söz konusu olduğu söylenebilir. İlerleyen yıllarda Nazım Hikmet hakkında yazılanların sayıları ise şöyle özetlenebilir: 1950-52 arasında 3 kitap; 1965-70 arası 16 kitap; 1974-80 arasında 24 kitap; 1985-1990 arasında 24 kitap yayımlanmıştır. Yayımlanan kitaplara bakıldığında Nazım Hikmet'in yaşantısının, ülkemizin siyasal panoramasıyla ilgili bir paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ülkemizin özgürlük savaşımı ile Nazım'ın özgürlük savaşımı özdeşleşmektedir. Bugün Nazım Hikmet ile ilgili yayımlanan yapıtlarda adeta bir doruk yaşanıyor. Son birkaç yılda yayımlananlar Nazım'ın sesinin ve rüzgarının susturulamayacağını söylüyor

4.1.1. Nazım Hikmet'in Yaşam Öyküsünü Konu Alan Kitaplar

Romantik Komünist

(Edward Timms, 2004, İstanbul: Doğan Kitap, 452 s)

Kitabın “İçindekiler”i

Eser Yevgeni Yevtuşenko ve Memet Fuat'ın önsözleriyle başlamaktadır. Eser on bölümden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla şöyledir:

(1) Genç Yurtsever, (2) Yeni Dünya, (3) Komünizmin Sahte Işıkları, (4) Marksizm: İğreti Bir Gömlek mi, (5) *Harp Okulu ve Donanma Davaları*, (6) 1940 ve 1950 Yılları, (7) Memleketimden İnsan Manzaraları, (8) 1950-1951 Yıllarında Bir Hazin Hürriyet, (9) Romantik Komünizm ve Reel Sosyalizm, (10) Sevdiğim Şehre, Sevdiğim Kadınlara Boyuna Uzaklaşıyorum, başlıklarını taşımaktadırlar.

Kitabın Özeti: Eser Nazım Hikmet'in yaşamöyküsünü ayrıntıları ile anlatmakla beraber, onun sanat hayatına geçişini ve şiiri yetini ayrıntılı ve aydınlatıcı biçimde aktarmaktadır.

Kitabın Bulguları: “Romantik Komünist adlı eserden çıkarılacak bulgular şunlardır:

(1) Eserde Nazım Hikmet'in sanatçı kişiliğinin oluşumunda yaşadığı aşkların etkili olduğu vurgulanmıştır.

Öneri : Eserde herhangi bir öneri yoktur.

Nazım Hikmet'in Son Yılları

(Zekeriya Sertel, 2001, İstanbul: Remzi Kitapevi, 240 s.)

Kitabın Özeti: Nazım Hikmet RAN'ın hayatında Sabiha ve Zekeriya Sertel'lerin varlığı çok önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle onların çıkardığı gazetede çalışmaya başlayan Nazım Hikmet'in bu çift ile ilişkisi hayatının sonuna kadar devam etmiştir. Bu eserde de Nazım Hikmet'in yaşamöyküsü Sertel'lerin anılarına dayanılarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kitabın Bulguları:

(1) Nazım Hikmet'in ülkesinden gidiş sebebi hayatından endişe duymasıydı ve bu gitmesi için haklı bir sebeptir.

(2) Nazım Hikmet'i ayakta tutan hissettiği güzel duygulardır. Bu sebeple ömrünün sonuna kadar üretken olmayı başarmıştır.

Kitabın Önerileri: Nazım Hikmet'in o dönem hapis yaşantısı sona erdikten sonra ülkesini terk etme sebebi, askere çağrılması, rahatsız edilmesi ve sonunda yaşamından endişe duymasıdır. Nazım Hikmet'i gittiği için suçlamak yerine o dönem koşulları ile değerlendirme yapılmalıdır.

4.1.2. Nazım Hikmet'in Yargılanmaları ve Siyasal Yaşamıyla İlgili

Kitaplar

Nazım Hikmet'in siyasi otorite ile olan ilişkilerini konu alan çalışmalardan bazıları şunlardır.

Nazım Hikmet ve Siyasal Yaşamı

(Emin Karaca, 2005, İstanbul: Karakutu Yayınları, 272 s)

Kitabın "İçindekiler"i

Kitap "Giriş" ile başlar ve on iki bölümden oluşur.

Bunlar sırasıyla şu şekildedir:

(1) Marksizmle ilk Tanışma, (2) Komünizmi Yerinde Görme Arzusu, (3) On Dokuzunda Moskova'da, (4) O Bir Sıra Neferidir, (5) Tevkifatlar, Tevkifatlar, (6) Pavli'de Açılan Muhalefet (7) Partisinden Kovulan Komünist, (8) Okul Kitaplarında ve Plaklarındaki Şair, (9) Uzun Mahkumiyet Yıllarında, (10) Partisiyle Barışan Nazım Hikmet, (11) Hapisten Çıktıktan Sonra Yeniden Sovyetler Birliği, (12) Sovyetler Elinde Mültecilerin TKP'sinde başlıklarını taşımaktadırlar.

Kitabın sonunda Kaynakça yer almaktadır.

Kitabın Özeti: Kitap Nazım Hikmet'in 1920'lerden sonra yaşantısını konu alır. Anadolu'ya geçişi, peşinden Sovyetler Birliği'nde yaşadıkları, yurda dönüşü ve partisi ile sorunları detaylı olarak anlatılmaktadır. Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet yapan dönemin koşulları yer almaktadır.

Kitabın Bulguları:

(1): Nazım Hikmet'in davası sanatının önüne geçmiştir.

(2): Nazım Hikmet'in partisi ile arasının bozulma sebebi; Nazım Hikmet'in parti içi liderliği ele alacağı düşüncesidir.

Kitabın Önerileri: Nazım Hikmet kendi ülkesinde vatan hainliği ile, kendi partili arkadaşları içerisinde de döneklikle suçlanmıştır. Ancak Nazım Hikmet'in bu durumu çıkarıcı kimi çevrelerce bu şekilde yorumlanmıştır. Nazım Hikmet'in siyasi geçmişini başlangıcından itibaren aydınlatıcı tüm veriler toparlanmalıdır.

4.2. Nazım Hikmet'in Eserlerini Konu Alan Kitaplar

Nazım Hikmet RAN'ın sanat hayatına geçişinden itibaren oluşturduğu bir çok eseri vardır. Nazım Hikmet RAN'ın ardından, O'nun bu eserleri üzerine bir çok çalışma yapılmıştır. Bu başlıkta bu çalışmaların incelenmesi irdelenmiştir.

4.2.1. Nazım Hikmet'in Şiirleriyle İlgili Kitaplar

Nazım Hikmet Aydınlığı

(Öner Yağcı, 2003, İstanbul: Berfin Yayınevi, 296 s.)

Kitabın "İçindekiler"i

Kitap beş kesim olarak sunulmuştur;

Birinci Kesim "Umudun ve Özgürlüğün Şairi Nazım Hikmet",

İkinci Kesim "Nazım Hikmet ve Siyasal Otorite",

Üçüncü Kesim "Belirli ve Sonsuz Bir An'ın Romancısı Nazım Hikmet",

Dördüncü Kesim "Nazım Hikmet Hakkındaki Kitaplar",

Beşinci Kesim ise "Nazım Hikmet Kaynakçası" başlıklarını taşımaktadır.

Birinci Kesim on dört bölümden oluşmuştur;

(1) Türk Şiirinin Büyük Ustası Nazım Hikmet (2) Nazım Hikmet Aydınlığı

Soluğumuzdur Nazım Hikmet (4) “Nazım Hikmet’i Anlatmak” (5) Nazım Hikmet’i Anlamak ve Sahiplenmek (6) Nazım Hikmet Su Katılmamış Yurtsever (7) İnsan Ustası Nazım Hikmet (8) Nazım Hikmet ve Dil Devrimi (9) Büyük İnsanlığın Şairi (10) Henüz Vakit Varken (11) Büyük Ozan Büyük Devrimci (12) Nazım’ın Vera’sı İstanbul’daydı” (13) “Samiye Yaltırım Nazım Hikmet’i Anlatıyor (14) Umudun Şairi Nazım Hikmet

İkinci Kesim yedi bölümden oluşmuştur;

(1) Özgürlüğün Şairi Nazım Hikmet ve Siyasal Otorite (2) Nazım Hikmet: Gören, Konuşan, Düşleyen, Duyumsayan, Dövüşen, Direnen, Değiştirilen Yaşamın Özgürlükçü Şairi ve Aydını (3) Osmanlı Devletinin Son Döneminde Ulusal Kurtuluşun Savaş’ında Nazım Hikmet (4) Sovyet Devrimi’nin ilk yıllarında Nazım Hikmet (5) Cumhuriyetin ilk Yıllarında Nazım Hikmet (6) Cezaevi Yıllarında, (CHP’nin Tek Parti Yönetiminde) Nazım Hikmet (7) Sovyetler Birliği’nde (DP İktidarının Ölümüne Kadar) Nazım Hikmet

Üçüncü Kesim sekiz bölümden oluşmuştur;

(1) Belirli ve Sonsuz Bir An’ın Romancısı Olarak Nazım Hikmet (2) Nazım Hikmet Çok Yönlü Edebiyatçı (3) Nazım Hikmet’in Romancılığı ve Öykücülüğü (4) Nazım Hikmet’in Romanları (5) Nazım Hikmet’in Romancılığının Değerlendirilme-mesi (6) Nazım Hikmet’in Öyküleri (7) Sonuç (8) Kaynakça

Dördüncü kesim yedi bölümden oluşmuştur;

(1) Nazım Hikmet Rüzgarı (2) Bu Dünyadan Nazım Geçti (3) Türkiye Şarkısı Nazım Hikmet (4) Yahşi Güzel Nazım Hikmet (5) Nazım Hikmet Yılına Doğru (6) Nazım Hikmet Fırtınası (7) Nazım Hikmet’le İlgili Kitaplar Hakkında Kısa bir Değerlendirme

Beşinci Kesim ise iki bölümden oluşmaktadır:

(1) Nazım Hikmet’in Yapıtları (2) Nazım Hikmet’le İlgili Kitaplar Kaynakçası

Kitabın Özeti:

Öner Yağcı bu yapıtında Nazım Hikmet'i çok yönlü olarak değerlendirmiştir. Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet yapan süreçten itibaren büyük şairin yaşamını ele almış ve aynı zamanda, onun edebiyatçı yönünü ve şiirini ayrıntılı olarak incelemiştir.

Kitabın Bulguları: “*Nazım Hikmet Aydınlığı*” adlı eserin bulguları şunlardır:

- (1) Nazım Hikmet ile ilgili yapılan çalışmalar içerisinde; onun siyasi yaşamını konu alan çalışma yok denecek kadar azdır.
- (2) Nazım Hikmet'in şiir tahliline yönelik hayli çalışma yapılmıştır.

Kitabın Önerileri: Nazım Hikmet'in düz yazılarını konu alan çalışmaların yapılması Türk edebiyatına çok kazandıracaktır.

4.2.2. Nazım Hikmet'in Albümleri

Nazım Hikmet'in Hasreti

(Türkkiye Ataöv, 2002, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 157 s)

Kitabın “İçindekiler”i

Eser “Yıllar Sonra” başlığı ile uzun bir giriş ile başlamıştır. Eser kısa kısa bölümler halinde oluşmuştur. Bunlar sırasıyla şu şekildedir.

- (1) Nazım'a Ait Film, (2) Tutukluluk Yılları, (3) Akademideki Tören, (4) Karşılama, (5) Zoya Kimdi? (6) Yeni Çevresi, (7) Hayalimizdeki Toplumcu Sanatçı, (8) İnsana İnan, (9) Kendi Üstüne, (10) Sanatta Sekterlik, (11) Castro'yu Beklerken, (12) Gerçek Tiyatro Dediği, (13) Türk Kültürünü Yayma Hizmeti, (14) Barış Madalyası, (15) Vera Tulyakova İle Karşılaşma, (16) Hastalığı, (17) Üç Haziran Sabahı

Kitabın Özeti: Eser Nazım Hikmet'in hayatını daha çok fotoğraflarla anlatıma gitmiştir. Özellikle uzun hapis yıllarının ardından Moskova'da yaşadıkları anlatılmaktadır.

Kitabın Bulguları:

(1): Nazım Hikmet tüm dünyaca tanınan ve sevilen bir şairdir.

(2): Nazım Hikmet'i insanlara sevdiren esasında onun şiirleri ve duyduğu insan sevgisidir.

(3): Nazım Hikmet eserlerinde anlattığı durumlar bugünkü dünya düzeni ile çok yakındır.

Kitabın Önerileri: Kitapta her hangi bir öneriye rastlanmıştır.

Nazım Hikmet ve Aşkları

(Emin Karaca, 2005, İstanbul, Karakutu Yayınları, 184 s.)

Kitabın "İçindekiler"i

Eser uzun bir önsöz ile başlar ve bölümler halinde devam eder.

(1) Komünist Üniversite Öğrencisinin Moskova'daki İlk aşkı, (2) Kalbimin Kızıl Saçlı Bacısı (3) Bursa Kalesi'ndeki Mahkumun Dayı Kızına Olan Aşkı, (4) Son Kadının Saçları Saman Sarısı, Kirpikleri Mavi idi (5) Ve Ötekiler" başlığını taşır.

Kitabın sonunda Kaynakça yer alır.

Kitabın Özeti: Eser Nazım Hikmet'in Moskova'ya gittiğinde aşık olduğu ilk kadını ve devamında yaşananları konu alır. Yurda döndüğünde Nazım Hikmet'in Piraye ile olan ilişkisi anlatılmaktadır. İlerlen zaman içinde Hikmet'in hapis yıllarında yaşadığı bir başka aşkı anlatır. Nazım Hikmet ve son eşi Vera Tulyakova ile olan evliliğinde Nazım Hikmet'in ömrünün en mutlu yıllarını yaşamaktadır.

Kitabın Bulguları:

(1): Nazım Hikmet "Kalbimin Kızıl Saçlı Bacısı" adlı şiirini eski eşi Piraye Hanım için yazmıştır.

(2): Nazım Hikmet'in sanatına eserlerine ve yaratıcılığına, yaşadığı aşkların etkisi çok büyüktür.

Kitabın Önerileri: Nazım Hikmet kalbinde yaşadığı tüm sevgileri dillendirmiş ve eserlerinde yer vermiştir. Günümüzde başarılı olmuş olan bir çok sanatçının sebebini öğrenmek için; yaşadığı aşklara ve yaşam davasına bakılmalıdır.

5. NAZIM HİKMET’İN BENİMSENME BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nazım Hikmet başladığı sanat hayatına Resimli Ay’da şiir yazarak devam etmiş; daha sonraki yaşamında da şiir ve düzyazı yazarak sanatsal faaliyetlerini sürdürmüştür. Nazım Hikmet sanatsal özellikleri ile kişiliğini adeta bütünleştirmiştir. Nazım’ı dışlayanlar veya benimseyenler sanatsal özellikleri ile kişiliğini birlikte dikkate almışlar ve ünlü şairi bir bütün olarak görmüşlerdir. Çalışmanın bu bölümünde Nazım Hikmet’i benimseyenler ve dışlayanların fikir ve görüşleri ortaya konmuştur.

5.1. Dışlayanlar

Nazım Hikmet’i dışlayanların eleştirel bakışlarının siyasal içerikli olduğu söylenebilir. Daha evvel de belirtildiği üzere Nazım’ın siyasal kişiliği ile sanatsal özelliklerinin özdeşleşmesi bazı kesimlerin dikkatlerini bu noktada yoğunlaştırmıştır. Dışlayanlar bu nedenle eleştiri gerekçelerini Nazım Hikmet RAN’ın siyasal kişiliğine yöneltmişlerdir.

5.1.1. Türk Edebiyatında “Eski” ve “Yeni” Kavgası

1920’lerin son yılları Türk Edebiyatı’nda hafızalardan silinmeyecek bir dönemdir. Bu dönem edebi alanda usta iki tarafın edebiyatın “eski” ve “yeni” tartışmasını gündeme taşımıştır. Tartışan taraflardan biri esasında bu alanda oldukça yeni idi. Yeni çığırın bu genç şairi Nazım HİKMET’in kafa tuttuğu taraf ise eski çığırın büyük şairleri; Mehmet Emin, Abdülhak Hamit, Yakup Kadri gibi isimlerdir. Nazım Hikmet’in edebi alanda isminin çok sık gündeme geldiği dönem O’nun Moskova’dan KUTV’deki eğitimini tamamlayıp ülkesine döndüğü döneme karşılık gelmiştir. Nazım Hikmet ile bu eski ustaların kavgası giderek şiddetlenir. Yakup Kadri Bey Milliyet Gazetesi’nde Nazım Hikmet’i ve O’nun sanatını yerden yere vuran açıklamalarda bulunmuştur.

“...Harb-i Umimi’de daha yirmisini bulmamış gençler, bu gençler ekmek yerine saman karışık hamurla beslendiler ve irfan yerine Babiali’de günlük matbuatın harp edebiyatından başka bir şey okumadılar.”

İşte bu cümle zaten başlamış olan kavgayı daha da şiddetlendirdi. Kavganın görünen sebebi her ne kadar edebiyat adına gibi görünse de, üstü örtülü neden kıskançlıktır. Nazım Hikmet henüz daha yirmili yaşlarda genç bir şairdir. Bu kadar

genç bir şairin böylesine güzel şiirler yazabilmesi ve edebiyatın başka büyük isimleri tarafından da desteklenmesi küçümsenecek bir durum değildi. Nazım Hikmet'in sanatçılığı üzerine o dönem "*Yeni Türkiye'nin Şairi*" başlıklı bir yazı yayımlanmış ve Nazım Hikmet RAN "*Büyük Şair*" diye takdim edilmiştir.

Nazım'ın İmzasız" imzası ve "Putları Yıkıyoruz" başlığı ile Resimli Ay'ın Haziran-Temmuz 1929 sayılarında önce "Dahi Azam" olarak adlandırılan Abdülhak Hamit'i ardından "Mili Şair" olarak anılan Mehmet Emin Yurdakul'u incelemesi savaşı daha da tetikledi. Bu çekişmede bir tarafı Nazım Hikmet, Sabiha-Zekeriya Sertel oluştururken, diğer taraf Yakup Kadri Bey, Abdülhak Hamit ve Mehmet Emin Yurdakul 'dan oluşuyordu. Nazım Hikmet "Putları Yıkıyoruz No:1" adlı yazı dizisinde, alan yazınında kimlere "dahi" denilebileceğini özetliyor, Hamit Bey için "*kuvvetli bir Osmanlı şairi'dir işte o kadar*" ve "*hakiki dehayı bulmak için sahta dehaları kafamıza zorla dikilen putları yıkalım...*" şeklindeki eleştirileri sürüp gitmekte idi.

Putları Yıkıyoruz No: 2 adlı yazısında Nazım; "Mehmet Emin Beyefendi'nin şairliğinin göz aldatması olduğunu ve kimlere hakiki şair denileceğini ifade etmiştir. Sözü edilen bu yazılara "İkdam Gazetesi'nde" Suphi Bey sövgü dolu bir karşılık vermiştir. Karşılıklı bu atışmalar ortamı oldukça germiştir. Suphi Bey'in ifadesi özetle şöyledir:

"Abdülhak Hamit bir dahidir. Bunlar putları yıkmak değil Milli ediplerimizi, dahilerimizi yıkmak istiyorlar. Bu edebiyat tartışması değil komünizm propagandasıdır."

(...)

"Karşımızdakiler kimlerdir?"

"Bolşevik kapısının köpekleri!"

"Putları kıranlar bunlardır."

Hamdullah Suphi Bey durumu alan yazınında siyasaya kaydırmak istiyordu. Merkez Heyet Başkanlığını üstlendiği Türk Ocağı'nda milliyetçi gençleri kışkırtıyor, birtakım karar aldırıp basına iletiyordu.

Nazım Hikmet'in bir mahkûmiyetinden dolayı aldığı cezanın affi için imza vermeyenler de Nazım'ı dışlayanlar kümesi içinde değerlendirilebilir. Bunlardan bazıları Nazımın affedilmesi mücadelesinin arkasında komünistlerin olduğunu düşünüyor idi, kimileri ise doğacak tepkilerden çekiniyor idi. Nazım'ın affi için pek çok profesörün, gazetecinin imzaladığı dilekçeyi bazıları ise örneğin; Prof. Hıfzı

Timur, Gazeteci Şevket Rado imzalamamışlardı. Birlikte içki içtikleri bir gece Yahya Kemal Beyatlı başını Va- Nü'nün göğsüne dayayıp "Nazım'cığım hapiste" diye göz yaşı döker, ancak Nazım'ın affı kampanyası için kendisine başvuranları kendisinin imza vermediği konusunda da sıkı sıkıya uyardı (Fuat, 2002, 25).

Bazı çevreler ise ilginçtir ki başlatılan bu kampanyaya karşı idiler. Bunlar sağcı gazeteciler ile milliyetçi öğrenci dernekleridir. Nazım Hikmet'in af kampanyasına alınıp bağışlanmasına karşı idiler. Nazım Hikmet'in af kampanyasına alınıp değerlendirilmesi için 5000 kişinin imzaladığı bir dilekçe TBMM'ye sunulmuştu. Bazı milletvekilleri de bu kampanyaya başka açıdan bakmaktaydı. Şöyle bir değerlendirme yapmakta idiler:

'Biz saf ve temiz kalbimizle acıyarak bu adamı dışarı çıkarttığımız gün bütün komünist cihan, Nazım Hikmet'i ellerinden aldık diye övinecektir, ' diyordu''(2002, 25).

Nazım Hikmet'i dışlayan çevreler O'nun sanat cevherinin büyüklüğünü kıskanmış ve karşı olmuşlardır. Daha sonra bu karşı oluşa Nazım Hikmet'in siyasi görüşlerini de katarak O'nu Türk halkının gözünden düşürmeye çalışmışlardır. Nazım Hikmet'in fikir ve görüşleri Nazım Hikmet'i dışlayanların menfaatlerine ters olduğundan, çıkarlarını zedelediğinden O'na büsbütün cephe almışlardır.

5.1.2. Nazım Hikmet'in Davaları

Nazım Hikmet'in yargılandığı çeşitli davalar vardır. Bunlar sırasıyla şunlardır:

(1) **1925, Ankara İstiklal Mahkemesi:** Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın 1921-1925 arasında yayınladığı Aydınlık ve Orak-Çekiç dergileriyle Amele Teali Cemiyeti hakkında İsmet Paşa Hükümetinin 4 Mart 1925 günü çıkardığı "Tahrir- Sükun Yasası" gereğince başlayan soruşturma sonucunda, HİKMET de yargılanır. Aydınlık adlı dergide yazdığı anti emperyalist, ulusal bağımsızlıkçı, devrim inancına bağlı, sömürüye karşı şiirlerinden dolayı suçlu bulunmuştur. 12 Ağustos tarihinde verilen kararlar Nazım HİKMET, "Komünistlik propagandası yapmak suretiyle şekli-i hükümeti tağyir" suçlamasıyla "on beş yıl küreğe konulma" ya mahkum edilir. 1 Mart 1926'da çıkan af yasasıyla "bir yıl hapis" cezasına dönüştürülmüştür.

(2) 1928, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi: HİKMET 1926-1927 yıllarında İstiklal Mahkemesince verilen ceza nedeniyle kaçtığı Sovyetlerdedir. Viyana Konferansı'na katıldığı gerekçesiyle gıyabında yargılanır. Dönemin TCK 313. maddesine göre “üç ay hapis, beş bin lira para cezası” ile cezalandırılır.

(3) 1928, Rize Ağır Ceza Mahkemesi: Nazım HİKMET, Moskova'da Türk büyükelçiliğinden pasaport ister ama alamaz. Bunun üzerine Hopa'dan yurda girerken yakalanır. Üzerinde bulunan “Heraklit'i Düşünürken” adlı şiiri “her ekeliyeti (azınlığı) düşünürken” olarak yorumlanır ve sınırı pasaportsuz geçmekten, başkasının kimliğini kullanmak ve anayasayı tağyir suçlarından yargılanması üzerine Rize'ye gönderilir. Dava iki ay sürer ve sonuçta pasaportsuz sınır geçmek suçundan “üç gün hapis” cezası alır.

(4) 1928 Ankara Ağır Ceza Mahkemesi: Dava 4 Kasım'da başlar 17 Kasım'a ertelenir. 23 Aralık'ta karar verilir. İstiklal Mahkemesi'nin kararı, “Aydınlık Mecmuası'nda yazmış olduğu şiirlerin cürüm teşkil eder mahiyete olmamasından adem-i mesuliyetine” cümlesiyle ortadan kaldırılır ancak “üç aylık ve üç günlük” hapis cezaları onanır ve tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak serbest bırakılır.

(5) 1929-30 İstanbul 3. Asliye Ceza Mahkemesi: Nazım Hikmet, Cumhuriyet Gazetesi'nde 5 Ekim 1928'de yayımlanan bir yazısındaki ifade ettiği düşüncelerle, Resimli Ay dergisinde çalışma başlar. Bu dergide yayımlanan “Sesini Kaybeden Şehir” adlı şiiri nedeniyle yargılanır. “Putları Yıkıyoruz” kampanyası dikkatleri çeker. 15 Ağustos'ta açılan dava 21 Eylül'de sonuçlanır ve derginin yazı işleri müdürü Behçet Bey, on üç gün hapis ve on lira para cezasına çarptırılır, karar tecil ettirilir. Karar, Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nce bozulur. Yeniden Yargıtay'a gider ve Genel Kurul'da 24 Mart 1930 günü “Sesini kaybeden Şehir” aklanır.

(6) 1931, İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi: HİKMET'in ardı ardına yayınlanan “1+1=1”, “Sesini Kaybeden Şehir” ve “Varan 3” kitapları dikkatleri çekmiştir. İçişleri Bakanlığı İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yazı yazıp savcılığın

dikkatinin çekilmesini ister. Savcılık HİKMET hakkında TCK 311 ve 312. maddelerinden dava açar ancak 10 Mayıs'ta verilen kararlarla berat eder.

(7) 1933 İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi: 1932'de yayımlanan "Gece Gelen Telgraf" ile ilgili olarak 1933 yılında başlayan soruşturma neticesinde 6 Mart günü kitap toplatılır. HİKMET tutuklanır, 28 Nisan'daki duruşmada tahliye kararı çıkarsa da Süreyya Paşa'nın babasına hakaret ettiği gerekçesiyle bırakılmaz. Kitaptaki bazı şiirlerin "komünistliği tahrik" suçunu içerdiği gerekçesiyle TCK'nın 80. maddesine yargılanması istenir. 29 Temmuz'da verilen kararlar "altı ay üç gün" hapse mahkum edilir. Dava Yargıtay aşamasında suç iken Cumhuriyet'in 10. yılı nedeniyle af kapsamına alınır.

(8) 1933, İstanbul 3. Asliye Ceza Mahkemesi: "Gece Gelen Telgraf" taki Hiciv Vadisinde Bir Tecrübe Kalemiye adlı şiirinde Serbest Cumhuriyet Fırkası kurucularından Süreyya İlmen Paşa babasına hakaret ettiği gerekçesiyle soruşturma açılmasını talep etmiştir. "Neşir yoluyla namus ve haysiyete dokunacak hakaret" suçlamasıyla, TCK'nin 480. maddesine göre "bir yıl hapis ve 200 lira ağır para cezası ve 500 lira tazminat" cezası verilir.

(9) 1933-34 Bursa Ağır Ceza Mahkemesi: HİKMET, muhalefetin önderi olarak Troçkist suçlamasıyla TKP'den ihraç edilir ve örgütlemesiyle ilgili olarak 18 Mart 1933'te tutuklama kararı çıkar. 31 Ocak 1934'te karar açıklanır: "*Komünist bir örgüt kurarak Anayasa'yı ortadan kaldırma...*" suçundan beş yıl ağır hapis cezası alır, bu ceza af yasasıyla 2 yıl olarak belirlenir. 21 Haziran 1934'te karar bozulur, 16 Ağustos'ta tahliye edilir.

(10) 1936-1937 İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi: Hikmet İstanbul'da edebi ve siyasi çalışmalarını takip ederken dönemin TCK'sınca 141. maddesine göz altına alınır. Daha sonra serbest kalır. 21 Haziran'da beraat kararı çıkar.

(11) 1938 Harp Okulu Komutanlığı Askeri Mahkemesi: HİKMET'in yaşamının dönüm noktasını teşkil eden suçlamaya bir harp okulu öğrencisinin Hikmet ile konuşmaya gelmesi neden olmuştur. Komünistlik tahkikatı yaptığı

suçlamasıyla göz altına alınır. Askeri kişileri isyana teşvikten “15 yıl ağır hapis” cezası verilir ve Askeri Temyiz Mahkemesi’nce karar onaylanır.

(12) 1938 Donanma Komutanlığı Askeri Mahkemesi: Nazım Hikmet tutuklu bulunduğu Ankara’dan İstanbul’a gönderilir ve Donanma Komutanlığı’na bağlı çeşitli gemilerde görevli bazı astsubay ve erlerin okuduğu kitaplar arasında şiir ve nesir kitapları bulunduğu gerekçesiyle yeni bir soruşturmaya daha dahil edilir (Yağcı, 2003,117). Dava Nazım HİKMET’in 28 sene 4 ay müddetle ağır hapis cezası ile mahkumiyetine karar verilir. Nazım Hikmet yargılanması devam ederken Mustafa Kemal’e bir mektup yazar. Söz konusu mektup, Dolmabahçe Sarayı’na kadar girer ancak Ata’nın yanına girenlerden İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’ya teslim edilmiş, müsait bir zaman bulunamadığı için verilememiştir. O sıralarda hastalığı iyice ilerlemiş olan Atatürk’e iletmek istediği mektup şöyle idi:

*“Cumhur reisi Atatürk’ün Yüksek Katına
Türk Ordusunu “İsyana teşvik ettiğim iddiasıyla on beş yıl ağır hapis cezası
giydim. Şimdi de Türk donanmasını isyana teşvik etmekle töhmetlendiriliyorum.
Türk inkılabının ve senin adına and içerim ki suçsuzum.
Askeri isyana teşvik etmedim.
Kör değilim ve senin yaptığın her ileri dev hamleyi anlayabilen bir kafam,
yurdumu seven bir yüreğim var. Askeri isyana teşvik etmedim.
Yurdumun ve inkılapçı senin karşında alnım açıktır.
Yüksek askeri makamlar, devlet ve adalet, küçük, bürokrat gizli rejim
düşmanlarınca aldatılıyorlar.
Askeri isyana teşvik etmedim.
Deli, serseri, mürteci, satılmış, inkılap ve yurt haini değilim ki, bunu bir an
olsun düşünebileyim.
Askeri isyana teşvik etmedim.
Senin eserin ve sana aziz olan Türk dilinin inanmış bir şairiyim. Sırtıma
yüklenen ve yükletilecek olan hapis yıllarını taşıyabilecek kadar sabırlı olabilirdim.
Büyük işlerin arasında seni bir Türk şairinin felaketi ile alakalandırmak istemezdim.
Bağışla beni. Seni bir an kendimle meşgul ettimse, alnıma vurulmak bu
inkılap askerini isyana teşvik damgasının ancak senin ellerinle silinebileceğine
inandığımdandır.
Başvurabileceğim en inkılapçı baş sensin.
Kemalizmden ve senden adalet istiyorum.
Türk inkılabının ve senin başına and içerim ki suçsuzum.
Nazım Hikmet Ran.*

Nazım HİKMET birçok baskı karşısında dahi Mustafa Kemal’i hedef alan hiçbir açıklama yapmamış, eylemde bulunmamış, devrimlerin geriye doğru gidişinin

ipuçlarını görerek karşı devrimin saldırılarına ggs germiş ve sosyalist düşüncelerinden vazgeçmemiştir.

5.2. Benimseyenler

Nazım Hikmet yerli ve yabancı bir çok sanatçı, edebiyatçı, aydın, politikacı ve devlet adamı tarafından sevilen, desteklenen, benimsenen bir şairdir. Bunlardan ilk olarak Adnan ve Halide Adıvar ifti dikkat çekmektedir. Nazım, Va-n, ve arkadaşları kurtuluş savasına destek verme amacıyla Anadolu'ya geçmeye karar vermişler. İnebolu'dan Anadolu'ya geçmek için gereken izin sadece Va-N'ye ve Nazım'a geldi. Ayrıca 100'er lira da harçlık geldi. Genç şairlere izni sağlayanın İstanbul'da iken şiirinden övgü ile bahseden Halide Edip olduğu, Anadolu Hkmeti'nin Sağlık Bakanı kocası Abdülhak Adnan'a onun bilgi verdiği anlaşılıyordu (Fuat, 2002, 20). Halide Edip Nazım'ın yenilikçi şiirlerini ilk değerlendirip venler arasında idi. Susuzluğu Mehmet Ali Sebük gibi solculukla ilgisi olmayan bir avukatın bilimsel incelemesiyle ortaya konduğu halde, yönetici kadrolardan hiçbir ses gelmemesi zerine Nazım Hikmet 8 Nisan 1950'de Başbakan şemsettin Günaltay'a, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye dilekçeler yazmaya başlamıştı. En seçkin imzaları bir araya getiren en uzun dilekçenin başında Adnan Adıvar ile Halide Adıvar'ın adları vardı. Baştaki bu iki ad yapılan eylemin siyasal bir eylem olmadığının büyük bir adli hataya son verilmesi için çaba gösterildiğinin kanıtıydı. Değerli şairin dnn de bugünün de kuşağı sahip çıkmaktadır. Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nin Yayımladığı Kültür Sanat Dergisi Mart sayısını "*Nazım Hikmet Burada Yatıyor...*" adlı yazısı ile değerli edebiyat dehası için ayrılmış. Nazım Hikmet bir şiirinde öldükten sonra Anadolu'ya götürülmek istediğini dile getirmektedir. O'nun bu arzusu karşısında, O'nu sevenler ve benimsemiş olanlar şöyle bir uygulamaya gitmişlerdir:

Okulumuzun bahçesinde bir ınar ağacı var, üzerinde de bu plaka yazılı: "NAZIM HİKMET BU AĞACIN ALTINDA YATIYOR". Biz bu plakalardan çokça yapardık, isteyenlere gönderdik. Bahelerindeki ınar ağacının altına aksınlar diye. Böylece Nazım sadece bir ınar ağacının altında yatıyor olacak. Hatta sadece Anadolu'da olması şart da değil...Dünyanın her yerinde olabilir. Nazım bir dünya şairidir. Her yerde olabilir..." (Gezen, 2006).

Büyük Türk şairinin af kapsamında değerlendirilmesi için imza veren pek çok aydın vardı. Bunlar şu isimlerden oluşmakta idi:

İhsan Ada, Adnan Adıvar; Halide Edip Adıvar; M.A. Afacan, Ferruh Ağan, Haşmet Akal; Hamit Akıntı, Selami Akpınar, N. Alaçam, Ferit Anlar, Arslan Altın, Melih Cevdet Anday, Vedat Ar, Nezihe Aras, İ. Galip Arcan, Muazzez Arçay, Burhan Arpad, Muzaffer Arslan, Recai Atabek, Nurullah Ataç, Falih Rıfka Atay, Atıf Avcı, Lütü Ay, Sami Ayanoğlu, Mehmet Ali Aybar, İhsan Aydın, Şerafettin Aydınlık, Necdet Mahfi Ayral, Fettah Aytaç, Hüsnü Baki, İsmail Hakkı Balamir, Celal Balkır, Orhan Barlas, Ferruh Başağa, Ali Fuat Başgil, Nazım Kamil Bayur, Burhan Belge, Recep Bilginer, Beğlan Birand, Behice Boran, Muhtar Boyer, Saffet Nezihi Bölükbaşı, Peride Celal, Adnan Cemgil, Ümit Cengaver, İbrahim Çallı, Behçet Kemal Çağlar, Halet Çambel, Selim Ragıp Emeç, Fethi Erden, Besim Darkot, İbrahim Delideniz, İlhami Demirel, Arif Derebeyoğlu, Cevat Dereli, Kazım Şinasi Dersan, Salih Dizer, Ömer Rıza Doğrul, Meliha Dumlu, Sevinç Düşünsel, Mehmet Münir Eğriboz, Mustafa Ekmekçi, Hakkı Elbeyli, Vehbi Eralp, Yusuf Ergüler, Faris Erkan, Şükri Ertan, İsmail Hikmet Ertaylan, Bülent Nuri Esen, Mekki Sait Esen, Nurettin Evin, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sabahattin Eyüboğlu, Mümtaz Faik Fenik, Mithat Fenmen, Fahire Fersan, Refik Fersan, Muvaffak Garan, Macit Gökberk, Sadettin Gökçepınar, Cüneyt Gökçer, Mukbil Gökdoğan, Abdülbaki Gölpınarlı, Samim Gönensay, Cemal Göröl, Celal Gündoğdu, Hadi Hün, Hüseyin Kemal, Hamit Şevket İnce, Avni İnel, Mashar Şevket İpşiroğlu, İsmail İsa, Nuri İyem, Fuat İzer, Behçet Kamay, Orhan Veli Kanık, Ali Naci Karacan, İsmail Hakkı Karafakılı, Fethi Karakaş, Nihal Karamağaralı, Mehmet Karasan, Refik Halit Karay, Cevat Karsan, Ziya Kesoğlu, Zeki Kocamemi, Bedri Koraman, Sinan Korle Feyyaz Köksal, Nuretin Şazi Kösemihal, Sait Kuran, Ercüment Behzad Lav, Tarık Leventoğlu, Kiyam Levi, Muazzez Lutas, Şeref Mengü, Mahmut Morali, Berna Moran, Zühtü Müridoğlu, Nadir Nadi, Nadire Sadi, Cahit Nalbantoğlu, Yaşar Nabi Nayır, Neyzen Tevfik, Sıdık Sami Onar, Hamit Orgunsu, Orhan Ziya, Gazanfer Özcan, Muvaffak Özenç, Ekrem Reşit Rey, Oktay Rifat, Asım Ruacan, Ali Saraçoğlu, Nejat Sarı, Nejat Sav, Mustafa Savaşkan, Haluk Savcı, Sabri Savcı, Adnan Saygun, Mecdi Sayman, Nejat Sayman, Sabiha Sertel, Zekeriya Sertel, Reşat Sevinçsoy, Nejat Sirel, Kemal Sönmezler, Nusret Suman, İrfan Şahinbaş, Refia Şenbay, Ferdi Talay, Ercüment Ekrem Talü, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ali Galip Taş, Mesut Cemil Tel, Sami Teziş, Enis Tahsin Til, Cemal Tollu, Remzi Tozanoğlu, Saip Tuna, Mustafa Şekip Tunç, Mina Urgan, Mahzar Osman Uzman, Muvaffak Üçer, Hilmi Ziya Ülken, Vanü, Cavit Yamaç, Ahmet Emin Yalman, Rezzan Yalman, Melih Yener, Sacit Yüner (Fuat, 2002,24).

İmza veren kişilere bakıldığında sola eğimli olarak bilinen kişiler azınlıktadır. Bu İmzalar bir adli hatanın düzeltilmesi, bir hukuksuzluğun giderilmesi amacıyla verilmişti. Tüm Türk aydınları haklı bir dava adına tek yürek olmuş, aydın sorumluluğuna yakışır bir örnek bir davranış sergilemişlerdir. Türk edebiyatının beğenilen başarılı isimlerin bir çoğu Nazım Hikmet'i benimsemişler ve onu kendilerine esin kaynağı olarak seçmişlerdir. Nazım Hikmet'in edebiyat anlayışı

kendinden sonra gelen birçok edebiyat dehasını etkilemiştir. Orhan Kemal'in Aziz Nesin'in Kemal Tahir'in edebiyatçılığında, 40 Kuşağı'nın yazarlarının yazdıklarında ve daha sonraki yıllardan itibaren var olan hemen hemen tüm gerçek edebiyat adamlarımızda etkisi büyüktür. Bu konuda Zekeriya Sertel de aynı fikirdedir ve bu durumu şöyle açıklamaktadır:

“Benim tanıdığım Nazım, kalıpların içine sığmayan bir adamdı. Nazım yalnız şiirde kalıpları kırmakla kalmadı, sekte düşüncenin, dogmatizmin kalıplarını da kırdı. Bugün Türkiyede yetişen ilerici neslin çoğu, Yaşar Kemal'ler, Aziz Nesin'ler, Orhan Veli'ler, Kemal Tahir'ler, Mahmut Makal'ler, onun ektiği tohumların mahsulleridir. O bütün ömrünce yazdı. Yarattı, yarattı, sanat dünyasına şaheserler bıraktı...” (Yağcı, 2003, 166).

Nazım Hikmet sanatını toplumcu ideolojisinin gerçekleşmesi uğruna kullandı. Kendinden sonra sanatın toplum için olduğunu savunan bir sanatçı kuşağı yetiştirdi. Bu isimlerden en bilinenleri Hasan İzzettin Dinamo, İlhami Bekir Tez, İsmet Hüsni Barutçu, Balaban, Orhan Kemal, A. Kadir, Ömer Faruk Toprak, Suphi Taşhan, Suat Taşer, Suavi Koçer, Kemal Tahir, Ahmet Arif'tir. Bu sanatçılar Hikmet okulundan yetişmiş, her biri alanlarında bir sanatsal kişilik kazanmış, unutulma sınırını geçmiş isimlerdir.

ÜÇÜNCÜ KESİM

NAZIM HİKMET'İN EDEBİ VE SANATSAL KİŞİLİĞİNİN TANITILMASI

Nazım Hikmet'in sanatın ve edebiyatın çeşitli dallarında yapıtlar sunması, elbette onun çok yönlü üretken kişiliğin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu arada düşün alanında da yaratıcı fikirlerinin bulunduğu söylenebilir. Tepeden tırnağa kavga, hasret ve ümitten ibaret olan Nazım'ın yaşam savaşına hiç kuşkusuz sanatsal özellikleri damgasını vurmuştur. Bu noktadan hareketle bu kesimde Nazım'ın kişisel özellikleri yanında sanatsal yetileri de tanıtılmaya çalışılmıştır.

6. NAZIM HİKMET'İN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ORTAYA KONMASI

Araştırmanın bu bölümünde bir “Edebiyat Ürünleri Yaratıcısı” olan Nazım Hikmet'in sanat yaşamı boyunca ulusal ve evrensel kültüre mirası olan romancılığı, öykü yazarlığı, şairliği çalışma konusu alınmış; bu yapıtlarını oluşturmasının temellerini teşkil eden düşüncelerine ve uygulamalarına yer verilmiştir.

6.1. Nazım Hikmet'in Sanatçılığı

“Realist-diyalektik-materyalist bir insanım. Hayatımı, sanatımı, yaratıcı, geniş halk yığınlarının hayatına ve yaratıcılığına bağlamışım” diyen Nazım Hikmet RAN sanat alanındaki düşüncelerini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu şekilde düşüncesini ifade eden Nazım Hikmet'ten önce Türk Edebiyatı'nda bilimsel maddeci sanat anlayışı, düşüncesi ve bu anlayışta bir edebiyat yaratıcısının yer aldığı söylenemez. Önemle belirtmek gerekir ki, o materyalist dünya görüşünü ulusal edebiyatımıza kazandırmış ve özgün örneklerini sunmuştur. Kendi ideolojik kavgası içinde yetişen Nazım Hikmet RAN ürettiği düşünceler ve yarattığı yapıtlarda bilimsel materyalist sanat kuramı ve estetiğinin oluşumunu da gerçekleştirmiştir. Çağdaş Türk şiirinin en önemli yenilikçisi ve en özgün temsilcisidir. Rus fütürizminin etkisinde yazdığı şiirlerde dahi, Osmanlı Edebiyatına yıllarca egemen olmuş yapıyı hedef alır. O güne dek Türkiye'de benzeri görülmemiş, modern ve atak bir şiir anlayışını savunur. “Makineleşmek” adlı şiiri bu anlayışın, Nazım Hikmet'in fütürist döneminin en belirgin örneklerindedir.

Trrrrrum
Trrrrrrrum!
Trak tiki tak!
Makinelasmak
İstiyorum!

1922’de KUTV’ye yazıldıktan sonra Mayakovsky’in basamak biçiminde yazılmış şiirleri dikkatini çeker, Türk şiirinde özgün koşuğun ilk örneği olan “Açların Gözbebekleri”ni yazar. Divan şiirinin aruz halk şiirinin hece kalıplarını kıran hem içerik hem biçim yönünden yepyeni bir şiiridir bu:

değil birkaç
değil beş on
otuz milyon aç
bizim!
Açlar dizilmiş açlar!
Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız
Sıksa cılız
Eğri büğrü dallarıyla
Eğri büğrü ağaçlar!

Bu mısralar yukarıda belirtildiği üzere Nazım’ın yaratıcılığını ve yenilikçiliğini ortaya koymaktadır.

6.1.1. Nazım Hikmet’in Ressamlığı

Nazım Hikmet’in resme, resim yapmayı tutku edinmiş olan annesine özenerek başladığı söylenebilir. Memet Fuat; Nazım Hikmet’in resim yaptığını ilk Mithat Paşa Köşkünde oturdukları yıllarda gördüğünü aktarmaktadır: ancak bunlar yağlı boya ya da pastel resimler değil; karakalemle ya da yumuşak bir kalemle, evdeki herkesin yandan kafalarını çizmesi biçiminde idi. Yani bir nevi eğlence yerlerinde ressamların para karşılığı resim çizdikleri gibi.

Memet Fuat şu şekilde anlatmaya devam ediyor: “O gün salondaki şöminenin önüne Adnan ağabeyim çizim tahtasını yerleştirerek kendine bir yer kaplamış, biz de sırasıyla gidip karşısına oturmuştuk. Bayağda benzetiyordu. O çizimlerin yok olup gittiğini sanıyordum. Yıllar sonra bir gün Maslak’ta Adam yayınlarında otururken, Rasih Nuri İLERİ’nin üst katımızda çalışan oğlu Suphi İleri elinde onlardan birisiyle geldi.

-Babam bunları bir sahafta bulup getirmiş.

-Size göstermek istedim.

Vedat Başar ile Leman teyzemin resimleri idi. Çok şaşırmıştım...Nasıl olmuşsa bir sahafın eline geçmişlerdi? Resim yapmaya düşkünlüğü İstanbul Tevkifhanesi'nde başlayıp Çankırı Cezaevi'nde tam anlamıyla patlak verdi." Yağlı boya, guvaj, pastel, karakalem...Cezaevinden görünüm, diğer tutukluların, Piraye'nin portreleri Nazım için dinlendirici oyalayıcı bir işti.

"*Bu günlerde kendimi bütünüyle resme verdim*" şeklinde konuştuğu ileri sürülmekte olan Nazım Hikmet RAN; son olarak açlık grevi sırasında Üsküdar Paşa Kapısı Cezaevi'nde akrabası olan Mehmet Ali Baydar beraber resim yaptıklarını aktarmıştır. Uzun cezaevi yıllarının ardından resme dönüp dönmediği bilinmemektedir.

6.1.2. Nazım Hikmet'in El İşleri

Nazım Piraye'ye yazdığı bir şiirinde şöyle söylemekte:

*"- Ne güzel Şey Hatırlamak seni
Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine;
Bir çekmece
Bir yüzük,
Ve 3 metre ince ipekli de dokumalıyım..."*

Memet Fuat'tan, Nazım Hikmet'in cezaevi yıllarında uzakta kaldığı sevdiklerine onları düşünerek el işleri yaptığını öğreniyoruz. Memet Fuat Nazım Hikmet'in Piraye'ye gönderdiği kendi elinden çıkma armağanların çok olduğuna dikkat çekmekte ve anlatmaya devam etmekte;

"Ben onun dokuduğu kumaştan annemin diktiği beyaz bir pantolomu birkaç yaz giymiştim. Suzan için ceviz ağacından oyduğu pudralığın ise üstüne bir atlı deseni çizdiği aynasını da kendi dökmüştü. Cezaevinde bir yolunu bulup işliklere sokulur, ustalarla dostluk kurar, önce onlara çırak olup işi kavrar, geleneklerini, olanaklarını öğrenir, sonra yenilikler düşünmeye, öneriler getirmeye başlardı. Oymalarında çeşitli ağaçlar kullanıyor ama sanırım en çok ceviz ağacını seviyordu. Bir gün bakıyorsunuz, kıl testere kullanarak bir tepsi yapmış, bir gün bakıyorsunuz bir yontucu gibi çalışarak bir kutu ya da bir yüzük oymuş (Fuat,2001, 32).

Görüldüğü gibi Nazım Hikmet sanatın her dalında eserler üretmiş ve hemen hemen her alanda başarılı olmuş bir kişiliktir. Ayrıca el işçiliğinde de başarılı bir biçimde çok sayıda eser ortaya koymuştur.

6.2. Nazım Hikmet'in Şairliği

Şiir yazmaya daha on bir yaşında bir çocukken başlayan Nazım Hikmet'in ilk şiiri "Feryad-ı Vatan" adlı şiiridir. 1918 de ilk kez "Hala Servilerde Ağlıyorlar mı?" adlı şiiri Yeni Mecmua'da yayımlanan Nazım Hikmet'in ilk şiir kitabı "Güneşi İçenlerin Türküsü" 1928'de Bakü'de yayımlandı. Bu kitabı 1929'da yayımladığı "835 Satır" adlı şiir kitabı izledi. Ardından 1938'de başlayıp bu kez uzun süren cezaevi yıllarına kadar çıkardığı "Jokond ile Si-Ya-U", "Varan 3", "1+1=1", "Gece Gelen Telgraf", "Benerci Kendini Niçin Öldürdü?", "Portreler", "Taranta Babu'ya Mektuplar", "Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı" adlı şiir kitaplarıyla Türk edebiyat dünyasında daima var oldu.

Nazım Hikmet sanat hayatına şiir ile başlangıç yapmış; devamında, roman, öykü, oyun hatta resim de dahil olmak üzere Türk ulusal kültürüne ve evrensel kültüre sanatın çeşitli dallarında güzide yapıtlar bırakmıştır. Nazım Hikmet'in şiirlerinde "insan" kavramı daima var olmuştur ve daima kavga içersindedir. İnsan acılarını, mutluluğunu, ve mutsuzluğunu aşklarını, hüznlerini, savaşlarını, her zaman daha güzel bir dünya için verdiği bir kavgaya göre yaşar Nazım'ın şiirinde. Ancak insan şiir boyunca devamlı olarak şairin serüvenine ayak uydurur, kendini yeniler. Şair dünya barışına yönelik bir şiir yazınca, şiirdeki insan da;

*"Kardeşlerim
Bakmayım sarı saçlı olduğuma
Ben Asyalıyım
Bakmayım mavi gözlü olduğuma
Ben Afrikalıyım..."*

kavgacı değil, dünya barışının ve kardeşliğini özlemektedir. Başka bir şiirinde şair yurt özlemi memleket sevgisi, ayrılık, aşk yazıyorsa bu noktada daha ziyade insan da duyguları ön plana çıkmış olan insandır.

*"yoldaşlar nasip olmazsa görmek o günü,
ölürsem kurtuluştan önce yani,
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni...
..."*

"Alnımızda yanar gençliğin tacı,

*Yorgunluğun anasını satarız biz
Elimizde neşemizin kırbacı,
Ufukları önümüze katarız
Göğsümüz kuvvetli, gönlümüz temiz,
Tükenmez yolları tüketiriz biz
Ne saray ne hamam ne han isteriz
Nerde gün batarsa orda yatarız.”*

Bazen de bu insan yurdu işgal edilmiş memleket sevdalısı bir şairdir:

*“Bu zırhlıları, bu orduları tanırım
Benim de sularına girdiler,
Benim de toprağıma asker çıkardılar geceleyin
Kanıma susamıştılar.
Çalmak istiyorlardı gözlerimin
Nurunu,
Hünerini ellerimin
Döktük denize onları
1922’ydi yıllardan...”*

İnsan ögesi burada biraz da kavga içerisindedir. Şair nasıl coşkulu ve kavgacı ise şiirdeki kahraman da aynı ruh hali içerisindedir. “Açların Gözbebekleri”, “Simavne Kadısı Şeyh Bedrettin”, Si-Ya-U, 835 Satır, Sesini Kaybeden Şehir, Benerci Kendini Niçin Öldürdü’deki kahramanlar hep kavga içersindedirler.

Nazım Hikmet şiiriyle Türk şiirinde bir devrim yaratmış; gerek biçemi ve gerekse özüyle o güne değin görülmemiş, alışılmamış ve yadırgatıcı bir çığır açmıştır. Türk şiirinin güzide isimlerinden Metin Cengiz şöyle yorum getirmekte Nazım’ın şairliliğine:

*“Bu şiir baştan sona politik bir şiir olmasa da kimilerine aykırı gelecek aynı zamanda formalist bir şairdi. Çünkü Nazım Hikmet’in şiiri gerçeği olduğu gibi yansıtan bir şiir değildi, böyle bir şiir kurmak istese de(!) Nazım’ın şiirlerinde dile getirdiği konular en basitinden en karmaşığına gerçeğin verimsiz belirli bir seçimden geçirilmemiş kaba bir tekrarı değildi
(Cengiz, 2002, 15).”*

6.3. Nazım Hikmet’in Yazarlığı

Nazım Hikmet RAN Moskova’dan Türkiye’ye döndükten sonra Resimli Ay adlı dergide düzeltmen olarak çalışmaya başladı. Nazım Hikmet RAN’ı 1928 yılında Resimli Ay’a getiren, o dönemin ünlü yazarlarından olan Vala Nurettin yanındaki bu uzun boylu, sarı kıvrıkcık saçlı, mavi gözlü genci şöyle tanıştırdı;

“İşte” dedi. Şair Nazım Hikmet (Topuz, 2007, 47).

Nazım Hikmet'in yapıtları gözden geçirildiğinde onun şiir dışında öykü ve romana kafa yorduğu dikkati çekmekte. *"Edebiyatta modern realizm, sınırlı olarak edebiyat sahasının diyalektik materyalizmin tatbikidir."*(Yağcı, 2003, 67) diyen Nazım Hikmet bu sözüyle içinde yaşadığı yazı dünyasında, kendine özgü yorumlamalar ve açılımlarla Marksist sanat felsefesinin örneklerini verdiği bu türdeki ürünleriyle de kendi yapısını kurmuş bir yazardır. Ona göre, gerçeği yansıtır ve yorumlama yöntemi diyalektik materyalizmdir. Hem şiirleriyle hem de yazınsal ürünleriyle Türk edebiyatımızın öncüsü ve ustası olmuştur. Şiirleriyle şairleri olduğu kadar; oyunları ve tiyatro yazarlarını ve öyküleriyle de romancıları ve öykücülere etkilediği kesin olan Nazım Hikmet'in romanları ve öyküleri üzerinde yeterince durulmamıştır. Bu durumu Yağcı şu şekilde değerlendirmektedir:

"Bu yaklaşım Nazım Hikmet'i yıllardır kabullenemeyen, onu yıllar boyunca 'vatan haini' belleyip yok sayan ona yasaklar uygulayıp düşmanlıklarını hala sürdüren kimi bağnazların yaklaşımı olsaydı viz gelirdi; yılların yasaklamasının ve yok saymasının Nazım Hikmet'e viz geldiği gibi. Ancak, onun düşüncelerine yakın duran onun şiirlerine sevgiyle yaklaşan, onu geleceğe taşımada görevler üstlenen kimi dost çevrelerin onun romanlarına sevgisizce yaklaşmış olması talihsizliktir; ve bu yadsımının ve yok saymanın en acı yönüdür (Yağcı, 2003, 167).

6.3.1. Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı

Nazım Hikmet öteden beri tiyatroya ilgi duymuş, tiyatro sanatı hakkında bilgi edinmiştir. Hikmet 1962'de kaleme aldığı "Oyunlarım Üstüne" başlıklı yazısında, İstanbul'da kendi sünnet düğününde Karagöz seyrettiğini, aklında yalnızca figürleri oynatan değneklerin uzayıp kısalan gölgeleri kaldığını anlatır. Meddah'tan aklında kalanlar ise Meddahın sesidir; *"sizi memnun etmek, sizi güldürmek için çabalayan sesleri" sekiz yaşından altmışına kadar duyulmuştur*". Aynı yazısında anlatmaya devam etmiştir.

"Ankara'da ahırdan bozma salaş bir tiyatrodan, gaz lambalarımın ışığı altında ve ikide bir soğuktan avuçlarına hohlayarak Otello Kamil'i seyrettiğini anlatır: "Shakespeare hayranlığımı Abdullah Cevdet'in kötü, çok kötü çevirmelerine borçluyum, ama Shakespeare'i bana Vagram Papazyan'ın çırağı Otello Kamil anlattı." (Şener, 2002, 2).

Nazım Hikmet yirmili yaşlarında genç bir şair ve bir tiyatro tutkunu olarak Sovyetler'e gittiğinde Moskova'da Stanislavsky'nin, Vahtangov'un, Tairov'un,

Meyerhold'un, sahneledikleri oyunları görmüş, Mayakovski ile Meyerhold ile tanışmış; onların oyun ve sanat fikirlerinden etkilenmiştir.

Sanatının konusu genel itibarıyla toplumsal sorumluluktan olan Hikmet'in tiyatro temaları da günlük yaşamdan, kutsal kitaplardan, masallardan, söylencelerden ibarettir.

6.3.2. Nazım Hikmet'in Romancılığı:

Nazım HİKMET'in, romanlarını da diğer yapıtlarında olduğu gibi, içerisindeki dil sevgisiyle oluşturduğu açıktır. Nazım HİKMET'in tüm yapıtları incelendiğinde onun, şiir dışında öyküye ve romana kafa yormuş olduğu görülecektir. *Nazım HİKMET, içinde yaşadığı yazın dünyasında, kendine özgü yorumlamalar ve açılımlarla Marksist sanat felsefesinin örneklerini verdiği bu türdeki ürünleriyle de kendi yapısını kurmuş bir yazardır; ona göre, gerçeği yansıtma ve yorumlama yöntemi diyalektik materyalizmdir* (Yağcı,2003,165). Maalesef HİKMET'in romanları üzerinde yeterince durulamamıştır. Bunun nedeni yaşamöyküsü temelli yapıtlar genel olarak roman olarak kabul edilememektedir. Başka bir sebep ise Yağcı tarafından şöyle yorumlanmakta “...Nazım HİKMET'in romanlarıyla ve romancılığıyla ilgili olarak bugüne değin ortaya çıkan değerlendirmelerin bir dökümü yapıldığında görülecektir ki, romanlarının ve romancılığının anlaşılması asıl sorun olmuştur”. Başka bir sebep ise Nazım HİKMET'in şiirinin büyüklüğü karşısında romanlarının ihmal edilmesidir.

HİKMET'in Türk edebiyatına kazandırdığı dört romanı vardır: Kan Konuşmaz, Yeşil Elmalar, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, Yaşamak Hakkıdır.

7. NAZIM HİKMET'İN YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK TANITILMASI

Nazım Hikmet sanat yaşamı boyunca Türk edebiyatına, daha doğrusu tüm dünya okurlarına tiyatrodan resme, müzikten öyküye, eleştiriden sinemaya karikatürden mimariye masaldan düşünce yazılarına kadar onlarca eser bırakmıştır. Araştırmanın bu bölümünde Nazım Hikmet'in yapıtları sınıflandırılarak tanıtılmaya çalışılmıştır.

7.1. Nazım Hikmet'in Nesir Yazıları

Ünlü yazarın nesir yazıları arasında roman, oyun içerikli yazılar, çeviri hikayeler ve kendisinin ürettiği hikayeler önemli bir yer tutmaktadır. Bu bölümde söz konusu yazın türleri tanıtılmaktadır.

7.1.1 Nazım Hikmet'in Romanları

Nazım Hikmet, Türk edebiyatına dolayısıyla dünya edebiyatına kazandırdığı günlük yaşantı sorunlarını anlatan dört tane romanı bulunmaktadır. Söz konusu bu romanlar izleyen satırlarda özetlenmektedir.

7.1.1.1. Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim

(2003, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 119 s.)

Nazım Hikmet'in bu eseri ilk kez 1963'te Sovyetler Birliği'nde Romantika adıyla Rusça "Znamya" Dergisi'nde; 1964'te Fransa'da Fransızca olarak Romantika adıyla ve 1965'te Varna Devlet Yayınları'nca Bulgarca Romantika adıyla yayımlanmıştır. Söz konusu bu roman, 1966 ve 1972 de Sofya'da tüm eserlerinin 7. cildi olarak yayımlanmış; 1966 ve 1967 yıllarında Türkiye'de de Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim adıyla, İlk Gün yayınlarınca iki kez basım yapmıştır. 1970 ve 1976'da da Habora Yayınları tarafından, 1976 da Günce Yayınları tarafından, 1977 de Özgün Yayınları tarafından yayımlanmış ve yeni basımları 1990 dan sonra Adam Yayınlarınca yürütülmektedir.

Romanın Özeti: Romanda ilk olarak Ahmet tiplmesi ile karşılaşırız. Ahmet iş bulmak amacı ile İzmir'e Cemile teyzesinin ve eniştesinin yanına gider ve onlardan yardım ister. Ancak eniştesi emniyet birimlerinin yakın takibinde olduğu

Ahmet'e yardım etmez. Umutsuzca oradan da ayrılan Ahmet, şehrin varoşlarında yaşayan bir arkadaşına İsmail'e sığınır ve onunla birlikte yaşamaya başlar. Bir süre sonra sokakta bir köpek tarafından ısırılır ve kuduz olacağı endişesini yaşamaya başlar. Beklemektedir..... Kırk bir gün içinde kudurabileceğini hesaplayan Ahmet, her gün kapıya bir çizik atmaktadır. Bu kulübede Moskova'da geçirdiği günleri hatırına getirmekte..... aşık olduğu Anuşka'yı Anuşka'ya aşık olan Sİ-YA-U 'yu Kerim'i, Lenin'in ölüsünün başında tuttuğu nöbeti hatırlamaktadır.

Romandan alınan bir alıntı şöyledir: “... *Lenin'in alnını görüyorum. İnsan seli dört koldan, iki kol bir yandan, ikisi öbür yandan, ardsız arasız akıyor. Çoğu ağlamıyor artık. Lenin'in hizasına gelenler, yanından geçenleri gözleri bağlı yürüyorlarmış da birdenbire bir yere çarpmışlar gibi irkilip duruyor ve bir sonra arkadakilerin temassız bakışlarıyla ilerliyor ve salondan çıkana kadar artık görmeleri mümkün olmadığı halde başlarını çevirip arkaya bakıyor...*”

Hapishanede işkence gören ve aklını yitiren daha sonra veremden ölecek olan arkadaşı Kerim ile İstanbul'da köprü üzerinde gazete sattıkları anıları aklına gelir. Ahmet bir an tereddüt eder ve sesi çıkmaz. Kerim utanıp utanmadığını sorar. Ahmet utandığını kabul eder. Kerim: “Paşazadesin oğlum Paşazade” der ve başlar avazı çıktığı kadar bağırarak gazeteyi satmaya, ancak oralı olan yoktur. Ahmet: “gözüm elimdeki gazetenin üstündeki satıra ilişti: der. “Bütün dünya işçileri birleşiniz!” gazete, gazete” diyerek bağıırırlar. O gün Ahmet 45, Kerim ise 225 tane gazete satarlar.

Ahmet hapishane arkadaşı Osman Bey'in kız kardeşi ile evlenir. Bir evlatlıkları bir de ikisine ait bir kız çocukları olur. Roman boyunca Nazım bir İsmail bir Ahmet kişileştirmeleri ile karşımıza çıkar. Evliliğin ardından donanma davaları ve acı dolu uzun hapis yılları başlamıştır.

Ahmet bu küçük kulübede hem bunları hatırına getirmekte hem de hastalanmaktadır. Kuduz olduğunu sanmaktadır. Böyle bir durumda kendisini vurması için silah verir. Ateşlenir, üşür, titrer, uykusu kaçar ve hep hatırlar: Anuşka'yı nasıl sevdiğini; beraber geçirdikleri günleri, nasıl zor ayrıldığını...

“...*Tuttum ak parmaklı, tombulca elini. Ayrılık birbirine yapışmış avuçlarımızın içinde, ama Anuşka bunu bilmiyor. Anuşka'ya bakıp bu alını bu saçları bu ağzı bu burnu bu gözleri bilemedin yirmi gün sonra bir daha görmeyeceğim. Öleceğiz birbirimiz için o an...*”

Kırkınıcı çizginin üzerine Ahmet büyük bir çizgi çizer, kalkar toparlanır, giyinir, İsmail'e sarılır, kılığını yüzünü değiştirir ve dışarı çıkar. Romanın bitiminde Nazım roman boyunca tüm kahramanlarını "konuklarım" başlığı ile bir araya getirir.

"...konuklarım kocalmamış. Onları son gördüğümde kaç yaşında bırakmışsam o yaşta. Sİ-YA-U sevdalı Anuşka'ya . Ahmet yine kıskanıyor Sİ-YA-U yu ..."

Bir şiir okur Ahmet konuklarının ısrarı ile:

*"Emekçiyim, sevdayım tepeden tırnağa,
Sevda: görmek düşünmek anlamak
Sevda: doğan çocuk yürüyen aydınlık
Sevda: salıncak kurmak yıldızlara
Sevda: dökmek çeliği kan ter inde
Emekçiyim, sevdayım tepeden tırnağa,"*

Anuşka'ya ve Marusa'ya şiiri Rusça'ya çevirir;

eşi Neriman kocasının sözünü tekrarlar :

" Yaşamak güzel şey be kardeşim."

7.1.1.2. Kan Konuşmaz

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 239 s.)

Nazım Hikmet'in "Kan Konuşmaz" adlı yapıtı bir tarih ve aile romanı karışımıdır. Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasından; Atatürk yönetimindeki Cumhuriyet'e kadar uzanan geniş bir zaman dilimine denk gelmekte. Paşaların, burjuva entellektüllerinin ve işçilerinin yaşamlarından okuyucuya kesitler sunmaktadır

Kitabın Özeti: Sağ gözünü bir çelik talaşıyla yitirmiş ve mekteb-i sanayiden çürüğe çıkarılmış olan tamirci Nuri Usta, annesi ile beraber mutaassıp bir yaşantısı olan ve herkesçe tanınan biridir. Nuri Usta'nın "Gavur" lakaplı olan; çok okuyan bir o kadar da düşünen "Gavur Cemal" adlı bir arkadaşı vardır. Nuri Usta "Cemal Hoca"nın düşünsel gidiş gelişleri ve sürekli değişen yapısıyla karşılaştığında Nuri Usta güçlü bir insan imgesi yaratmaktadır. "Seyfi Bey" adlı zengin bir soylu tarafından hamile bırakılan ve sonra da terk edilen "Gülizar" adlı fakir, sahipsiz genç bir kadın ile evlenir; onun çocuğunu nüfusuna kaydeder, Ömer ismi verilen çocuğunun babası olur. Bu evliliğin sebebi; Nuri Usta'nın Gülizar'a aşk ya da sevgi hissetmesi değil;

hamile olan Gülizar'a toplumun kötü gözle bakmasına engel olmak ve ona sahip çıkmaktır. Nuri Usta bu davranışı ile ataerkil aile yapısına mensup annesi ve arkadaşları tarafından tepki ile karşılanmıştır. Ancak anne tarafından zamanla durum kabullenilmiş, Gülizar bir gelin, babasız çocuğu da torun olarak kabul edilmiştir. Devam eden zaman içerisinde savaş çıkmış, dükkanını kapamak zorunda kalan Nuri Usta ve ailesi açlıkla karşı karşıya kalmıştır. Tüm zorluklara karşı ailece, birlik ve beraberlik içinde, aile olmanın verdiği güçle; bu kötü günleri birlikte atlatmayı başarmışlardır. Nuri Usta Gülizar'ın oğlunu okutmuş ve Ömer avukat olmuştur. Ancak bir gün öz babası Seyfi Bey Nuri Usta'ya çarpıp bacağının kesilmesine sebep olduğundan Nuri Usta'nın oğlu Ömer, Nuri Usta'yı savunmak için avukatlığını üstlenmiştir ve öz babası ile karşı karşıya gelmiştir. Burjuva bir aileden gelen Seyfi Bey öz oğlunu karşısına alır ve ona soyadını, mirasını teklif eder:

“- *Eğer ben cezaya uğrarsam senin kanın...nedamet ve esetle isyan etmez mi?*” der. Ancak Ömer babasının hiç ummadığı bir cevapla ona karşı çıkar:

“- *Etmez...Zira beşeri alçaklıklar karşısında feryatları kanlar değil, şuurular koparır...Kan Konuşmaz....*”

Nazım Hikmet “Kan Konuşmaz” adlı eseri ile toplumsal sorumlulukların kan bağından önce geldiğini okuyucusuna en etkili bir şekilde anlatmak istemiştir.

“1936’da “Son Posta” gazetesinde tefrika edildikten (yayımlandıktan) sonra 1965’e kadar basılmaz: 1965’te Pınar Yayınları 1975’te Günce Yayınları, 1976’da Ararat Yayınları, 1977’de Yol Yayınları’nca basıldıktan sonra araya 12 Eylül dönemi girer ve roman ancak 1990’da Adam Yayıncılıkça yeniden sunulmaya başlar; Bulgaristan’da bütün eserleri’nin 7. cildi olarak “Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim” ile birlikte sunulur (Yağcı, 2003, 181).”

7.1.1.3. Yaşamak Hakkı

(2003, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 219 s.)

Kitabın “İçindekiler”i: Roman bölüm bölüm devam etmektedir.

Kitabın Özeti: Don Pavlo Alvarez’in yürüyüş yaparken aklından geçirdiği ve her zaman arkasında olduğu hayat felsefesini anlatarak başlamaktadır. “Yaşamak Hakkı” ile ilgili düşüncelerini belirtir.

“...Yaşamak demek güzel, çirkin, tatlı, tatsız farkı gözetmeksizin sadece görmek, koku almak, duymak, işitmek, tatmak ve çiftleşmek faaliyetlerinin yekini demektir...”

Don Pavlo'nun kızı ve damadı ile beraber yaşadığını ve Manolya Saten ile ilişkisi olduğunu öğrenmekteyiz. Yine bu bölümde Don Manuel isimli diğer bir kahramanla tanışırız ki onun da hayat felsefesi;

“...Katedralin baş papazından sonra şehrin en tembel hayvanı benim” şeklindedir. Ancak o gün Don Manuel çalışmaktadır. Don Alvares, şaşırır ve bu durumun sebebini öğrenir.

Don Manuel “Bebeko” adlı bir bebeğe süt alabilmek için çalışmak zorundadır. Çünkü Bebeko'nun annesi bir kuyuda ölü bulunmuştur.

Kitabın ikinci kısmına geçtiğimizde Don Pavlo Alvares sevgilisi Donya Maria'nın yanındadır ve kasap Don Rafaelito'nun kızının Fas'ta yaralanan ve kiliseye adını atmayan bir çavuşla evleneceğini ondan öğrenir. Bu bölümde Don Pavlo Alvares'in Madrit'te beraber hukuk okudukları arkadaşı Don Pavlo ile tanışırız. Don Pavlo'nun karısı yirmi yıl önce bir Torero ile kaçmıştır.

Üçüncü bölümde; Don Pavlo Alvares'in kızının hamile olduğunu ve doğum yaparken ölmekten korktuğunu hissederiz. Damadı bu konuyu Madrit Üniversitesi Profesörlerinden Don Alfonso ile tartışır. Eve döndüğünde Tersane İşçileri Sendikasının genel başkanı olan arkadaşı ile karşılaşır ve politik konuşması karşısında;

“Demek günün birinde İspanyollar birbirini dolandırmayacaklar, aldatmayacaklar, yalan söylemeyecekler, birbirlerini öldürmeyecekler, mağrur olmayacaklar, dalkavukluk etmeyecekler ve birbirlerinin elini sıkabilecekler?” şeklinde bir soru yöneltir.

“Yaşamak Hakkı” tefrika edilirken yarım kalmış ve terika edilen bölümü yıllar sonra, ilk kez 1990'da Yeşil Elmalar'la birlikte Adam Yayıncılık'ça sunulmuştur (Yağcı, 2003, 190).”

7.1.1.4. Yeşil Elmalar

(2003, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 313 s)

Kitabın Özeti: Beyoğlu'nun İstiklal caddesine yakın yarı karanlık sokaklarında bir kadının “Nuri” isimli kişiyi görmeye gelmesiyle serüven başlar. Baş kahraman Halit Cemil isimli şahıstır. Halit Cemil, komşusu Ayyaş Nuri'nin kız kardeşine aşıktır. Fötr şapkalı, parmağında zümrüt yüzük olan “Ayşe” isimli bu bayan da Halit Cemil'e aşıktır. Ayşe kocası Göksel yüzünden sıkıntıdadır ve kardeşi Nuri'den yardım istemek amacıyla ile ona geldiği bir an tanışır Halit Cemil ile. Halit Cemil ve Göksel'in benzerliği sebebi ile Göksel Halit Cemil'in kendisinin yerine geçmesini ister.

“ ... Benim yerime geçmenizi istiyorum. Hemen bu gece. Benim paltomu giyip buradan Göksel olarak çıkmanızı istiyorum...”

Ancak tüm bu olanlar karmaşık birer entrikadır. Hayatından endişe duyduğunu iddia eden Göksel hem kendisine benzeyen ve karısının aşığı Halid Cemil'den hem de karısı Ayşe'den intikam almak niyetindedir. Tüm bunlar birer birer su yüzüne çıkar. İntihara karar veren Ayşe Halit Cemil'e bir mektup yazar bırakır ve ortadan kaybolur. Ancak Ayşe'yi takip eden Göksel'in adamları ona mani olur ve “Madam Roz” adlı kadının randevu evine bırakılır. Ayşe çok kötü bir haldedir. Hem sevdiğinden uzak hem de kötü muameleye maruzdur. Yazar bunu en içten duyguları ile okuyucusu ile paylaşmaktadır.

“Sevmek nedir bilir misiniz okuyucularım? Hiç sevdiniz mi okuyucularım? Eğer sevmek nedir bilmiyorsanız, sevmemişseniz; ben ne kadar dil döksem de burada, size ne kadar anlatmaya çalışsam da boşuna nefes tüketmiş olurum...”

Halid Cemil Ayşe'nin acısını yaşarken Göksel'in hatıra defterini eline geçirir ve onun geçmişini öğrenir. Göksel ve Hüseyin isimli arkadaşı Göksel'in babasını öldürür ve Fransa Guyana'sında 15 yıl kürek cesasına çarptırılırlar. Orda “Muhtar” isimli biriyle tanışır ve beraber altın bulup ordan kaçma planları yaparlar. Her şey yolundadır. Altın bulunur ancak Hüseyin ve Göksel Muhtar'ı hasta bir halde vahşi ormanlarda bırakarak kaçarlar. Ancak Göksel kaçmadan önce Muhtar'ın Ayşe ve Nuri isimli iki çocuğu olduğunu öğrenir ve ilerleyen zaman içinde Ayşe ile evlenir. Ayşe de tıpkı Halid Cemil gibi Göksel'in hatıra defterinden gerçeği öğrenince deliye döner ve kocasına karşı büyük bir öfke duyar. Madam Ros'un evinden kaçmayı

başarır ve Halid Cemil'i bulup babasını bulmayı hem de Göksel'den intikam almayı kafasına koyar.

"gidiyoruz Halit Cemil ... 'gidiyoruz Ayşe...'" "... babam ölmedi, Halid Cemil! Bu belki bir vehimdir. Fakat öyle bir vehim ki, ya da et ve kemik bağlayarak bir hakikat olmalıdır ya da bir duman gibi büsbütün elle tutulmaz bir biçime girmeldir...öyleyse Anadolu'ya değil babamı bulmaya..."

Birlikte Yeni Gine'ye giderler. İngiliz sömürgeciliğinin de anlatımıyla beraber Yeni Gine'de geçen çetin bir mücadelenin ardından Muhtar'la beraber İstanbul'a dönerler. Ancak İstanbul'a vardıklarında Göksel ve Nuri'nin öldüğünü görmüşlerdir. Roman; Halit Cemil, Ayşe ve Muhtar'ın mutluluğa erişmesi ile son bulur. Roman adını kitabın son kısmındaki birkaç cümleden almaktadır: Üçü birlikte yeşil bir elma ağcının altındadır;

"...Ayşe yeşil elmayı kıpkırmızı dudakları arasında ay ışığı gibi pırıldayan dişleri ile ikiye böldü: Yarısını Halit Cemil'e uzattı;

"- Kocam" dedi. "Eğer eski masallardaki gibi bir de kısırağımız olsaydı; bu elmanın kabuklarını da ona yedirir ve yakında dünyaya gelecek olan Küçük Nuri'ye bir de tay hazırlardık.

Nazım Hikmet'in 'Yeşil Elmalar'ı bir serüven, polisiye, , gerilim romanı olarak temiz Türkçe'si ve dil kullanımındaki başarısı ile beraber sürükleyicidir.

7.1.2. Nazım Hikmet'in Oyun Kitapları

Nazım Hikmet'in nesir türü sayılabilecek eserleri içerisinde oyun kitapları da vardır. Bu başlıkta bu kitapları sırasıyla tanıtılmış ve özetleri sunulmuştur.

7.1.2 1. Yusuf ile Menofis

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 298 s.)

Kitabın "İçindekiler"i:

Eser Nazım Hikmet'in "Oyunlar" adlı külliyatı içerisinde üçüncü eseridir. Hikmet'in bu eserinde toplam dört oyun bulunmaktadır. Bunlar sırası ile;

Birinci Oyun: "İnsanlık Ölmedi Ya" adlı oyundur; baş kahramanları;

Samiye, Leyla, Hasan, Nuri, Şevket, Selim, Şerafettin, Garson, Kazım, Süleyman, Rıza, Patron'dur.

İkinci Oyun: “Allah Rahatlık Versin” adlı oyundur; baş kahramanlar; Hasan, Osman, Aliye, Mebrure, Fatma, Hatçe, Nuri, Şeref, Zeliha, Murat'tır.

Üçüncü Oyun: “Evler Yıkılınca” adlı oyundur; baş kahramanlar: Sorgu Hakimi, Bekir, Erkek Daktilo, Zehra, Ayten, Şişman Adam, Zayıf Adam, Komik Şadan, Hasan Usta, Ali Usta Mübaşir, Memet, Jandarma'dır.

Dördüncü Oyun: “İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları; Petrof, İvan İvanoviç, Kasketli, Katip; Şoför, Konstantin Sergeyeviç'tir.

Kitabın Özeti: Nazım Hikmet, 1949 Kasım ayında başlayıp 1950 Mart ayında bitirdiği “Yusuf ile Menofis” adlı oyunu Nevşehir Cezaevi'ndeki Kemal Tahir'e şöyle anlatır:

“Kıssa-i Yusuf Aleyhüsselam diye bir piyese çalışıyorum. Ele Tevrat'taki Yusuf'u aldım. Bilirsin ki Tevrat ve sonraki kitaplar, menkıbe bahsinde, İbrahim ailesinin asırlarca süren çok meraklı, korkunç derecede realist (bir bakımdan tabii) macerasını hikaye eder. İbrahim ailesinde, gerçekte çok şayanı dikkat insanlar gelmiş dünyaya. Bu kadar ihtirashlı, bu kadar korkak, bu kadar asi, bu kadar kurnaz, bu kadar gaddar, böylesine eziyet çekmiş ikinci bir aileye rastlamak zordur sanıyorum. Her ne hal ise ben onlardan Yusuf'u aldım. Tarihe göre, malum ya, Yusuf Hikayesi, Musa'da dahil, sadece efsane, fakat yine tarihe göre, yetmiş kadar İbrani'nin Mısır'a hicret ettikleri sabit. O devir Mısır'da bir de ecnebi istilası var. Yine tarihe göre o devir, sosyal kaynaşmalar devri. Yani efsaneyle tarih birleşince çok dikkate değer bir Mısır muhiti çıkıyor ortaya. Ben elden geldiği kadar hem Tevrat'a hem de tarihe sadık kaldım. Efsane Zeliha'yı pek gölgede bırakır, hatıncığızı biriz aydınlığa çıkardı, sonra Yusuf'un zıddı bir tip, “Menofis” adında bir Mısırlı duvarcıyı ele aldım” (Fuat, 2003, 334).

“İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?” adlı oyunda tüm olaylar Sovyetler'de geçmektedir. Baş kahramanımız “Petrof” alçakgönüllü, yetenekli, iyi niyetli, bir yönetici dir. Kendisinin mesleği daha önceleri politika değildir. Ancak daha sonra iktidardaki partinin yönetici kadrosuna geçmiştir. İnsanlara sevgisi ve güvenci tamdır. Asla büyüklük gösterisi yapmayan biridir. Yanındaki herkesi sever

ve herkesçe sevilir. Kimseye iltimas yapmaz. Daha sonra “İvan İvanoviç” adlı diğer kahramanla tanışırız. Petrof’un gizli bir düşmanıdır. Kanseri nasıl etin, kurt nasıl elmanın, pas nasıl demirin düşmanı ise öyle. Ona öyle bir zarar vermelidir ki acısını ölünceye dek yaşmalıdır. “Acaba ne yapmalı?” Sevgilisi Lüsya’dan mı ayırmalı? Ama hayır...Sonun da bunun da acısı bir gün mutlaka dinedecektir. İvan İvanoviç bu yolu denemez bile... Bir şeref acısı oyunu mu tezgahlamalı? Bir jurnalcilik mı?, Görevi kötüye kullanma?, Komisyon aldığı yalanı mı?, Yok yere çiğnenmiş şerefının acısını ömrünün sonuna dek çekse... Tutuklansa bile, sonunda iş anlaşılacak, serbest bırakılacak, hak yerini bulacaktır. Bu da olmadı. Bir gün Petrof’un kendisi ile ilgili bir övgü yapıldığını ve Petrof’un da bundan çok hoşlandığına tanık olur. İşte Petrof’un eline bir yakası geçti! Petrof dairesine, bekleme odasına geçer. Duvarlarda kendisinin kocaman portreleri asılıdır. Hayretle irkilir Petrof. Kendi portreleri ne kadar da kocaman! Kendini dev aynasında hisseder. Bunları İvan İvanoviç asmıştır. İvan; Petrof’a bu resimleri yapanın çok ünlü bir ressam olduğunu ve Petrof’u çok karizmatik bulduğu için portrelerini yaptığını söyler. O zaman Petrof’un da bu takdire layık olması gerektiğini ve artık Petrof’un da “otorite” sahibi olmasını söyler. Derken Petrof’un heykelleri yapılır. Petrof artık etrafından uzaklaşmakta, konumunun tüm olanaklarını kullanmaya başlamıştır. Çok sevdiği Lüsya’ya dahi, herkese tepeden bakmaya başlamıştır.

Oyunun ortasında İvan İvanoviç Nazım Hikmet’e seslenir:

“Nazım Hikmet, Hikmet oğlu Nazım Ran...Cancağızım...Biliyorum, Sovyetler Birliği İkinci yurdumuzdur. Sovyet İnsanı seversiniz, sayarsınız...Eski partilisiniz. İyi, güzel ama, Sovyetlerde geçen bir hikayeyi anlatan ilk piyesiniz hiçviye mi olmalıydı? Tipik Sovyet insanı Petrof Mudur? Ben miyim? Niye Petrof’un itibarını kırmaya kalkışıyoruz? Zaten işimiz, gücümüz başımızdan aşkın... ne de olsa misafirsiniz şurada. Sovyet halkının konukseverliğini kötüye kullanmak doğru mu? Sonra konuğun kusuruna bakılmaz ama, bir hadde kadar... demek istediğim, bu piyesi yazmaktan vazgeçin. Hem sizin için, hem bizim için hem de bunu oymaya kalkışacak tiyatrolar için, eğer böylesi bulunursa, daha iyi...yok ille de yazacaksamız sonumu tatlıya bağlayın...”

Nazım cevap verir İvan İvanoviç’e

“Boşuna İvan İvanoviç...Benim de zayıf taraflarım var tümenle, ama yakalayamadın onları...Senden dolu dizgin nefret ettiğim, Petrof’u dolu dizgin sevdiğim için yazacağım bu piyesi...Sovyetler Birliği’nde konuksan iyi konuk, hane

sahibini sokmak isteyen yılan görürse başını ezer. Yoksa hane sahibiysem de iş değişmez. Ezeceğim başını senin...sonu da senin istediğin gibi değil...”

Petrof parti yöneticisi olarak merkeze çağrılır. Kendisi için büyük bir karşılama töreni beklemektedir. Ancak büyük hayal kırıklığına uğrar. O beklediği tören eski sevgilisi olan ve trampfen sporunda dünya şampiyonluğunu kazanan Lüsya içindir. Başkentte Petrof artık her şeyi anlamaya başlayacaktır. Ve düşmanının İvan İvanoviç olduğunu. Kasabaya döner dönmez İvan İvanoviç'i odasına ister. Çevresindekiler “kim o” diye sorarlar. Hani şu herkesin tanıdığı İvan İvanoviç... Petrof'un böbürlenmesine, sevgilisinden ayrılmasına, kasaba halkına kötü davranmasına sebep olan İvan İvanoviç... Esasında İvan'da sahnededir bu esnada. İşte o an Petrof'un yanındakilerden biri İvan'ın kafasına sopayı indiriverir.

İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu? Bu oyun Nazım Hikmet'in kuruluş döneminde olan bir toplumda, iç çelişkilerinde var olduğu tüm sorunları ele almayı bir yazarlık görevi olarak benimsediğini göstermektedir. Nazım'ın yaşadıkları toplumla uyumsuz durumda değildir. Nitekim, İvan İvanoviç'in er geç yok olacağına inanmıştı.

7.1.2.2. Demokles'in Kılıcı

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 289 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Bu eserde toplam dört oyun vardır. Bunlar sırasıyla şöyle tanıtılabilir:

Birinci Oyun: “*İstasyon*” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları: Spiker, Dimitri Mihailoviç, İstasyon Şefi, Tatyana Markovna, Dimitri'nin Karısı'dır.

İkinci Oyun: “*İnek*” adlı oyundur. Oyunun baş kahramanları; Ana, Oğul, Kız, Öğretmen, Kızın Nişanlısı'dır.

Üçüncü Oyun “*Demokles'in Kılıcı*” adlı oyundur; Mimar, Mimarın Karısı, Eczacı, Eczacının Oğlu, Savcı, Savcının Kızı'dır.

Dördüncü Oyun: “*Tartüf-59*” adlı oyundur. Oyunun baş kahramanları:

Peter, Tartüf, Tartüf-59, Orgon, Madam Pernel, Elmira, Marianna'dır.

Kitabın Özeti: İncelenen eser içerisindeki oyunlardan ilginç olan biri "İnek" adlı oyundur.

Oyunun baş kahramanlarından "ana", oğlunun sınavları için, ona öğretmen tutmuş, ancak öğretmen ücretini nasıl karşılayacağını bir türlü kestirememektedir. Aklına inek almak gelir. İneğin yoğurdunu, sütünü ve ayranını satarak elde edeceği para ile öğretmenin ücretini karşılayabileceğini hesaplar. Satış işlemi bir şoförle nişanlı olan kızı üstlenir. Ancak kızının nişanlısı bu durumdan hoşlanmamıştır. Nişanlısının inekle, sütle uğraşmasını küçültücü bulmuş ve birbirini çok seven çift bu sebepten tartışmış ve ayrılmışlardır. Tüm bu olaylara karşı yine de inek alınmıştır ve de bakımına başlanmıştır. İnek eve getirildiğinin ilk gününden itibaren birtakım uğursuzluklar ailenin peşini bırakmamıştır. İnek anneye tekme atmıştır ve anne sakatlanmıştır. Ahırın damı uçmuş ve eve de zarar vermiştir. Üstelik onca zahmete ve masrafa karşın istenilen kalitede ve miktarda süt elde edilememektedir.

Çocuğun derslerinde de hiçbir değişiklik olmamıştır. Derken inek çukura düşer ve sakatlanır. Tedavisi için epey para harcanmıştır. Daha sonra ineği yaylaya, başka bir çobana katmışlar ve aile gerilen sinirlerinin yatışmasını beklemeye başlamıştır. Aradan geçen birkaç günün ardından öğretmen kıza kötü bir haberle gelmiş, ancak bir türlü söyleyememektedir. Sonunda ağzındaki baklayı çıkarır ve ineğin öldüğünü söyler. Kız sevinçten havalara uçar. Nişanlısı ile barışır. Ama bu habere kardeşinin ve annesinin çok üzüleceğini bildiği için ne yapacağını bilemez. Söyleyip söylemekte kararsızdır. Ancak ailenin diğer fertleri de birbirinden habersiz olarak öğrendikleri, ineğin ölüm haberine çok sevinirler ama kimse hissettiremez bunu birbirine. Sonunda gerçek açığa çıkar ve ineğin öldüğü herkesçe öğrenilir. Oyunun sonunda tüm kahramanlar ineğin ölümüne çok mutlu olmuştur.

Kısacası Nazım'ın "*İnek*" adlı oyunu fakir bir ailenin trajik- komik hikayesini okuyucuya sunmaktadır. "İnek" Nazım Hikmet'in son oyunlarından ve gayet ileri bir teknikle yazılmış olan bu oyunda güçlü bir anlatımla karşılaşmaktayız. Dışardan bakılınca yalın gibi görünen kişiler yaşamlarıyla derin anlamlar oluştururlar.

7.1.2.3. Kadınların İsyanı

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 246 s)

Kitabın “İçindekiler”i

Birinci oyun “*Kadınların İsyanı*” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları; Lysistrata, Kleonike, Lampito, Myrrhine, Mükelene, Alice, Devlet Başkanı, Piero, Başkanın Karısı, Yaşlı Kadın Şair, Yaşlı Hizmetçi Kadın’dır.

İkinci oyun “*Yalancı Tanık*” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları; Harry Plumer, Stiwen Martin, Gina, Norris Howton, Jefferson, Virginia, Falvia Bently’dır.

Üçüncü oyun “*Kör Padişah*” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları; Kör Padişah, Büyük Oğul, Ortanca Oğul, Küçük Oğul, Ayşe, 1. Cadı, 2. Cadı, 3. Cadı’dır.

Dördüncü oyun: “*Her Şeye Rağmen*” oyunun baş kahramanları; Sarı Gözlüklü, Tarihçi, Sabiha, Tenkitçi, Yardımsever, Şişman Kadın, Müdür, Ayşe, Makinist, Gazeteci, Savcı, Sarışın Aktör’dür.

Kitabın Özeti: Türkçesi Ataoğulları Behramoğlu’na ait olan “Kadınların İsyanı” adlı oyunda yer yer dramatik bölümler ve eski Yunanca’dan alıntılarla, izleyiciye masalımsı müzikli bir güldürü sunulmaktadır. İkinci oyun “Yalancı Tanık” adlı oyundur. Oyun iki bölümdür. Nazım Hikmet bu oyunu 1962’de V. Komissarjevski ile birlikte ve Albert Kahn’ın “Ulusal Bir Skandal Üstüne Notlar” adlı yapıtından yararlanarak Rusça yazmıştır. Eserdeki üçüncü oyun “Kör Padişah”tır. Nazım Hikmet bu oyunu 1962’de son eşi Vera Tulyakova ile birlikte Rusça yazmıştır. Eserde yer alan son oyun Her Şeye Rağmen’dır. “Var mı Olmak, Yok mu Olmak” diye de adlandırılan bu oyunu büyük usta 1962 yılında yazmıştır. Güçlü bir dramatik yapı, çok kişilikli doğal bir diyalog akışı, zehir zıkkım politik eleştiriden toplum sorunlarının kökenine inen bir dram anlayışı hakimdir HİKMET’te.

7.1.2.4. Kafatası

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 217 s)

Kitabın İçindekiler”i:

Bu eserde toplam beş oyun vardır. Bunlar sırasıyla şöyle tanıtılabilir:

Birinci oyun “*Ocak Başında*” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları; 1. İhtiyar, 2. İhtiyar, 1. İhtiyarın Kızı, Bir Kadın, Bir Genç’tir. Ocak Başında adlı oyun 1920 senesinde yazılmış 3 perdelik, manzum bir piyestir.

İkinci oyun “*Kafatası*” adlı oyundur; oyunun baş kahramanları; Doktor Dalbenezo, Doktor Dalbenezo’nun Kızı, Perdo, Şair, Komisyoncu, Orospu, Kapıcı kadın, Vilyams, Paolina, Kitap Tabii, Televizyonda Gazeteciler, Radyo’dur.

Üçüncü oyun “*Bir Ölü Evi*” adlı oyundur. Oyunun baş kahramanları; Veli Efendi, Kambur, Firuz, Ağabey, Meraklı Yolcu, Melih, Kamburun Anası, Kız, Dadı, Doktor, Zerzevatçı, Başörtülü Kadın, Ağabeyin Anası, Hizmetçi Kız, Veli Efendinin Oğlu, Birinci Melonlu, ikinci Melonlu’dur.

Dördüncü oyun “*Şöhret veya Unutulan Adam*” adlı oyundur. Oyunun baş kahramanları; Doktor, Operatör, Kadın, Asistan, Uşak, Fotoğrafçı, Koşucu, Berber, İhtiyar, Sarı Saçlı Bir Kız’dır.

Beşinci oyun “*Bu Bir Rüya*dır” adlı oyundur. Oyun baş kahramanları; Macit, Fatma, Ahmet, Marika, Eşref, Faruk, Asım, Advie, Yusuf, Koro Baleti, Şişman Çingene, Çingene Kızı’dır.

“*Kafatası*” İlk basımı 1932’de yapılmış olan üç kısım ve on beş bölümden oluşan bir oyundur.

Kitabın Özeti: “Dolaryan’da denen bir ülkede Dalbanez isimli çok fakir bir profesör verem aşısını buluyor, yani aşının nazariyesini. Verem sanatoryumları tröstü telaşlandırıyor. Profesöre şöyle bir teklif yapıyor;

“*Aşımızı gerçekleştirmek için gereken parayı, laboratuvarı biz size sağlayacağız. Ama siz belirli bir süre aşımızı bir yana bırakıp ineklerimizi tedavi edeceksiniz.*”

Profesör razı olmuyor buna ilk önce ama sonra boyun eğiyor. Ağır verem kızını da alıp belirli bir süre inekleri tedavi etmek için, sanatoryumlardan birinin laboratuvarına yerleşiyor. Fakat sözleşmedeki süreyi bekleyemiyor, aşığı gerçekleştirip kızını kurtarması lazım. Aşığı gizlice uyguluyor, ama kızına yapamadan yakalanıyor ve sözleşmeyi bozduğu, tazminatı veremediği için hapse atılıyor. Sirkte figüranlık ediyor. Sonunda ölür. Morgda kafatası dahi satılır.

“*Bir Ölü Evi Yahut Merhumun Hanesi*” adlı oyun 1932’de ilk basımı gerçekleştirilmiş, üç perde ve on bir tablolu gülünç komedyadır. *Şöhret* veya *Unutulan Adam* ise ilk basımı 1935’te yapılmış, 1953’te yer yer değiştirilerek yeniden yazılmış, iki perde, altı tablodan oluşmaktadır. Eserdeki son oyun “*Bu Bir Rüya*” 1934’te yazılmış ve üç perde, altı tablolu operettir.

7.1.3. Nazım Hikmet’in Çeviri Hikayeler:

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 112 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Nazım Hikmet’in öykü çevirilerinden oluşan “*Çeviri Hikayeler*”in de Nazım Hikmet’in 26’sı Mihael Zoşçenko’dan, 1’i Vladimir Şişkof’tan, 1’i Vivya Şişkof’tan, 1’i Jack London’dan, 1’i Mirok Li’den, 1’i Anton Çehov’dan, 9’u da yazarı belirtilmemiş olan, toplam 40 öykü çevirisi bulunmaktadır. 37 tanesi “Ben” imzasıyla 1931 yılında “Yeni Gün” gazetesinde; 2’si “Orhan Selim” imzasıyla Temmuz ve Ağustos 1935’te “Tan” gazetesinde, 1’i de “Resimli Ay” dergisinde “Orhan” imzasıyla (Eylül 1930), hem de Tan gazetesinde “Orhan Selim” imzasıyla 1935’te yayımlanan öykülerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan kitap ilk kez Adam Yayıncılık tarafından Şubat 1991’de sunulmuştur. Yeni basımları da aynı yayınevinde yapılmaktadır (Yağcı, 2003, 236). Her öykünün sonunda “İktibas ve hülasa eden”, “İktibas eden”, “Nakili”, “Türkçe’ye iktibas ve tatbik” ve “Türkiye’ye tatbik eden”, “Tercüme eden”, “Tercüme ve tatbik eden”, “Fransızca’dan nakleden”, “İngilizce’den nakleden”, “Dilimize çeviren”, “Çeviren” gibi kelimeler yazılmıştır.

Kitabın Özeti: Nazım Hikmet’in çevirilerini yaptığı öykülerin Rusça’dan, Fransızca’dan ve İngilizce’den çevrildiği ve çoğunun yer ve kişi adları değiştirilerek

Türkçe'ye uyarlandığı görülmektedir. Öykülerin hemen hemen tamamı gülmece öykülerdir denilebilir. Serüven, aşk, polisiye, tutkular, hortlaklar, geziler, hırsızlıklar gibi konular çevresinde gelişen öykülerin seçiminin, çevirmenin belirlemesiyle olduğu düşünüldüğünde, Nazım Hikmet'in bir yandan da bunları seçerken gülmececinin güldürürken öğelerin kullanıldığı örnekler seçilmiştir.

Nazım Hikmet'in öykülerinin büyük çoğunluğunun Zoşçenko'dan seçildiği görülmektedir. Bu seçiminin nedenleri ile ilgili olarak akıl yürütmek yerine Nazım Hikmet'in kendi düşünceline başvurarak öykü çeviriciliğindeki anlayışını öğrenmek en doğrusudur. Nazım Hikmet RAN bu konuda şöyle bir açıklama yapmış.

“Zoşçenko'nun birçok hikayesini çevirdim Türkçe'ye. Ustalığının hayranıyım. Türk burjuva basını, “Sovyetler Birliği'nde insanlar gülmeyi unutmamıştır, mizah edebiyatı ölmüştür” falan diye yaygarayı bastığı bir sırada Zoşçenko'nun yayınlanması çok iyi olduydu. On binlerce Türk okuyucusu Zoşçenko'nun acı ama derin ve asla kötümser olmayan hikayelerini okuyarak Sovyetler Birliği'ni sevdi sanıyorum (Yağcı, 2003, 237)”

Nazım Hikmet'in *Çeviri Hikayeler* sanat ve edebiyata yaklaşımını, bu yaklaşımının gereği olan seçimini ve insanı, insan durumlarını ele alan öykü anlayışını vermesi, onun bir yanının daha tanınması açısından önemlidir.

7.1.4. Nazım Hikmet'in Hikayeleri

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 243 s)

Kitabın “İçindekiler”i

“Nazım Hikmet'in 1920'lerden 1950'lere kadar uzanan zaman dilimi içinde yayımlanmış olan ve ilk kez bir kısmının 1965'te “İt Ürür Kervan Yürür” adlı kitabında fıkralarla birlikte yayımlanan; daha sonra Günce Yayınları (İstanbul 1974); Özgün Yayınları (İstanbul 1977) ve Ortam Yayınları (İstanbul 1979)'nce yeniden basılan; bir kısmının Sofya'da yayımlanan Bütün Eserleri'nin 8. cildinde yer aldığı öykülerinin tamamı ancak 1991'de gün ışığına çıkarılarak Adam Yayıncılıkça kitaplaştırılır” (Yağcı, 2003, 225).

Nazım Hikmet'in öyküleri de maalesef romanları ile aynı kaderi yaşamakta; şiirleri gibi yeterince okunmamakta ve değerlendirilmemektedir. Hikmet'in şiirleriyle ilgili yüzlerce incelemenin yapılmış olmasına rağmen öykü ve romanlarıyla ilgili yeterince inceleme yapılmamıştır. Nazım Hikmet'te roman ve

öykü incelemesi yapan Yağcı da benzer şekilde düşünmekte ve bunun sebebini şöyle yorumlamaktadır:

“Değerlendirmelerin yapılmamış olması öykülerin yetersizliğinden değil, kolaycılığa kaçılmış olmasından olsa gerek” (Yağcı, 2003,67).

Nazım Hikmet 1930’da “Fıkracı” takma adıyla “Hür Adam” ve 1931’de “Ben” takma adıyla “Yeni Gün” Gazetesinde fıkralar yazar. 1934’te af yasasından yararlanarak çıktıktan sonra 1935’te “Yarım Ay”, “Resimli Her Şey”, “Resimli Perşembe”, 1935-1936’da “Ayad Bir”, 1936-1937’de “Yedigün”, 1937’de “Her Ay” dergileriyle 1936’da “Haber” gazetesinde şiirler ve hikayeler yayımlar. “Akşam” gazetesinde Orhan Selim” imzasıyla siyaset dışı fıkralar yazar. Toplam 104 öykü vardır *Hikayelerde*.

Kitabın Özeti: Genelde gülmece öyküsüdür bunların birçoğu. Aşk, kadın, evlilik, kahramanlık, çapkınlık, sinema, sanat, tiyatro, yurtseverlikle ilgili sorunlar anlatılmakta bu öykülerde. Öyküler kısa kısadır; en uzun öykü altı, en kısa öykü iki sayfadır. Kitaptaki öyküler yayımlanma tarihlerine göre sıralanmışlardır. Kitaptaki en güzel ve ilginç öykülerden biri şu şekilde anlatılmaktadır:

“Li-Fu adlı çok zengin bir soylu yıllar boyu kusursuz bir eş arar kendine. Sonunda “Sarı Krizantem” adlı bir kız bulur, evlenir ama mutluluğu çok sürmez. Çok hastadır ve artık yataklardadır. Ölmeden önce sevgili eşine “... *Ey benim güneşlerimin güneşi, gecelerimin mehtabı, artık ayrılıyoruz. Elveda...*” Sevgili eşi Sarı Krizantem de ölmek üzere olan eşine “...*Ey benim haşmetli efendim, eğer ecel seni benden alırsa yaşayamam ölürüm!..*” diye karşılık verir. Li-Fu çok üzülür ve “...*Ey benim gözlerimin nuru, çiçeklerin çiçeği, güzellerin güzeli zevcem. Senden bu kadar fedakarlık istemem. Yalnız tek bir ricam var: Ben öldükten sonra mezarımın toprağı kuruyuncaya kadar, başka bir erkek sana sahip olmasın...*” Sarı Krizantem bedbaht bir şekilde “...*sen merak etme...mezarımın toprağı hiçbir şekilde kurumayacaktır. Ben ömrümiin sonuna kadar onu göz yaşlarımla sulayacağım...*” der ve mezarının toprağı kuruyuncaya kadar başka bir erkeğin olmayacağına dair yemin eder. Li-Fu’nun cenaze töreninin ardından üç gün sonra Sarı Krizantem parkta Çin’in ünlü, yakışıklı ressamı ile karşılaşır ve elindeki yelpaze ile kocasının mezarının yaş toprağını yelpazelemeye başlar. Öykü “... *Bu bir Çin hikayesidir fakat pekala bir dünya hikayesi de olabilirdi. Değil mi?...*” şeklinde bir cümle ile biter.

Kitaptaki öykülerin bir çoğunda kahramanların isimleri öykünün başlangıcında değildir. Öykü ilerledikçe veya öykünün sonunda verilmektedir. Kitap içerisindeki diğer öyküler genel olarak aldatma, kıskançlık, intikam, gibi temalarla dolu olup; zaman zaman hüznün verici şekilde bir anlatıma gidilmekte; öykülerin duygu boyutu öne çıkarılmaktadır. Kısacası; toplumsal iletileri ve duyarlılığıyla Orhan Kemal öykücülüğünün; yakaladığı insani damarla ve kısa öyküde anlattığı sıradan olaylarla Sait Faik öykücülüğünün; öne çıkardığı gülmece özellikleriyle de Aziz Nesin öykücülüğünün, dahası, insani ve gerçekçi öykü damarımızın esin kaynağıdır Nazım Hikmet'in öyküleri.

7.2. Nazım Hikmet'in Manzum Eserleri

Türk edebiyatında HİKMET dendiğinde daha çok şiir yönü ile bilinen ve sevilen Nazım Hikmet'in şiirleri dışında manzum eserlerine örnek teşkil edebilecek rubaileri de vardır. Bu başlıkta HİKMET'in şiirleri ve rubaileri ortaya konmuştur.

7.2.1. Nazım Hikmet'in Şiirleri

Nazım Hikmet Türk ve dünya okuruna birbirinden güzel onlarca şiir kitabı vermiştir. Bu başlıkta Nazım HİKMET'in alan yazınına geçmesinden itibaren edebiyat alemine kazandırdığı şiir kitapları tanıtılmıştır.

7.2.1.1. Kuvayi Milliye

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 217 s)

Kitabın “İçindekiler”i

Kitap bölümlerden oluşmaktadır.

Kitabın Özeti: *Nazım Hikmet; “Kuvayi Milliye”* adlı şiir kitabının birinci bölümüne yerleştirmiş olduğu “*Karayılan*” adlı şiirinde 1918-1919 yıllarında Anadolu'da İstanbul'da, Ege'de, Güneydoğu'da bilfiil düşman işgalini anlatmış; şiirin ana temasında “*Antep*” ilinde vatanın işgal yıllarında savaştan kaçan, saklanan, canını korumak isteyen bir kişiden bahseder. Ancak tesadüf eseri olarak kendisi gibi saklanan bir yılanın ani bir kurşunla ölümünden ibret alır, kendine kızar, utanır yaptığından pişmanlık duyar. Kendi kendine şöyle söyler:

*“İbret al, deli gönlüm,
demir sandıkta saklansan bulur seni
ak taş ardında kara yılanı bulan ölüm.”*

Kuvayi Milliye'nin üçüncü bölümü kurtuluş savaşında vatanın ve milletin bağımsızlığı için takasında orduya gıda ve yiyecek taşıyan “*Arhavelli İsmail*” adlı bir Karadenizlinin mücadelesini edebi bir dille, ustaca anlattığı “*Yıl 1920 ve Arhavelli İsmail'in Hikayesi*” adlı şiire ayrılmıştır. Kitabın dördüncü bölümü “*Nurettin Eşvak'ın Bir mektubu ve Bir şiiri*” adlı şiirle devam etmektedir. Bu şiirde Nazım bir arkadaşına mektup yazar; ve mektupta Anadolu'da öğretmenlik yapacağını anlatır ve bu konudaki düşüncesini ifade eder.

*“... cepheye gidiyorum ihtiyat zabıtlığıyla
çocuklarımıza Türkçe okutmak,
öğretmek ve sevdirmek onlara
dünyanın en diri, en taze dillerinden birini
kendi dillerini, güzel şey, büyük şey”*

Bu bölüme'e eklemiş olduğu “*Türk Köylüsü*” adlı şiirinde Anadolu insanını kendine has üslubu ile çok anlamlı bir şekilde ifade etmiştir.

*“...Hoca Nasrettin gibi ağlatan
Bayburt'lu Zihni gibi gülendir.
Ferhad'dır
Kerem'dır
Ve Keloğlandı”*

Dizeleri ile Anadolu insanını tipeştirmeye gitmiştir.

Beşinci bölüm'de; “*920'nin 16 Martı ve Manastır'lı Hamdi Efendi ve Reşadiye'li Veli Oğlu Memet'in Hikayesi*” adlı şiirine yer vermiştir. Yazar bu şiirinde İstanbul'un işgalini dizelerine dökmüştür. İngiliz askerleri, Türk askerini uykuda bastırmış, Beyoğlu Telgrafhanesini de işgal etmişlerdir. İstanbul'un işgaline olan üzüntüsünü şu şekilde dile getirmiştir;

*“920'nin 16 mart sabahı,
karakol'un karşısında
bırakmadım elimden silahı,
Yere serdim iki İngiliz'i.
Senin ırzını kurtardım İstanbul'um,
Sana can feda çakır gözlüm.”*

Altıncı Bölüm'de Muharebeler ve düşman altında kalanlar ve *Kartal'lı Kazım'ın Hikayesi* anlatılmaktadır. Şiirin teması Birinci ve İkinci İnönü, Sakarya Meydan Muharebesinin oluşumu ve düşmanla verilen mücadele düşmanın zaptettiği vatan toprağı anlatılmaktadır ve Türk askerini satan İngiliz tercüman Mansur'dan Kazım adlı biri tarafından intikam alınışı destansı bir dille anlatılmaktadır. Kartallı Mansur'a birkaç el ateş edip öldürememiş (mehtaplı bir gecede) son olarak bıçak kullanıp öldürmüştür. Vatan haini Mansur'u böyle bir gecede öldürmüş olmanın yine üzüntüsü vardır içinde.

*“... böyle günlerde bile, böyle bir adamı bile bu çeşit öldürüp
ortalık durulduktan yıllar sonra mehtaba baktığın vakit
üzüntüsünü çekmemek için
ya insanda ya yürek dediğin taştan olacak
yahut da dehşetli namuslu olacak
Kazım'ın ki taştan değildi çok şükür
fakat namuslu.”*

Takip eden bölüm'de “922 Ağustos Ayı ve Kadınlarımız 6 Ağustos Emri ve *Bir Aletle Bir İnsanın Hikayesi*” adlı şiirle Türk Kurtuluş Savaşının en canlı yansımasını sunmuş;

*“Ayn altında kağnılar gidiyordu
Kağnılar gidiyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.
Toprak öyle uzakta,
Sanki gidenler hiçbir zaman
Hiçbir menzile erişmeyecekti (Hikmet, 2002, 71).*

Nazım bu şiirinde kadını erkeğı tüm Türk ulusunun tek yürek olmuş, verdiği kurtuluş mücadelesini en gerçekçi biçimde okuyucusuna anlatır.

*“... ve kadınlar,
bizim kadınlarımız:
korkunç ve mübarek elleri,
ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
anamız, avradımız, yarımız
ve sanki hiç yaşanmamış gibi ölen
ve soframızdaki yeri
öküzümüzden sonra gelen
ve dağlarda kaçırıp uğruna hapis yattığımız
ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki
ve karasabana koşulan
ve ağıllarda
ışığına yere saplı bıçakların
oynak, ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan*

*kadınları
bizim kadınlarımız... ”*

Sekizinci bölüm “26 Ağustos gecesinde saatler iki otuzdan beş otuza kadar ve İzmir rıhtımından Akdeniz’e Bakan Evler” adlı şiire ayrılmıştır. Bu şiir içerisinde yer vermiş olduğu bir türkü Nazım’ın ne derece su katılmamış bir vatan aşığı olduğunu göstermeye kafidir:

*“dörtmala gelip uzak Asya’dan
Akdeniz’e bir kısrak başı gibi uzanan
Bu memleket benim.
Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
Ve ipek bir halıya benzeyen toprak,
Bu cehennem bu cennet bizim.
Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
Yok edin insanın insana kulluğunu,
Bu davet bizim...
Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşesine,
Bu hasret bizim... ”*

Kuvayi Milliye adlı şiir kitabının 2. bölümü; Piraye için yazılmış “Saat 21-22 Şiirleri” adlı şiirlere ayrılmıştır. Nazım Hikmet, Türk halkının bağımsızlık ve hürriyet özemlerini adaletsizliği, zorbalığı, açlığı ve sefaleti dile getiren kahramanlık dolu şiirlerinin yanı sıra aşkı ve sevgiyi de en güzel biçimde şiirler yazmıştır. Bunlardan en güzel örnekleri hapiste karısı Piraye için yazmış olduğu şiirlerde görmek mümkün;

*“Ne güzel şey hatırlamak seni;
Bir mavi kumaşın üstünde umutulmuş olan elin
Ve saçlarında
Vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
Seni sevmek saadetidir... ”*

Bu dizeleri ile karısına olan derin özlemine aynı anda İstanbul’a duyduğu özlemi de katarak dillendirmiştir. 20 Eylül 1945’te başlamış olduğu şiirlerine 14 Aralık 1945’te yazdığı şiirle son vermiştir. Kendisi hapiste karısı dışarıda yalnız. Karısına hayat mücadelesinde yazdığı şiirle destek vermiş;

*“...insanlar, daha güzel günlere insanları taşır,
oğlumuz iyileşir
babası çıkar hapisten,*

*güler senin altın gözlerinin içi
dünyanın hali gibi halimiz...”*

Ailesinden uzaktır ama yine de manevi anlamda ruhu ve yüreği onlarıdır ve onları yaşar;

*“Sen ki her yerde “hazır nazır” mısın?
Konuşamayız seninle,
Duyamayız sesimizi birbirimizin
Sen benim sekiz yıllık bir durum karımsın”*

25 Eylül 1945’te yazdığı şiirde yaşamını karısına denk tutmuştur.

“...

*Yaşamak: ümitli bir iştir sevgilim,
Yaşamak: seni sevmek gibi ciddi bir iştir...”*

6 Ekim 1945’te yazdığı kısa dördlükte zaman geçmemekte sabırsızlıkla karısından gelmeyen haberi beklemektedir;

*“Buhutlar geçiyor; haberlerle yüklü, ağır.
Buruşuyor hala gelmeyen mektup avucumda
Yürek kırıkların ucunda
Uzayıp giden toprak uğurlanır
Benim bağırışım gelir: - Piraye,
Piraye !...diye”*

Nazım Hikmet daha önce de sözü edildiği üzere ömrünün en güzel on altı yılını hapiste geçirmiştir. Hapis hayatı günlerinde bile karısını delicesine bir bağlılıkla sever ve kıskanmaktadır. Onun bu halini dizelerinde görmek mümkündür.

*“Çekilmez bir adam oldum yine
Uykusuz, aksi, nalet
Yine her seferki gibi haksızım.
Sebep yok,
Olması da imkansız
Bu yaptığım iş ayıp rezalet
Fakat elimde değil
Seni kıskanıyorum
Beni affet...”*

Nazım’ın karısı Piraye’ye olan özlemi ve aşkı gün ve gün artmaktadır. Ta ki tanıştıkları gün aklına gelir;

*“...ilk göz göze geldiğimiz günkü elbiseni çıkar
sandıktan...”*

Nazım ve karısı uzaktır, her ikisi de yapayalnızdırlar. Ancak Nazım karısının her zaman güzel ve güçlü olmasını istemektedir:

*“...böyle bir günde yılgın ve kederli değil,
ne münasebet,
böyle bir günde bir isyan bayrağı gibi güzel
olmalı Nazım Hikmet'in kadını...”*

Kuvayi Milliye adlı eserin son bölümü de HİKMET'in rubailerine ayrılmıştır.

7.2.1.2. Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

(2002, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 219 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Eser bir manzum hikayedir. Vak'a Hindistan'da cereyan eder. Eser'de Benerji bir müfrit amele ihtilalcisi tipinde tasvir olunmuştur. Kalküta'daki amele mahallelerinden birinde yaşar ve eğer bu mahalleler halkını ayaklandırırsa, bütün Hindistan'ın kurtulacağına kanidir (Aydemir, 1923, 33). Hindistan'ın Kalküta kentinde, sömürge bir ulus olan Hintlilerin İngiliz emperyalizmine karşı vermiş oldukları mücadeleye katılmış bir devrimcinin başından geçenleri anlatan manzum bir eserdir. Benerci eserde okuyucuya şöyle tanıtılmaktadır:

*“Mevzubahis gencin
ismi: BENERCİ.
Kendisi aslen Hintli olup
Maskatı resi DELHİ'dir...
Dostlarının nazarında tam
Adam,
Düşmanlarının indinde azgın bir delidir.
Ve Britanya polisinde künyesi şüphelidir.”*

Nazım'ın işte bu mısralarından romanın baş kahramanı Benerci ile tanışılır. “Benerci Kendini Niçin Öldürdü” adlı kitabının ilk kısmında, birinci bölüm de Benerci, Britanyalı bir genç kıza aşiktir. İkinci bölümde Benerci ve yedi arkadaşı Kalküta şehrinin çevresindeki bir çay tarlasının içindeki bir evde gizli bir toplantı yaparlar:

*“Evin alt katındaki
oda.”*

*Kapalı pencereler, asma bir lamba,
Bir masa ortada.
Üç amele, iki köylü, bir muallim ve Benerci
Yani cem'an yekun:
Yedi Kalküta delikanlısı, yedi inkılap genci... ”*

Ancak umulmadık bir şey olmuştur; bu toplantıyı AGHS'nin (İngiliz Gizli Haberalma Servisi) ajanları öğrenmişlerdir. Benerci'nin altı devrimci arkadaşı tutuklanırken Benerci serbest bırakılmıştır. Benerci hain ilan edilmiştir. Kendini temize çıkaramamanın verdiği üzüntü ile yataklara düşmüştür. Yakın arkadaşı Somadeva düzenlediği bir mitingte Benerci'yi taşa tutar ve kendisinin attığı taş ile Benerci alnından yaralanır. Oysa durum sanıldığı gibi değildir. Devrimcileri satan Benerci değil AGHS'nin mensubu Mis satmıştır. Örgüt özellikle Benerci'yi serbest bırakmış arkadaşlarını tutuklamıştır; Bu durum Nazım'ın dizelerine şu şekilde yansır:

*“ ... Benerci sizi satmadı.
Benerci günlerdir yemek yemiyor,
Gecelerdir yatmadı.
O yatmıyor, yatabilir mi?
Benerci sizi satmadı,
Sizi ben satabilir miyim?
Benerci benim oğlum.
Onu ben
Kellemden, etimden, iskeletimden
Sizin için doğurdum...
Dostlar.
İçinizden bir çıban gibi şüphenizi yolunuz.
Benerci sizin oğlumuz
Benim oğlum... ”*

Durumu bir türlü ifade edemeyen Benerci canına kıymaya karar vermiştir. Bu bunalımlı günlerinde arkadaşı Nazım'a başvurmuş ve onun öğütleriyle canına kıymaktan vazgeçmiştir. Olay daha sonra açıklığa kavuşur. Benerci tekrar arkadaşları ve Somadeva tarafından kabul görür. Ancak bu kez de Benerci'nin kendisi hapse atılır. Kitabın ilerleyen kısmında Roy Dranatla tanışırız.

*“Benerci kapalı bir kitap gibi.
ROY DRANAT toprağa bakıyor
Ve konuşuyor yarı yoldan dönen
Bizim eski ahbap gibi.”*

Nazım Hikmet'in bir dipnotu ile karşılaşıyoruz;

“Okuyucularıma ismiyle ilk defa karşılaştıkları ROY DRANAT hakkında kısa bir malumat vermeyi münasip buldum. ROY DRANAT, Benerci'nin eski bir kavga arkadaşıydı. Fakat sonra galiba korktu, galiba sabrı tükendi ve galiba ruhunu satıp rahatı bulmak fırsatını ele geçirdi. Kavgadan ayrıldı. Şimdi ROY DRANAT, İngiliz emperyalizminin emrinde, sakalsız, pelerinsiz ve kılıçsız, rahatını arayan zavallı, mustarip bir Faus'tur.”

Benerci hapiste yattığı yıllarda yaşlanmış mücadeleden uzaklaşmış mücadelenin geldiği nokta Benerci'yi çoktan aşmıştır. Bu durumu şu dizelerden anlamaktayız:

*“dışarda
bir bayrak gibi dalgalanıken adı,
içerde O
ihtiyarladı...”*

*“...Bir
senedir
yazamadı bir
satır
bile...”*

*Yine fakat
Dışarda bir bayrak gibi
Dalgalanıyor adı.
İçerde O
İhtiyarladı.”*

Benerci artık mücadeleyi olumsuz yönde etkileyeceğini düşündüğü için intihar etmeyi aklına koyar. Kitabın bu kısmında Benerci Nazım Hikmet ile tekrar konuşmaya başlar. Nazım Benerci'yi vazgeçirdiğini düşünür. Ancak Benerci canına kıymıştır. Nazım Benerci'nin intiharını şöyle aktarır okuyucusuna;

“Merdivenleri ağır ağır inmeye başladım. Dördüncü kat. Üçüncü kat. Merdivenleri hızlı hızlı iniyorum. İkinci kat. Merdivenleri koşarak iniyorum. Tam sokağa çıktığım zaman, derinlerden, demir bir kapının hızla kapanması gibi tok bir ses geldi....”

*“Matem marşı
okumam
Kavgada
kendi kendini öldüren
lanetli bir
cenazedir
benim için:
ölüsüne
ellerimiz*

dokunamaz.

*sen artık
bu kitapta:
noktaları
virgülleri
satırları taşıyorsun.*

*Sen artık
bu kitapta
koşmuyor
bağırıyor
ahnemi kaşıyorsun.*

*Sen artık
Bu kitapta
Yaşamıyorsun.*

*Ve Benerci sen
Bu kitapta
Kendi kendini öldürmene rağmen
Benim ellerim senin
Kanlı delik
Şakağına dokunacaktır.*

*Cenazende
Dosta düşmana karşı
Matem marşı
Okunacaktır...”*

Kitabın Özeti: “*Benerci Kendini Niçin Öldürdü*” adlı kitabı yayımlandıktan sonra ilk tepkiyi, dönemin (ve ölümüne kadar uzunca süre de devletin) resmi eleştirmeni Nurullah Ataç’tan alır. Ataç; Milliyet Gazetesi’nin 4.2.1932 tarihli nüshasında “*Fikirler ve İnsanlar: Nazım Hikmet*” başlıklı yazısında, “Benerci Kendini Niçin Öldürdü” nün tezinden daha çok şiiriyeti üzerinde durur. Beğendiğini belirtir ve yazısını şöyle bitirir: “*Benerci’nin mazisinden çok az şey bilirdik. Acaba şimdi nerededir? Öldü mü? Yaşar mı? Onu da bilmiyorum*”(Akt; Karaca, 2005, 130). Karaca; “Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih” adlı yapıtında aktarmaya devam ediyor: “Benerci...” en büyük yankısını yayımlandığı dönemin genç edebiyat meraklılarında ve devrimcilerinde bulur... “Benerci’nin baş kahramanı Benerci’yi kimileri kendilerine soyadı olarak seçer... Avukat katipliği yaparken Nazım Hikmet’in yanında çömez olarak Babıali’ye adımını atan Kemal Tahir, henüz müptedi bir şair iken, 1934’te çıkarılan kanuna göre soyadı alma zorunluluğu getirilince kendine bir isim seçer: Benerci. 1998 yılında Nazım Hikmet’le birlikte yargılandığı Donanma Davası’nda da aynı soyadı geçmektedir. Kemal Tahir’in yıllar

sonra büyük romancı olarak kabul görüp, Osmanlı Tarihi üzerine ilgi çeken tezleriyle de münevver ve yarı münevverlerimizi dehşetten dilsiz hale getirince, “Benerci” soyadını aldığı gençlik döneminin kolay etkilenme ve öykünmesiyle şöyle dalga geçecekti:

Bizim o zamanki komünistliğimiz, bildiğin, Nazım Hikmet komünistliği canım...trum, trum, trum/ Tram tiki tak/ makineleşmek/ istiyorum/ Bunu belledin mi oldun gitti komünist...”

“Benerci Kendini Niçin Öldürdü” adlı eser HİKMET’in Hindistanlı bir vatansızın yurdunun sömürge edilmesine karşı verdiği mücadeleyi manzum bir dille anlattığı yapıtıdır.

7.2.1.3. İlk Şiirler

(2002, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 219 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Kitap dört kesimden oluşmakta.

Birinci Kesim : “Sağlığında Yayımlamadığı Eski Biçimli İlk Şiirleri”,

İkinci Kesim: “Sağlığında Yayımladığı Eski Biçimli İlk Şiirleri”,

Üçüncü Kesim: “Sağlığında Yayımlamadığı Yeni Biçimli İlk Şiirleri”,

Dördüncü Kesim: “Sağlığında Yayımladığı Yeni Biçimli İlk Şiirleri”

başlıklarını taşımaktadır.

Kitabın Özeti: Bu eserdeki şiirler Nazım’ın ilk şiir denemelerini oluşturur. İlk şiir yine Nazım Hikmet’in vatanın işgaline olan üzüntü ve ızdırabını dile getirdiği “Feryad- Vatan” adlı şiiridir:

*“Sisli bir sabahtı henüz
Etrafı bürümüştü bir duman
Uzaktan geldi bir ses ah aman aman!
Sen bu feryad-ı vatanı dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalanmış bağı
Bekliyor senden ümit.”*

Eser Nazım Hikmet’in ilk şiir denemelerinden oluşmaktadır.

7.2.1.4. Memleketimden İnsan Manzaraları

(2002, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 517 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Memleketimden İnsan Manzaraları'nın beş ayrı kitap olarak, 1966-1967 yıllarında Türkiye'de De Yayınevinde yayımlanmasından önce okura ulaşabilmişti.

Kitabın Özeti: ‘Nazım Hikmet Memleketimden İnsan Manzaraları ile ne yapmak istediğini, 20 Mart 1940'ta Kemal Tahir'e yazdığı bir mektupla şöyle anlatmaktadır:

1)İstiyorum ki okuyucu 12000 mısra bitirdikten sonra vicık vicık insan kaynaşan bir mahşerden geçmiş olsun. 2) İstiyorum ki bu insan mahşerinin konkre ifadesi okuyucuya ana hattında muayyen bir devirdeki, muhtelif sınıflara mensup Türkiye insanları vasıtasıyla Türkiye'nin Muayyen bir tarihi devredeki sosyal durumunu anlatsın. Tabi donmuş bir halde değil, diyalektik seyri ve akışıyla. 3)İstiyorum ki ikinci planda Türkiye cemiyetini çevreleyen dünya durumu – muayyen bir devrede – anlaşılsın. 4)İstiyorum ki nereden gelinip nerede bulunduğu, nereye gidildiği sualine- dehamın içinde azami imkanlarla cevap verilsin. Bu dört nokta ana meselemdir. Tehlike ‘Şemacılığa’ düşmektir. Şemacılıktan kurtulmak için insanları ve hadiseleri mümkün merteye çok taraflı olarak vermeye çalışmak lazım. Şimdi gelelim teknik plana. 1)Birinci kitap lumpen proleter, proleter, küçük burjuva sınıflarının takdiminde bir mukaddeme ve hazırlıktır. Burada birkaç esas şahsiyetle de şöyle böyle tanışırız. 2) ikinci kitap küçük burjuva ve burjuva sınıflarının takdiminde bir mukaddimedir. Buraya bir vakıyı somuyla, neticesiyle de aydınlatmak için ‘Mili Destan’ girecektir. Nasıl gireceğini tespit ettim. Sana sürpriz olsun diye yazmıyorum. Bu ikinci kitapta da bazı esas şahsiyetler birbirleriyle karşılaşmadan önce kah birinci tren, kah ikinci tren- ikinci kitabın sonunda- ele alınarak kıyasa başlanır. 4) Üçüncü ve dördüncü kitap birinci ve ikinci kitapların inkişafıdır. Bir Anadolu kasabası, bir köy ve bir şehirde (şehir İstanbul)...İşte teknik plan bu. Bu davayı sonuna erdirebilmek için hesap ettim, irili ufaklı 300 kadar insanı- muhtelif ölçülerle- perdeye çıkarıp gerisin geriye çekmek lazım gelecek. İçlerinden bazıları perdeye sonuna kadar zaman zaman çıkacaklar. Fakat bu sırf ikinci bir alaka unsuru temin için bir çeşit hüner bazlıktır. Yoksa- dört ana mesele bakımından- buna lüzum yoktur.” (Fuat, 2002, 230).

7.2.1.5. 835 Satır

(2002, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 211 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Nazım Hikmet’in bu kitabı içersinde beş ayrı kesim bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla

Birinci Kesim: “835 Satır”,

İkinci Kesim: “Jokond ile Sİ-YA-U”,

Üçüncü Kesim: “Varan 3”,

Dördüncü Kesim: “1+1=1”,

Beşinci Kesim: “Sesini Kaybeden Şehir” adlarını taşımaktadır.

Kitabın Özeti: 835 Satır adlı kitapta Nazım’ın ünlü “Açların Gözbebekleri” adlı şiiri yer almaktadır. Bu şiirin yazılmasında ünlü şairin şu yaşantısı etkili olmuştur: Nazım, Va-la, ve iki Türk Komünisti Batum’dan Moskova’ya, KUTV’de okumaya giderken yol boyu açlığın kol gezdiği Don Bölgesi bozkırlarını görürler. Köy ekonomisinin tam bir yıkıntı içinde olduğu bir andır bu. Trenin durduğu istasyonda binlerce aç insan vagonun etrafını kuşatmaktadır. 1921 yılında Moskova’da bir film izlemişti Nazım. Bu film Volga kıyılarında gördüğü açlık tablosunu hatırlatmıştır ve o gece “Açların Gözbebekleri” ni yazmıştır.

*“Değil birkaç
Değil beş on
Otuz milyon
Aç
Bizim!*

*Onlar
Bizim!*

*Biz
Onların!*

*Dalgalar
Denizin!*

*Deniz
Dalgaların!*

*Değil birkaç
Değil beş on
30,000,000
30,000,000
açlar dizilmiş açlar!
Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız*

*Sıska cılız
Eğri büğrü dallarıyla
Eğri büğrü ağaçlar!*

*Bunlar!
Yürüyen parçaları
O kurak
Toprakların!*

*Kimi
Kemik
Dizlerine vurarak
Yuvarlak
Bir karın*

*Taşıyor
Kimi
Deri...deri!
Yalnız
Yaşıyor
Gözleri!*

*Uzaktan
Simsiyah sivriliği
Nokta nokta uzayıp damara batan
Kocaman başlı bir nalın çivisi gibi
Deli gözbebekleri!
Gözbebekleri!*

*Hele bunlar
Hele bunlarda öyle bir ağrı var ki,
Bunlar
Öyle bakarlar ki!
Ağrımız büyük!
Büyük!
Büyük!*

*Fakat
Artık imanımıza inemez tokat!
Demirleşti bağrımız,
Çünkü ağrımız
30,000,000
deli gözbebekleri!
Gözbebekleri!*

*Ey
Beni
Ağzı açık
Dinleyen adam!
Belki arkamdan bana
Bu kalbini
Haykıran
diyen sen de eğer
ötekiler
gibi kazsan,
bir mana*

*koyamazsan
sözlerime*

*bak bari gözlerime;
bunlar;
deli gözbebekleri
gözbebekleri
"kaçık"*

Açların gözbebekleri Nazım'ın Türk şiirinde "serbest nazım" adını alacak olan, özgür koşukla yazılmış ilk şiiridir.

Yine 835 Satır'da yer alan "Piyer Loti" adlı şiirinde geçen

*"...Menzil yakın
bakın
kurtuluş günü artık sayılı
önümüzde şarkın kurtuluş yılı
bize kanlı mendilini sallıyor
al atlarımız emperyalizmin göbeğini nallıyor"*

dizeleriyle; Nazım özlemini çektiği kurtuluşun bir gün mutlak suretle geleceğine kalpten inanmaktadır. Sesini Kaybeden Şehir'de yer alan "Bir Hintlinin Ağzından" adlı şiirinde

*"Şarktan geliyorum
şarkın isyanını
haykırarak geliyorum
şimale çıkan rüzgarlarla aştım
Asya'nın yollarını
Ulaştım
Sana!..*

Dizelerinde, Nazım Hikmet'in vatanseverliğinin ete kemiğe bürünmüş ve anti emperyalist öze bütünleşmiş anlatımı yer almaktadır.

1+1+= 1 adlı kitapta yer alan şiirinin adı dahi Nazım Hikmet'in ne kadar yurtsever olduğunu kanıtlamaktadır.

"İzmir'den Akdeniz'e Dökülen ve Yakında Bombay'dan Hint Denizi'ne Dökülecek Olan Emperyalizmin Şarkı Saran Duvar hakkında yazılmıştır."

"
...
orda;
o duvarda
o duvarın dibinde
bizimkilerin bağlandı kolları.
O duvarı

Bizim için yaptılar ...
O duvar
Darağaçlarının sabunlu ipi
Gibi
Parlıyor
... ”

“O duvarın taşlarına sürterek dilini
Kara gömleklî Musolini
Bekliyor nöbet.
İtalya'nın çizmesi
Yüzüyor kanda!!
o duvar
kadar
uzun bir destanı var,
o duvarın dibindeki her bir karış yerin.
O duvarın dibinde ölenlerin
koparıyorlar erkekliğini,
gençlik aşısı yapmak için
milyonerlerin
kibrit çöpünden frengili iskeletlerine!”
HİKMET'in bu eserinde birbirinde güzel yüz dört şiir yer almaktadır.

7.2.1.5. Yatar Bursa Kalesinde

(2002, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 213 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Kitap iki kesimden oluşmaktadır:

Birinci Kesim: “1929-1935 Yılları Arasında yazdığı; Ama Sağlığında Yayımlanan Şiirleri”,

İkinci Kesim: “1937-1951 Yılları Arasında Yazdığı, Ama Sağlığında Kendi Derlediği (ve ancak ölümünden sonra basılabilen) Kitaplarına Almadığı Şiirleri” adını taşımaktadırlar.

Kitabın Özeti: Aralık 1935'te *Resimli Herşey'de* yayımlanan “Yürümek” adlı şiiri, Hikmet'in ilk kesimdeki şiirlerinden biridir ve bu şiirden bazı mısralar izleyen satırlarda verilmektedir.

“Yürümek;
Yürümeyenleri
Arkanda boş sokaklar gibi bırakarak,
Havaları boydan boya yarıp ikiye

*Bir mavzer gözü gibi
Karanlığın gözüne bakarak
Yürümek!..
Yürümek;
Dost omuz başlarını
Omuzlarının yanında durup
Kelleni orta yere
Yüreğini yumruklarının içine koyup
Yürümek!...
Yürümek;
Yolunda pusuya yattıklarını, arkadan çelme attıklarını
Bilerek
Yürümek...
Yürümek;
Yüreken
Gülereken
Yürümek..."*

Nazım Hikmet bu şiiriyle davasının, inançlarının sonuna kadar arkasında olduğunu ifade etmektedir. Hangi sebepten olursa olsun, yoluna hangi engeller çıkarsa çıksın, düşmanlarına karşı olduğunu, bu nedenle yoluna devam edeceğine ve inançlarına bağlı kalacağını dile getirmektedir.

Nazım Hikmet ikinci bölümde yer alan şiirlerinden birisini eşi "Piraye Hanım"a ithaf en yazmıştır;

*"Karıcığım;
Senin kaç yaşında olduğumu
Ne düşündüm şimdiye kadar
Ne de bundan sonra düşüneceğim
Sen üç yaşındasın bebeğim
Tombul pembe beyaz
Şirret şirin ve yaramaz.
Sen üç yaşında sevgilimsin
-kocaman gözlü, ince bilekli geyik
sen anamsın, altmış yaşındasın.
Sen yaşı ve cinsiyeti olmayan arkadaşımın
Büyük kavgamda beraber dövüştüğüm;
Baba nasihatlerinin en doğrusunu veren
Ve tehlikelerde kanatlarını üstüme geren.
Senin kaç yaşında olduğumu
Ne düşündüm şimdiye kadar
Ne de bundan sonra düşüneceğim.
Ve inanmıyorum bir kış günü dünyaya geldiğine.
Sen mutlaka baharda doğmuş olmalısın
Toprak uyanırken."*

Nazım Hikmet bu şiirini hapiste iken karısı Piraye Hanım'a duyduğu özlemi, sevgiyi, ve her zaman yanında olmasından ötürü minnettarlığını dile getirmek için yazmıştır.

Türk şiirinin çizgisini değiştirmiş olan çok yönlü şair Hikmet'in bu kitabı içersinde her biri birbirinden anlamlı toplam yüz sekiz şiiri bulunmaktadır.

7.2.1.7.Yeni Şiirler

(2002, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 195 s.)

Kitabın "İçindekiler"i

Nazım Hikmet'in 1951- 1959 yılları arasında yazmış olduğu şiirlerden oluşmaktadır. Nazım Hikmet'in "İlk Şiirler" adlı eserinde toplam yüz on altı şiiri bulunmaktadır.

Kitabın Özeti:Eserde Nazım Hikmet'in ünlü "Vasiyet" adlı şiiri de bulunmaktadır. Şair bu güzel şiirine "Yoldaşlar" şeklinde bir hitapla başlar ve devam eder: Bu eserde Nazım Hikmet RAN'ın yazdığı umut, sevgi, barış konulu şiirler bulunmaktadır.

*"...nasip olmazsa görmek o günü,
ölürsem kurtuluştan önce yani,
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına koyun beni. "*

....
*"...Traktörlerle Türküler geçsin alt başından mezarlığın,
seher aydınlığında taze insan, yanık benzin kokusu,
tarlalar orta malı, kanallarda su,
ne kuraklık, ne jandarma korkusu.
Biz bu türküleri elbette işitecek değiliz
Toprağın altında yatar upuzun,
Çürür kara dallar gibi ölüler,
Toprağın altında sağır, kör, dilsiz.
Ama ben bu türküleri söylemişim ben
Daha onlar düzülmeden,
Duymuşum yanık benzin kokusunu
Traktörlerin resmi bile çizilmeden.
....."*

Nazım Hikmet bu eserinde “Umut” dolu şiirleri ile okuyucusunu karşılıyor. Bunun en iyi örneklerini “Lehistan Mektubu” adlı eserinde görmek mümkün.

“...Küçüçük bir çocuğum,
bakıyorum ilk resimli kitabıma;
küçüçük bir çocuğum, sevinçler içinde hayretler içinde;
.....”

“...Lehistan ovasında bahar.
Bir bizim oraların baharları böyledir.
Işığında şahin olup uçasın gelir,
Deresinde sazan olup yüzün gelir.
Bir bizim ovaların baharları böyledir:
Sesin var mı, yok mu, bakmaz,
Zorla türkü söyler;
Uykunda bile yakını bırakmaz,
Girer düşüne
Güneşlerle yüklü dallar ...
.....”

“...Biliyorsun gülüm
en kutsal umudumuzun ağacı
Lenin’in memleketinde dikildi
Köküdür memleketin,
dallara yürüten su bu kökte saklıdır ...
hürriyetin temeli,
halkın aklıdır.
.....”

Bu dizelerde, Yağcı’nın da belirttiği gibi umudun soyut bir kavram olmaktan çıktığını yaşama anlam katan, değerli kılan içi dolu bir kavram olduğunu görüyoruz (Yağcı, 2003, 79). Aynı kavramın yoğunluğu Hikmet’in aynı adlı eserinde “Büyük İnsanlık” adlı şiirinde de hissedilmektedir.

“...
büyük insanlık sekizinde işe gider
yirmisinde evlenir
kırkımda ölür
büyük insanlık.
Ekmeğe büyük insanlıktan başka herkese yeter.
Büyük insanlığın toprağında gölge yok
Sokağında fener
Penceresinde cam
Ama umudu var büyük insanlığın
Umutsuz yaşanmaz.”

Dizeleriyle insanlığın çağlar boyunca devam eden ve hala da var olan özgürleşme mücadelesini güzelleştirmektedir Hikmet.

7.2.1.8. Son Şiirleri

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 192 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Eser Nazım Hikmet’in 1959-1963 yılları arasında yazdığı şiirlerden oluşmaktadır. İlk olarak “*Yine İyimserlik Üzerine*” adlı şiirle başlar ve Hikmet’in son eşi, genç Vera Hanım’a yazdığı “*Vera’ya*” adlı şiirle sona erer.

Kitabın Özeti: Eser, Nazım Hikmet’in ömrünün son yıllarına doğru yazdığı şiirlerden oluşmaktadır. Bunlardan biri de “*Giderayak*” adlı şiiridir. Dostu Sertellerin’de ifade ettiği gibi birbirine karışmış olaylar içinde, Nazım’a son günleri artık dayanılmaz gelmeye başlamıştı. Ancak yapması gereken daha çok şey vardı. Ne yaşama ne de aşka doyamamıştı. Onun için ölümün biraz daha gecikmesini ister gibi yazmıştı adeta “*Giderayak*”ı (Sertel, 1996, 237) . Hikmet bu şiirini 1959 Haziran’ında yazmıştır;

*“Giderayak işlerim var bitirilecek,
giderayak.
Ceylanı Kurtardım avcımın elinden
ama daha baygım yatar ayılamadı
kopardım portakalı dalından
ama kabuğu soyulamadı
oldum yıldızlarla haşır neşir
ama sayısı bir tam sayılamadı.
Kuyudan çektim suyu
Ama bardaklara konulamadı
Güller dizildi tepsiye
Ama taştan fincan oyulamadı.
Sevdalara doyulamadı
Giderayak işlerim var bitirilecek,
Giderayak*

Nazım Hikmet’in bir diğer şiiri de “*Cenaze Merasimim*” adlı şiiridir. 1963 Nisan’ında Moskova’da yazdığı şiirinde Büyük Şair adeta cenaze törenini hayal etmiştir.

*“Bizim avludan mı kalkacak cenazem?
Nasıl indireceksiniz beni üçüncü kattan?
Asansöre sığmaz tabut,
Merdivenlerse daracak.*

.....”
“.....”

*Bakacak arkamdan mutfak penceremiz
Balkonumuz geçirecek beni çamaşırlarıyla.
Ben bu avluda bahtiyar yaşadım bilemediğiniz kadar.
Avludaşlarım, uzun ömür'ler dilerim hepinize...”*

Nazım Hikmet bu şiirini ertesini gün hayata gözlerini kapayacakmış gibi yazmış denilebilir; adeta artık hayattan umduğunu görememekte, üzgün ve mutsuzdur...

Nazım yine son şiirini ömrünün baharında karşısına çıkan ve büyük bir aşkla sevdiği ve bağlı olduğu eşi Vera'ya yazmıştır.

*“Gelsene dedi bana
Kasana dedi ban
Gülsene dedi bana
Ölsene dedi bana*

*Geldim
Kaldım
Güldüm
Öldüm”*

Büyük usta yaşadığı her dönem ruh halini en özgün şekilde şiirlerine yansıtmayı başarmıştır. Nazım'ın “Son Şiirler” adlı eserinde toplam yüz otuz dört şiiri vardır .

7.2.2. Nazım Hikmet'in Rubaileri

(2004, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 217 s.)

Kitabın “İçindekiler”i

Tam olarak üç kesimden oluşmaktadır.

Birinci kesimde on üç, ikinci kesimde altı, üçüncü kesimde dört şiir bulunmaktadır.

Kitabın Özeti: “

*Bir gerçek alemde gördüğün ey Celaleddin, heyhula filan değil,
Uçsuz bucaksız ve yaratılmadı, ressamı illeti-ula filan değil.
Ve senin kızgın etinden kalan rubailerin en muhteşemi:
“Suret hemi zillest...” filan diye başlayan değil.”*

Nazım Hikmet'in "*Rubailer*"i işte bu dizelerle başlar. Her dördlüğün sol üst köşesi numaralandırılmıştır. Bundan sonra bu bölümde tam olarak on iki tane daha dördlük bulunmaktadır. İkinci kesimde ise 1'den başlayıp 6 ile biten toplam 6 mısra bulunmaktadır. Bunlardan biri şu şekildedir:

"-şarap doldur tasımı, tasım toprakla dolmadan," - dedi Hayyam.

Baktı ona gül bahçesinin yanından geçen uzun burunlu, yırtık pabuçlu adam

"-Ben, bu nimetleri yıldızlarından çok olan dünyada açım," -dedi,

"şaraba değil, ekmeğe almaya bile yetmiyor param..."

Bundan sonra üçüncü bölüm başlar ve yine ilk dördlük şöyledir:

"İnsan

Ya hayrandır sana, ya düşman.

Ya hiç yokmuşsun gibi umutulursun

Ya bir dakika bile çıkmazsın akıldan..."

Bu dizelerden sonra bu bölümde Hikmet'in üç dördlüğü daha vardır. Rubailer'in ilk basımı Mart 1966 yılında gerçekleştirilmiştir

8. NAZIM HİKMET'İN FİKİRLERİNİN SINIFLANDIRILARAK YORUMLANMASI

Bu bölümde Nazım Hikmet'in fikirleri sınıflandırarak irdelenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede öncelikle Hikmet'in sınıflandırılmış yapıtları incelenmiş, ardından da sınıflandırılmış bu yapıtlarının ışığında fikirleri ortaya konmuştur.

8.1. Siyasi Yapıya İlişkin Düşünceleri

Nazım Hikmet'in dedesi Nazım Paşa, valiliğini yaptığı Selanik'in ülke topraklarından ayrılması üzerine İstanbul'a gelir. Doğduğu kentin, dedesinin valilik yaptığı sırada elden çıkması henüz çocuk yaştaki Nazım'ı psikolojik olarak etkilemiştir. Birinci Dünya Savaşı başladığında Nazım Hikmet henüz 12 yaşındadır. Cepheye gidenin dönmediği o yılların büyük şairin şiirlerine etkisi önemli derecede olduğu söylenebilir. Dayısı Mehmet Ali'nin Çanakkale'de şehit olması üzerine bir şiirinde duygularını şu biçimde dile getirmektedir.

“(...)
Neslimin meşrikını bana o idi öğreten
Türklüğün sanatını o idi öğreten
Bunun için ben dayımı severim
Ona karşı kalbimde
Pek ulu bir hürmet beslerim...”

HİKMET'in “İlk Şiirler” adlı eserinde yer alan “Vatanın Parçalanmış bağı/bekliyor senden ümit...” dizeleriyle biten 1913 yılında yazdığı Feryad-ı Vatan adlı şiiri; vatan uğrunda Fedayi cana/benim gibi çok kişiler var.” dizeleriyle biten 1914'te yazdığı bir Bahriyelinin Ağzından adlı şiiri ve “Vatan”a adlı şiiri, çocukluk döneminde yazdığı şiirlerdir. Söz konusu bu şiirler, Hikmet'in emperyalizme karşı olan duygularını ifade etmektedir.

1920 yılında yazdığı “Kırk Haramilerin Esiri” adlı şiiri, ve “Yaralı Hayalet” adlı şiiri Milli Mücadelenin yakında başlayacağını habercisidir.

“Çaldı tamburasından tarihin sesi geldi
Dağlara yükselerek sanki Sarı Zeybek yükseldi.
Çaldı her nağmesinde haykıran şanı,
Şu dağlarda bir olan Zeybeğin destanını...”

Daha sonra yazdığı “Yolcu Yolun Şarksa” adlı şiiri, Türk edebiyatında ve Milli Mücadelede ulusalçı bir şairin doğmakta olduğunun habercisidir.

*“Yolcu yolun şarksa ansızın çöken
her taşı mukaddes harabeyi sor.
Orada son damla kanımı döken
Yaralı yiğitler dövüş ediyor
Yolcu yolun şarksa bahçelerinde
Güllerin üstüne silah çatılan,
Baharı kan olan illere in de
O yeri özleyen gönülleri an.
Yolcu yolun şarka uğrarsa yarım,
Elinde zaferle kopan çiçekle,
Göklere dayanan karlı dağların
Ardından yükselen güneşi bekle.”*

Yine HİKMET’in “Kara Kuvvet” adlı şiiri, Nazım Hikmet’in emperyalizme, sultanlığa ve padişahlığa karşı çıkma cesaretini gösteren ulusçu bir şair olduğunu göstermeye yeterlidir.

*“Gel ey imanlı gençlik, gel ey beklenen gençlik,
Gel ki Anadolu’da senin bükülmez, çelik
İmanına, azmine ümit bağlayanlar var!
O satılmış vezire, o satılmış kullara,
O satılmış hünkara siz de mi satıldınız?
Siz de mi satıldınız, siz de mi satıldınız?...”*

Savaş yıllarının Nazım Hikmet’in kişiliğinin oluşumuna etkisi muhakkaktır. İşgal altındaki İstanbul’da Nazım adete kısırılmışlık bir ruh hali yaşamakta idi. Bahriye Mektebi’ni bitirdiğinde stajyer güverte subayı idi. Ancak Hikmet için işgal edilmiş, ülkenin subayı olmak çok da onur verici değildi. İşgali takiben ecnebi subaylara selam verme zorunluluğuna Nazım bozulur. O sıralar yaşadığı ruh halini arkadaşı Va-la şöyle anlatır:

“Hele o gün olağanüstü heyecanlıydı. Bilmem kimden şu olayı işitmiş; bize tekrarlıyordu. Bir Dretnotlu sancak tarafından torpili yemiş ve yan yatmış. Batmaması için iskele tarafındaki bölmenin kapısı bozuk. Ancak içerden kapatılabileceği anlaşılınca, bir genç subay bölmeye girmiş, kapıyı kilitlemiş. Deniz suyunu bölmeye alıp boğulmuş. Fakat harp gemisi de kurtulmuş (...). Ah ben de Dretnotunu kurtarmak için boğulan o fedai gibi olabilsem, diyordu.

Nazım da bu olanlara seyirci kalmıyor ufak tefek yararlılıklar gösteriyordu tabi. Ama bunları küçümsüyordu. Mesela; Beyoğlu mağazalarından kaldırımlara kadar sarkan düşman bayraklarını bilhassa Yunan bayraklarını çekip çekip yere

düşüren, yırtık vatansever çetesine katılmış. Az daha yakalanacakmış. Bereket hızla kaçmışlar (Akgül, 2002, 37)."

Bunu birkaç arkadaşıyla hayatının dönüm noktasını oluşturan Anadolu'ya yolculuğu takip etmiştir. Anadolu'da özgürce şiirlerini yazacak ve şiirlerinin Anadolu'da çok daha fazla ses getirecekti.

"İtilaf kuvvetlerinin işgalindeki İstanbul'dan Kuvayi Milliye'nin Anadolu'suna iki türlü geçiliyordu.; ya Pendik üzerinden karadan ya da Karadeniz yoluyla."

Ünlü şair çevresindeki nesnelere, kişilerden, yaşadığı dönemin olumsuzluklarından hep etkilenmiştir. Daha önce de söz edildiği üzere İnebolu'da "Spartakistler" adlı bir grupla tanışır. Bu grubun Nazım üzerinde önemli etkisinin bulunduğu söylenebilir. Nazım Hikmet ve arkadaşı Va-la Nurettin, Spartakistlerin konuşmalarından daha önce hiç duymadıkları Sosyalizm, Komünizm, Bolşevikler gibi kavramları algırlar. Hikmet'in bu konudaki düşüncelerini araştırmacı Akgül şöyle aktarmaktadır:

"Bolşeviklerin zengine düşman; fakire dost olduklarını biliyordum. İstanbul gazeteleri tüccarlarına ettikleri akla hayale gelmez işkencelerin hikayeleriyle doluydu. Bolşevik kılıç artıkları İstanbul'a sığınmıyorlardı. Hiçte öyle işkence görmüş bir halleri yoktu. Kadınları en aşağıdan düşes, erkekleri prensti. Bar, kumarhane işletiyor, sarışın, tombul karılarını satıyor, tombala oynatıyorlardı. İtilaf kuvvetlerinin Bolşeviklere düşman olduklarını da biliyordum. Lenin'in adını duymuş fotoğraflarını görmüştüm gazetelerde. Bir tanesini kara kalem büyütüştüm de. Sevdiğimden filan değil, sınırsız alınma, çok akıllı çekik gözlerine ve hatta çenesindeki bir tutam sakala saçışp kaldığımdan" (Akgül, 2002, 56).

Nazım ile Vala İnebolu'dan yola çıkmış ve tam dokuz gün sürecek olan Ankara yolculuğuna başlamışlardır. Yol boyunca çok ilginç uygulamalara tanık olurlar; içki içtiği için 15 yıl hapis cezasına çarptırılan bir insan, onları çok şaşırır. Vala şöyle aktarmaktadır gözlemlerini:

"İnançlarımızda bir sarsıntı geçiriyorduk. İki kutup arasında bocalamaktaydık. Spartakistler'in aştığı sosyalist fikirler ve o güne kadar kişiliğimizi yoğurmuş bulunan milliyetçi fikirler arasında (akt:Akgül, 2002, 571).

Nazım Hikmet, Anadolu'da gördükleri karşısında inanılmaz şaşırmıştır. Kendini bildiğinden beri vatan-millet aşkı ile yanmakta olan Nazım hakikaten iki ayrı kutup olduğunu acı ile fark etmiştir. Paşa torunu olan Nazım kendisinin ve ailesin yaşadığı nezih hayatla Anadolu insanının yaşamakta olduğu hayatı görünce çok üzülmüş, ortada olan haksızlığın giderilmesi için bir şeyler yapması gerektiğini

düşünmüştür. Nazım Batum'da hayatının akışını değiştirecek olan, onun için bir dönüm noktası sayılabilecek kararı seçerken adeta bir iç hesaplaşma içersine düşmüştür:

“oturduğum Batum'da Fransa otelinde, yalnız ayakları mı her yanı oymalı, yaldızlı, girintili, çıkıntılı, oval bir masa. Rokoko...Üsküdar'daki yalının misafir odasında da rokoko bir masa vardır...rokoko...Karadeniz kıyısından Ankara'ya sonra oradan Bolu'ya yaptığım otuz beş günlük, otuz beş yıllık yayan yolculukla, öğretmenlik ettiğim kasabaya, kısacası, uzun lafın kısası, İstanbul'lu paşazadenin, daha doğrusu paşa torununu, Anadolu ile tanışması, bu kere de Batum'da Fransa otelinde, rokoko masanın üstünde duruyor, yırtık, kirli, kanlı bir yazma gibi serilmiş rokoko masanın üstünde...Bakıyorum, ağlamak geliyor içimden. Bakıyorum, öfkeden kan tepeme çıkıyor yine. Bakıyorum, utanıyorum yine Üsküdar'daki yalıdan. Karar ver oğlum diyorum kendi kendime karar ver...karar verildi. ölmek var dönmek yok. Dur acele etme oğlum. Koyalım şu sorunları masanın üstüne, Anadolu'nun yanı başına. Neyini verebilirsin? Ne verebilirsin? Her şeyimi, her şeyi...Hürriyetini, evet! Hapishanelerde kaç yıl yatabilirsin bu uğurda...gerekirse ömrüm boyunca...iyi ama, sen kadınları seversin, yiyip içmeyi, temiz giyinmeyi seversin. Avrupa'ya, Asya'ya, Amerika'ya Afrika'ya dolaşabilmek için can atıyorsun. Anadolu'yu Batum'daki rokoko masanın üstünde bırakıp Tiflis'ten Kars'a oradan da Ankara'ya döndün mü, beş altı yıla kalmaz mebus olursun, bakan olursun, kadın, yemek, içmek, sanat dünyası...Bırak! Hapishanelerde gerekirse ömrüm boyunca yatabilirim...Peki asılmak ta var öldürülmekte, Suphi'yle arkadaşları gibi boğulmakta var, komünist olursam, diye sormadın mı kendi kendine Batum'da sordum öldürülmekten de korkmuyorum, dedim. Birden, düşünmeden mi hayır. Önce korktuğumu anladım. Sonra korkmadığımı. Sonra sakatlığa, topallığa, sağırlığa razı mısın bu uğurda? diye sordum. Verem illetine yüksek hastalıklara, körlüğe? Körlük mü...körlük...dur, hiç düşünmemiştim kör de olunabileceğini bu uğurda. Kalktım. Gözlerimi sınıksız yumdum. Dolaştım odanın içinde... eşyaları ellerimle yoklayarak, kapalı gözlerimin karanlığında odayı dolaştım. İki kere tökezlenip, yere kapandım amma gözlerimi açmadım...sonra masanın başında durdum. Gözlerimi açtım. Razıyım körlüğe de biraz çocukça, belki de biraz komik...amma doğrusu bu. Ne kitaplardan, ne ağız propagandasıyla, ne de sosyal durumum yüzünden geldim geldiğim yere...beni geldiğim yere Anadolu getirdi. Yüreğim getirdi beni geldiğim yere...işte böyle...” (Akgül, 2002,69).

Bir süre sonra, Ankara'da Nazım Spartakistlerle yeniden karşılaşır. Marksizm dersleri yenilenir. Spartakistlerin önderi konumundaki Sadık Ahi, Marks'ın “Kapital”inden parçalar okur. Nazım ve dostları Spartakistler emperyalist batıya karşı Asya halkının savaşını yansıtacakları “Asya” adlı antiemperyalist bir dergi yayımlamaya karar verirler. Bu dergilerde Nazım şu dizeleriyle emperyalizmin savaşçısı olduğunu ortaya koyar.

“.....
Yolcu, yolun şarka uğrarsa yarın

*Elinde zaferden kopan çiçekle,
Göklere dayanan karlı dağların
Ardından yükselen güneşi bekle,”*

Nazım HİKMET Moskova’ya doğru yola çıktığında adını ilk kez duyduğu *Mustafa Suphiler*’i düşünmektedir. “*Bakü’da daha önce oluşturulmuş bulunan Türkiye Komünist Fırkası’nı eski ittihatçılardan temizleyerek yeniden kuran Mustafa Suphi, Trabzon’dan Bakü’ya dönerken, kayıkçılar kahyası Yahya’nın adamlarıyla öldürülerek denize atılmıştı*” (Kongar, 2005, 63).

Nazım’ın o zamana kadar Marksizm, komünizm, sosyalizm ile ilgili öğrendiği her şey kulaktan dolma idi. KUTV’a geldiğinde tüm bunlar hakkında daha detaylı bilgiye sahip oldu. Nazım KUTV’de öğrendiği sosyalizm ile ilgili tüm öğrendiklerine sıkı sıkıya bağlı kaldı. Gönülden bağlı oldu. Bunları, hayatının her döneminde dile getirdi.

Nazım Hikmet, Türkiye’deki yaşamı boyunca birçok kez yargılanmıştır. Düşünceleri, şiirleri ve eylemleri nedeniyle süren bu yargılamaların hemen hemen tamamında o bir düşünce suçlusu olarak görülür. Biri hariç tüm yargılanmaları “*siyasal eylemler ve düşünce açıklamalarıdır*”dır. “*Devletin şahsiyeti aleyhine cürümler*”dir. Şiir ve yayın yoluyla açıkladığı düşünceleri o dönemin TCK’nın 146, 171, 311, 312, 313 ve Askeri Ceza Kanunu’nun 94. maddesi gibi “*komünistliği tahrik*”, “*kamunun cürüm addettiği bir filili meth etmek*”, “*neşir suretiyle komünistlik gayesine matuf propaganda*” suretiyle “*askeri isyana tahrik*” suçu, “*komünist bir idare kurmak*”, “*gizli örgüt oluşturmak*” suçlarıdır. Nazım Hikmet’in fikir ve düşünceleri siyasi içeriklidir ve siyasal rejimle doğrudan ilgilidir. Kısacası, HİKMET, siyasal bir suçlu demektir. Sosyalist düşüncelere sahiptir. Onun davalarının arkasındaki siyasal gerekçeler, aynı zamanda kurulu düzene, siyasal otoriteye yaklaşımında ortaya koymaktadır.

Nazım Ekim devriminin 5. yıl kutlamalarında içindeki coşkuyu şöyle dile getirmektedir:

“1922 yılıydı. Ekim devriminin 5. yılını kutlamaya hazırlanıyorduk. Heyecandan içim içime sığmıyordu. İki de bir pencereye yaklaşıyor, Tverskiy Bulvarına bakıyordum oradan. Az sonra bulvarda coşkun gösteriler başlayacakmış gibi geliyordu bana. Avrupa’da sosyalist devrimler; Emperyalist Asya’da ve Afrika’da denize döküldü, haykırışların yükselmesini bekliyordum oradan. Ekim devriminin 5. yıl dönümünde sokaklardan bu haykırışların taşmaması olanaksız

görünüyordu.(...) Öğrencilerden Hindistanlı bir arkadaş, beş tane kızıl sancak dikti kulübün sahnesine. Her sancağın, beş kıtayı simgelediğini düşünüyordum ben, 1, 2, 3, 4, 5, diye mırıldanmaya başladım. Beş sancakta beş tane beş... ” (.....)

Kısacası vatan ve millet sevgisi içerikli, özgürlükçü bir yaşam özlemi Nazım HİKMET'in kimliğinin özelliklerindedir. Osmanlı'nın yönetimine karşı oluşuyla tanınan HİKMET, bu özelliyle Mustafa Kemal'in Anadolu'da gerçekleştirdiklerini benimsemiş ve onun fikirlerini yaşantısı ile bütünleştirmiştir. Yani Osmanlı otoritesine karşı Mustafa Kemal'in ve onun başlatmış olduğu milli mücadelenin yanındadır. Nazım HİKMET daima gericiliğin ve Mustafa Kemal'in başlatmış olduğu devrimleri kendi çıkarları için kullanmak isteyenlerin karşısında olmuştur.

8.2. Toplumsal Sorunlara İlişkin Düşünceleri

Nazım Hikmet'in çocukluğu ve ilk gençliği nezih çevrede ve İstanbul gibi güzel bir şehirde geçmiştir. Nazım Hikmet RAN'ın babası; Dış İşleri Bakanlığı'nda memur, annesi ise resimle ilgilenen entelektüel bir kadındı. Nazım Hikmet'in eğitimde, dönemin ileri düşüncelerine sahip ailesinin etkisi çok fazla olmuştur. Ailesi kökeni ile övünmekte idi. Ünlü atalarının anılarına ve soyun eski geleneklerine yüksek değer vermekteydi. Ailenin övünmesi için çok sebep vardı:

Şairin anne tarafından dedelerinden biri, Ferit Mustafa Celalettin Paşa tanınmış bir Türkoloji bilginiydi. İlk Türk Dil Grameri'nin (1986) yazarı olan Mustafa Celelettin Paşa, aynı zamanda askeri mühendis ve topograftı. Polonya halkının özgürlük savaşımına katıldığı için kovuşturmaya uğramış, İstanbul'a kaçmış din ve uyruk değiştirmişti. Nazım Hikmet'in baba tarafından büyük dedesi Mehmet Ali Paşa ise Fransız kökenlidir. Mehmet Ali Paşa, 1878 yılında padişah delegesi olarak Berlin Kongresi'ne katılmıştı. Nazım Hikmet'in ailesinde bunların dışında daha dört paşa vardı: Anne tarafından dedesi olan Çeçen Hafız Paşa, İsmail Paşa ve oğlu (eski meclis başkanı Ali Fuat Cebesoy) Hüseyin Hüsnü Paşa, en yakın akrabaları arasında yer almaktadır. Nazım Hikmet'in teyzesinin oğlu Mehmet Ali Baydar Türkiye İşçi Partisinin Başkanıydı; yine kuzenlerinden Oktay Rifat tanınmış bir Türk şairidir. Annesi Celile Hanım çok güzel ve entelektüel bir kadındı. Fransa'da resim öğrenimi görmüş, Fransız edebiyatını çok iyi öğrenmiştir. Celile Hanımın bağımsız kişiliği, evliliğin eşit haklara sahip iki kişinin birlikteliği olduğu konusunda görüşleri ve genel olarak kadın bağımsızlığı konusunda görüş ve

davranışları o dönemin toplum anlayışınca garipseniyor ve çeşitli dedikodulara yol açıyordu. Hikmet, Vera Tulyakova'ya annesini anlatmış o da, bu konuşmaları teybe almıştı. HİKMET annesini şu şekilde anımsamakta idi:

“Annemin gençliğini çok iyi anımsıyorum. Aşık olduğum ilk kadındır. Freud’u okudumuz mu? Gerçi hayranlarından değilim ama; hatta birçok konuda aynı görüşte değilim onunla; fakat doğru gözlemleri var. Kendi anneme aşıkım. Şaşılacak kadar güzel bir kadındı. Şa-şı-la-cak kadar! Bizde, Türkiye’de bir töre vardır. Gerçi şimdi köylerde kaldı sadece fakat önceleri herkes uyguluyordu. Annem evlenirken, düğün öncesinde töre gereğince, bir odaya oturtmuşlar onu. Tabii üstünde gelinliği yüzünde de ince tül den bir peçe. Konuklar ve genel olarak isteyen herkes geline bakmak için, sabahdan itibaren gelmeye başlamışlar. Annem Paris’te öğrenim görmüştü-safkan Türk değildi soy bakımından da fakat İstanbul’un bütün törelerine uyuyordu. Böylece, bu törenin gereğine de katlanmış zavallı. Ruslarda da, damadın ailesiyle gelinin tanışması için düzenlenmiş büyük bir tören vardır; şimdi yok, fakat önceden vardı mutlaka. Köylülüğün egemen olduğu ülkelerde bu tür törelerin bulunması normaldir. Annemi görmeye gelenler büyülenmişçesine kalıyor, ayrılamıyorlarmış oradan. Hatta çoğu, kendilerini tutamayıp, yüzünü örten tülü kaldırıyorlarmış. Böylesine çarpıcı bir güzelliğin olacağına inanamıyorlarmış çünkü bir insanın. Annemin mavi gözleri ve olağanüstü bir teni vardı. Öylesine olağanüstü bir ten ki; gelinlik giymiş bir bebek mi kuşkusıyla, yanaklarına dokunuyorlarmış. Bütün kentte, babamın bir bebekle evlendiği söylentisi yayılmış. Böyle adlandırmışlar annemi. Bütün bir gün ayrılmamışlar çevresinden. Annemse, hiçbir şey söylemeden, hiçbir şey yiyip içmeden, kımiltısız, oturuyormuş töre gereğince. Madem gelin oldun sabredeceksin artık!

İşte iki gözüm bütün törelerden, bunların tümünden nefret ederim ben. İnsanları tutsak ederler çünkü. Bense her türlü tutsaklığa karşıyım. Törelere karşı dövüşmek için devrimci oldum. Töreler ahlakımız üzerinde egemen olurlar. Küçük burjuvaların elinde bir silahtır onlar; bense küçük burjuvalardan nefret ederim. Hatta düğün, cenaze de korkunç ve anlamsız şeylerdir (Babayev, 2004, 14).

Böylece şairin eğitimine tüm ailenin katkısı olduğu söylenebilir. Annesi Fransız yazarlarının yapıtlarını okuyor, dedesi bir Celalettin Rumi okuyucusu yaratmak istiyordu torununu. Fakat Nazım’ın her şeyden daha çok Anadolu masalları ve türküleri dikkatini çekmekte idi. Nazım’ın Anadolu ile tanışması ve ilk izlenimleri oldukça ilginçtir: Kurtuluş Savaşı’na katılmak için Anadolu’ya geçmiş, oradan Ankara’ya geçiş için özel bir izin alması gerekti. Anadolu insanını ilk kez burada tanımış ve Anadolu insanını şöyle anlatmıştı:

“Anadolu’ya geçtim. Millet sıksa atları, nuhtan kalma silahı, açlığı ve bitiyle savaşıyordu. Yunan ordularına karşı. Milleti ve savaşını keşfettim. Şaştım, korktum, sevdim.”

İnebolu günleri şair Nazım Hikmet'in yaratıcılığında çok önemlidir. "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim" de anlattığı gibi :

"İnebolu gördüğüm ilk Anadolu kasabası. Anadolu köylü kadını ilk kez burada gördüm. Pazar yerinde gördüm onu. Sırtındaki odun yükünü indirmeden çömelmişti dıvarın dibine. Kabuğundan çıkmış iki kaplumbağaya benzeyen ayaklarını gördüm. Ellerini gördüm: odun yükünün urganını tutan mübarek elleri baltanın sapındaymış gibi öfkeli, beşik sallıyorlarmış gibi sabırlı ve şefkatliydi."

Genç şair İnebolu içersine doğru ilerledikçe içini bir coşku ve mutluluk kaplamakta idi. Bundan önce Anadolu'yu şiirlerden romanlardan edinilmiş bilgilerden tanımıştı. Ama artık gözünün önündeydi işte! Gördüğü güzellik karşında hayran kalmıştı. Kendini tutamamış elini ileriye doğru kaldırmış ve

-İşte yurt! İşte yurdum! İşte canım Anadolu! diyordu.

Ancak şairin bu coşkusu yerini bir bozgunluğa ve hayal kırıklığına bırakır. Gördüğü manzara karşısında şaşırıp kalmıştır:

"İnebolu-Ankara yolunda bir yerde, bir dere başına geldik. Köprü filan hak getire. Kunduralarımı, çoraplarımı çıkardım, paçalarımı sıvadım dizlerime kadar. Kestirmeden gidelim diye diye düştük buraya. Dereyi geçerken bir de baktım ki, karşıdan bir köylü, hem de öyle ihtiyar değil, sakalsız, demek ki daha kırkına basmamış bir köylü, bir kadının, bir köylü kadının sırtına binmiş, dereyi geçiyorlar. Sakat diye düşündüm. Ama herif öbür yakaya geçince indi kadının sırtından, yürüdü.

-Bu ne iş dedim benim sürücüye.

-Avradı dedi. Dereyi geçti avradın sırtında. Güçlü karı demek.

Nazım Hikmet o ana kadar Anadolu'yu ve Anadolu insanını ozanlardan şairlerden duyduğu gibi kafasında tasarlamış ve bu hayalini görmeyi ummuştu: Süslü süslü kaftan giymiş, kavalı ile güzel türküler çalan çobanlar, güzel köylü kızları... ancak umduğunun aksine Anadolu açlık, yoksulluk içerisindeydi.

"Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim" de köye ilk girişlerine dair izlenimlerini aktarmaya devam eder:

"-Köyün damları toprakları bir. Az daha yürüdük, keçi yolu gibi bir inişten girdik köye. Yaralıları bu köyde gördüm. Köy odasında, ocağın kızılığında, yerde, toprakta yatıyorlardı. Yan yana, kimi sırtüstü, uzamış tıraşları, sakalları içinde. İnlemiyorlar.

Yamaların ustalığını keşfettim bu yolculukta. Köylülerin üstü başı, birbirine eklenmiş yamalar, her biri bir başka renkte ve yan yana gelmesi imkansız kumaş bez parçaları. İstanbul dilencilerinin üstlerinden başlarından kederli ... ”

Gördüğü şaşırtıcı ve ürpertici manzara karşısında Nazım Hikmet “Yalınayak” adlı şiirini yazmıştır. “Yalınayak”ta Nazım’ın Anadolu ve Anadolu insanı ile ilgili ilk izlenimleri oluşmuştu.

*“Kafamızda güneş
Ateş
Bir sarık.
Arık toprak
Çıplak ayaklarımızda çarık
İhtiyar katırından
Daha ölü bir köylü yanımızda.
Yanımızda değil
Yanan
Kanımızda.
Omuz yamçısız
Bilek kamçısız
Atsız, arabasız,
Jandarmasız,
Ayı ini köyler
Balçık kasabalar
Kel dağlar aştık,
İşte biz o diyarı böyle dolaştık!
Hasta öküzlerin
Yaşlı gözlerinde
Dinledik taşlı tarlaların sesini.
Gördük ki vermiyor
Toprak artık altın başaklı nefesini
Kara
Sabanlara!”*

Açlık, hastalık, yoksulluk Anadolu köylüsünü adeta kırıp geçiriyordu. Binlerce köylü savaşa gidip dönmemişti. Kalan çocuklar, kadınlar ve yaşlılar sefalet içersindeydi. Ağır vergi ve tefeci soygunculuğuna maruz kalmışlardı. Köyde tüm işler nüfusun bu vasıfsız kesimine kalmıştı. Maalesef Anadolu köyünün gerçek görüntüsü buydu ve Nazım bu hazin tabloyu betimledi şiirinde:

*“...
şu toprak yüzlü rençber,
kafkasta arta kalan
kalbur göğüslü oğlu,
kel başlarında mültezimin
tırnakları oyulu, kızıyla
karısıyla*

kağmısıyla
son karış toprağma sarılmak
ölse de burada onlarla ölmek
burada
onlarla
gömülmek
istiyor”

Türk şiirinde Nazım Hikmet’e gelinceye dek Anadolu Türk şairlerince Türk okuyucusuna daha soyut bir anlatımla sunulmaktaydı. Genelde duygusal acıma şiirlerinden oluşmakta idi bunlar. Çözüm olarak okuyucuya dünyada hala iyi insanların bulunduğu inancı aşılana kadar idi .

Nazım Ankara’ya vardığında tekrar düş kırıklığına uğradı. İnsanlar arası eşitsizliğe dayanamıyordu. Hem de her yerde, rastladığı her olay karşısında haksızlık karşısına çıkıyordu. Milli Mücadeleyi desteklemek için günlerce yaya yürüdüğü Anadolu’da, Ankara’da dahi bu olumsuzluklar vardı. Babayev’de bu durumu şöyle özetlemektedir:

“Kemalistlerden yok etmeleri gerektiğini düşündüğü eşitsizlik, Ankara’da egemendi. Sınıfların ortadan kaldırılmış olmayışı bir yana, sınıf farkı Anadolu’dakinden daha yüksekti burada. Yüksek rütbeli subaylar ve askerler arasındaki ilişki, İstanbul’da sultan ordusunda nasılsa öyleydi” (Babayev, 2002,57).

Nazım Hikmet etrafındakilere iyilik etmekten son derece mutlu olan biriydi. Asla kimseyi hor görmez ve tepeden bakmazdı. Ondandır çoğu zaman borç para istediklerinde olmasa da başkasından borç alır yine de geri çevirmezdi.

“Bazen gardiyanlar bile ona borçlu olurdu. Uzun yıllar hapisinin, taş duvarlarının, demir parmaklıklarının usanç ve bıkkınlığını gidermek ve unuttukları dışarı havasını koklayabilmek için doktordan mazeret uydurarak banyo raporu alırlar, ya da diş tedavisi, röntgen muayenesi için hastaneye sevklerini isterlerdi. Bu arada doktor, savcı ya da hapisane Müdürü’nden iznini almak zorunluluğu vardı. Mahpusların bir çoğu için savcı ya da doktorla konuşabilmesi iktidarlarını aşan, karşılığında ter dökülmek, titremek veya kekelemek icap eden “büyük adamlar” dır. Bu kişilerle konuşulup izin alınması zor gelirdi. İşte bu durumlarda Nazım araya girer meseleyi çözerdi” (Kemal, 2000, 71).

Nazım HIKMET içinde daima insan sevgisi olan, son derece duygusal biriydi. Nazım Hikmet’in oğlu dünyaya geldiğinde bebeğin bir komünistin oğlu olarak damgalanmasından çekindikleri için çocuğun babasının adına alalede “Yekta” adını verdiler (Göksu, 2004, 307). Nazım yaklaşan doğum üzerine

duygularını, yine kişisel yaşam ile siyaseti iç içe dokuyan pasajlarda, dokunaklı bir biçimde dile getirir.

*“Yavrum.
Kız olsun, oğlan olsun.
Kaç yaşında olursa olsun,
Yavrum düşmesin istiyorum hapslere
Güzelden, haklıdan, barıştan yana diye.”*

Nazım Hikmet her zaman için umudun ve sevginin vazgeçilmez şairi olmuştur. Onun sesi iyiliğe iyilik, umuda umut katmıştır. O her zaman şiirleriyle insanlığa coşku, direnme gücü vermiştir.

8.3. Memleket Sevgisine İlişkin Düşünceleri

Nazım HİKMET’in vatanseverlik okyanusuna akan şiir ırmağı daha ilk damlalarını çocukluk yaşlarında almaya başladı. İşte bu günlerde Nazım’ın kaleminden ülkesinin işgaline duyduğu ızdırabı dile getiren şu mısralar dökülür:

*“Sisli bir sabahtı henüz
Etrafı bürümüştü bir duman
Uzaktan geldi bir ses ah aman aman!
Sen bu feryad-ı vatanı dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalamış bağı
Bekliyor senden ümit” (Hikmet, 2002, 11).*

Tüm bu olumsuzluklara duyduğu üzüntüden olacak ki, son derece nezih olan yaşantısını anti emperyalist direnişe ve Ulusal Kurtuluşun Savaşı’na destek verme amacıyla terk etmiştir. Bundan sonraki yaşamında tanıdığı Anadolu’yu. Anadolu toprağına ilk yazdığı şiir de böylece Türk ulusal kültürüne kazandırılmıştır.

*“(…)
Gözümüzü açınca karşımızdaydı artık
Sisli vadileriyle rüyalı Anadolu.
Görüyoruz uzaktan dereye inen yolu
Sağ yanında bir çayır, solda çam ağaçları
O kadar yakındı ki dağların yamaçları.*

*Dereye düşen bahar bir daha çıkamamış
Bu ne güzel memleket: yüksek dağlarında kış
Yollarında sonbahar, deresinde ilkbahar .
Altın güneşinde de yazın sıcaklığı var*

Dizelerinde genç şairin ne kadar su katılmamış bir vatansever olduğu anlaşılmalıdır.

İnebolu'dan Ankara'ya geçiş izni beklerken mevsim gereği yağan kar Nazım'ın içini burar. İstanbul'da yağan karla İnebolu'da yağan karı düşünür... Sonra yanında arkadaşı Va-la'ya dönüp:

"İstanbul kirlendi. İngiliz'in, Fransız'ın çizmeleri altında" (Asena,1993,13). diye söylenir.

Daha sonra yazdığı "Vatan Haini" adlı şiiriyle esas vatan hainlerine ders vermek istemiştir. Ünal'ın da belirttiği gibi *"Nazım HİKMET'in hangi inançlarından, düşüncelerinden dolayı Vatan Haini ilan edildiğine bakalım ve kendimiz ne kadar vatansever veya vatan hainiyiz muhakemesini edelim"*(Ünal, 2006).

*"Nazım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hala,
Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz, dedi Hikmet
Nazım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hala."
Bir Ankara gazetesinde çıktı bunlar, üç sütun üstüne,
kapkara haykıran puntolarla,
bir Ankara gazetesinde, fotoğrafı yanında Amiral Vilyamson'un
66 santimetre karede gülüyor, ağzı kulaklarında,
Amerikan amirali
Amerika, bütçemize 120 milyon lira hibe etti,120 milyon lira.
'Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz', dedi Hikmet
Nazım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hala."
Evet, vatan hainiyim, siz vatanperversiniz, siz yurtseversiniz,
ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim
Vatan çiftliklerinizse,
kasalarımızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan,
vatan, şose boylarında gebermekse açıktan,
vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan kıvranmaksızın yazın,
fabrikalarımızda al kanımızı içmekse vatan,
vatan tırnaklarıysa ağalarımızın,
vatan, mızraklı ilmihalse, vatan, polis copuysa,
ödeneklerinizse, maaşlarımızsa vatan,
vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası, Amerikan donanması topuysa
vatan, kurtulmamaksa kokmuş karanlığımızdan,
ben vatan hainiyim.
Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla:
Nazım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hala."*

Nazım HİKMET gibi ulusalcı bir şaire, vatansevire, memleket aşığına "Vatan Haini" denmişti. Ancak o asıl kimlerin vatan haini olduğunu yine tek silahı olan şiir ile cevap vermeyi uygun bulmuştu.

Ömrünün son günlerinde Viyana’da yazdığı bir şiirinde şöyle dertlenmektedir:

*“Gökte bulut yok
Söğütler yağmurlu
Tuna’ya rastladım
Akıyor çamurlu çamurlu
Hey Hikmet’in oğlu Hikmet’in oğlu
Tuna’nın suyu olaydın
Kara Orman’dan geleydin
Karadeniz’e döküleydin
Mavileseydin, mavileseydin, mavileseydin
Geçeydin Boğaziçi’nden
Başında İstanbul havası
Çarpaydın Kadıköy iskelesine
Çarpaydın, çarpaydın
Vapura binerken Memet’le anası”*

Bulgaristan’da 27 Mayıs 1957’de yazdığı şu mısraları da çok sevdiği memleketindedir:

*“Bir vapur geçer Varna önünden,
Uy Karadeniz’in gümüş telleri
Bir vapur geçer Karadeniz’e doğru
Nazım Usulcacık okşar vapuru,
Yanar elleri...”*

Varna’nın HİKMET’e kattıklarına ATAÖV de tanıklık etmiş ve şunları eklemiştir: Varna deli divane etmişse onu, domatesi, yeşil biberi, kalkan tavası, radyoda “ha uşaklar” Karadeniz havasıyla, Balçık Türk sınırlarına daha da yakındır. Kaptana “çınarlı, kubbeli, mavi bir liman, beni o limana çıkaramazsın” derse de, düşünde bir ceviz ağacıdır Gülhane Parkında (Ataöv, 2002, 125).

*“Başım köpük köpük bulut, içim dışım deniz,
Ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı’nda,
Budak budak, şerham şerham ihtiyar bir ceviz.
Ne sen bunun farkındasın ne de polis farkında.”*

Nazım HİKMET ömrünün son günlerini yaşamakta olduğunu hissetmektedir; ancak içindeki memleket hasreti her geçen gün artmakta ve canını acıtmaktadır. Kahire yolculuğu sırasında Türkiye’nin üzerinden uçmuştur ve şu mısralar dökülmüştür dudaklarından:

*"Sekiz bin metre yukarıda Anadolu 'nın üstündeyim.
Sekiz bin metre derinde, bulutların altında,
Toprağında kara kış."*

...
*"geliyorsun sıram
ansızın atlayacağım boşluğa
ne çürüyen etimden haberim olacak
ne gözlerimin çukurunda dolaşan böceklerden.
Durup dinlenmeden ölümü düşünüyorum
Sıram yakın demek."*

Uzun hapis yıllarının ardından, sürgün yıllarında Nazım HİKMET'in en büyük kaygısı memleketini bir daha görememektir. Hep bunu dillendirdi:

*"Bakıyorum Moskova'nın pencerelerinden birinden
Seni düşünüyorum memleketim
Memleketim, Türkiye'm, seni düşünüyorum."*

Vatanı ve ülkesinin insanları için duyduğu kaygı ve özlem Nazım HİKMET'in içini bir an bile terk etmedi:

...
*kadınlar art arda bağlanmış bir ipe su çekerler.
Yorgunluk filan değil
Dışında yorgunluğum bu,
Kederin de umutsuzluğun da açlığın da,
Bilirim, bu kahrolası şeyin böylesini duymadılar
İnsanlar insan
Öküzler öküz
Aletler alet olalı beri."*

Yine sürgün yıllarında Prag'ta, Faus'tun evi önünden geçerken içinden şunları dilemektedir:

*"Gecenin bir geç vaktinde,
Kulelerin dibinde, kemerlerin altında,
Dolaşıp durdum Prag'ı.
Gökyüzü karanlıkta altın çeken bir imbiç,
Bir simyager imbiği, alevi mavi mavi.
Şarl meydanına doğru indim yokuş aşağı,
Orda, köşe başında, kliniğe bitişik,
Bahçe içinde doktor Faust'un evi
Kapıyı çaldım
Doktor evde yok.
Malûm:
İki yüz yıl kadar önce,
Tavandaki delikte,
Yine böyle bir gece,*

*Çekip aldı onu şeytan.
Kapıyı çalıyorum.
Bu evde ben de senet vereceğim şeytana,
Ben de kanımla imzalayacağım senedi.
Ne altın istiyorum ondan,
Ne bilim, ne de gençlik.
Hasretlik cana yetti,
Pes!
Beni İstanbul'uma götürürsün bir saatlik...
Çalıyorum kapıyı, çalıyorum.
Kapı açılmıyor, açılmıyor.
Neden?
İstediğim olmaz iş mi, Mefistofeles
Yoksa bu lime lime ruhum
Satın alınmaya değmez mi?
Prag'da ay doğuyor limon sarısı
Doktor Faust'un evi önünde duruyorum,
Çalıyorum açılmaz kapıyı gece yarısı... “*

Nazım artık bu gök kubbe altında değildir ve ölüm çok şeyleri halleder. Bizden uzak bir toprakta, bağlandığı toplumun ve sanat dünyasının olağanüstü ilgileri arasında, fakat derin bir nostalji, bir vatan hasreti içinde gözlerini hayata yumdu. Son vasiyeti, ücra bir Türk köyünün mezarlığında toprağa verilmektir. Büyük şair ölmeden önce bir şiirinde bu hasreti nasıl dile getirmiş:

*“Sen benim,
Esaretim ve Hürriyetimsin,
Çıplak bir yaz güneşi altında yanan etimsin,
Sen, memleketimsin...”*

*Ela gözlerinde yeşil hareler,
Büyük, mağrur ve muzaffer
Ulaşılmadıkça ulaşılamaz olan,
Hasretimsin...”*

Nazım Hikmet'i Anadolu'ya götüren, Anadolu insanı ile kavuşturan; içindeki memleket sevgisidir. İşgal altındaki ülkesinin kurtarılma mücadelesi için yola çıkmış, kendisinin de söylediği gibi Nazım'ı geldiği yere Anadolu'ya getirmiştir. Sürgün yıllarında şiirlerinde en çok dile getirdiği tema memleket sevgisi ve hasreti idi. “...Şair memlekettten uzak/ Hasretlerle delik deşik...” İçinde bu kadar memleket sevgisi olan ve en güzel memleket şiirlerini yazan birinin vatan haini olması mümkün müdür? Bu konunun araştırılması gerekmektedir. Hatta belki de dünyanın en zor işi bir kişinin vatan haini olup olmadığının tespitidir. Onun yüreğindeki memleket aşkı ve vatansever ruh, tüm yapıtlarına yansımıştır.

9. NAZIM HİKMET’İN GÜNÜMÜZ VE GELECEK İÇİN ÖNEMİ: YAPITLARINDAN, FİKİRLERİNDEN VE UYGULAMALARINDAN BUGÜN VE GELECEKTE NASIL DAHA İYİ YARARLANILABİLİR?

Araştırmanın bu bölümünde, Nazım Hikmet’in yapıtlarına ve fikirlerine bakılarak günümüzde ve gelecekte tüm bunlardan nasıl daha iyi yararlanılacağına yer verilmiştir. Yani, Nazım Hikmet’in yapıtlarından ve fikirlerinden yola çıkılarak ülkenin sorunlarına nasıl çözüm üretebilir? Hikmet’in yapıtlarının, fikirlerinin ve uygulamalarının Türk Toplumsal yaşamına katkıları daha iyi nasıl sağlanabilir? Bu tür sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

9.1. Nazım Hikmet’in Günümüz İçin Önemi: Yapıtlarından ve Fikirlerinden Bugün Daha İyi Nasıl Yararlanılabilir?

Nazım Hikmet’in yapıtları, fikirleri ve uygulamalarından günümüzde daha iyi yararlanılabilmesi için şu faaliyetler yararlı olabilir:

***Nazım Hikmet RAN’ın O Dönem Siyasi İktidar ile Olan İlişkileri Daha Kapsamlı Olarak İncelenmeli:** Araştırmanın “4. NAZIM HİKMET HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN SINIFLANDIRILARAK İNÇLENMESİ” başlıklı bölümde ve araştırmanın sonuna eklenmiş olan EKLER bölümünde “EK 2 NAZIM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN AYRINTILI DİZELGESİ” adlı Ek’te Nazım Hikmet ile ilgili çalışılmış olan tüm yapıtlar ortaya konmuştur. Belirtilen başlıklarında da ortaya konduğu gibi Nazım Hikmet’in o dönem siyasi iktidar ile olan ilişkilerini konu alan kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Nazım Hikmet RAN’ı konu alan çalışmalar yapacak olan araştırmacılar; Nazım Hikmet’in tek parti döneminde iktidar ile olan ilişkilerini yada iktidar karşısında Nazım Hikmet’in tutumunu konu alan çalışmalara yönelmelidirler.

***Nazım Hikmet’in Tüm Yapıtlarının Derlenerek Yeniden Yayımlanması:**

Nazım Hikmet’in yapıtlarından günümüzde daha çok yararlanılabilmesine olanak verecek ilk çalışmalardan biri de, Nazım Hikmet’in eserlerine yeniden hayat verilmesi biçiminde olabilir. Nazım Hikmet’in birçok eseri toplumun entelektüel

kesimi hariç, bir çok kişi tarafından bilinmemektedir. “Nazım Hikmet” denince akla gelen ilk olarak HİKMET’in şairliğidir. Nazım Hikmet’in şiir kitaplarının yanı sıra romanları, hikayeleri, piyesleri de vardır. Bu kitapların da eski basımları gözden geçirilmeli ve yeniden basımı gerçekleştirilmelidir. Ayrıca bu eserler Anadolu’nun en ücra köy okullarına kadar ulaştırılmalı ve öğrencilere sunulmalıdır. Çocuklara Şair Nazım Hikmet RAN tanıtılmalı ve sevdirmelidir. Tüm dünya insanınca tanınan ve sahip çıkılan Nazım Hikmet’e ilk olarak kendi ülkesinin insanı tarafından layık olduğu ilgi ve saygı gösterilmelidir. Nazım HİKMET’i yerli sanatçıların yanında, yabancı sanatçılarında ne kadar takdir edildiğini araştırmanın ikinci kesiminde “3. NAZIM HİKMET’İN ARDINDAN YAZILANLAR” başlıklı bölüm ile ortaya konmuştur. Ayrıca üçüncü kesimde ortaya konan “10. NAZIM HİKMET’İN ÖNEMİNİN ULUSAL VE ULUSLAR ARASI DÜZEYDE GEÇMİŞ GÜNÜMÜZ VE GELECEK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ” başlıklı bölüm de ise Nazım Hikmet RAN’ın bu saygıyı hak ettiğini gösteren çalışmaları, fikirleri ve düşünceleri irdelenmiştir.

***Nazım Hikmet’in Tüm Eserlerinin Lise ve Üniversitelerin İlgili Bölümlerinde Okutulması:** Şair Nazım Hikmet RAN’ın tüm eserleri araştırmanın üçüncü kesiminde “7. NAZIM HİKMET’İN YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ” başlıklı bölümde ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Ayrıca araştırmanın sonunda yer verilen EKLER bölümünde EK 3’te NAZIM HİKMET’İN BÜTÜN YAYINLARININ TARİH SIRALAMASINA GÖRE DİZELGESİ ve EK 4’te NAZIM HİKMET’İN BÜTÜN ESERLERİNİN YAYIN TÜRLERİNE GÖRE DİZELGESİ’nde gösterilmiştir. Nazım Hikmet’in bu eserlerinden daha çok yararlanılması Türk edebiyat yaşantısına Türk edebiyat hayatına çok şey katacaktır. Bu amaçla Nazım Hikmet RAN’ın şiirleri, romanları, çevirileri, hikayeleri ve piyesleriyle kısacası tüm yapıtlarının lise ve üniversitelerin edebiyat bölümlerinde öğrencilere tanıtılması ve okutulmasında yarar vardır. Nasıl Türk Edebiyatı’nda; Türk klasikleri içersinde olan değerli edebi eser yaratıcıları; Peyami Safa, Orhan Veli veya Fazıl Hüsnü Dağlarca tanıtılıyor ve okutuluyorsa Nazım Hikmet’in de öğrencilere ve Türk okuruna daha fazla tanıtılması ve sevdirmesi gerekmektedir.

***Nazım Hikmet'in Yurt Dışında Yaptığı Tüm Çalışmaların Toparlanması, Bir Araya Getirilmesi:** Nazım Hikmet Moskova'ya gidişi ve tekrar yurda kaçak dönüşünün ardından birtakım cezai kovuşturmalara maruz kalmış, "Vatan Haini" denmiş ve uzun yıllar hapsedilmiştir. Bu süreçte bir çok yapıt oluşturmuş; ancak eserlerinin yayımlanmasına izin verilmemiştir. Birçoğu yurt dışında kalmış; yazdığı bir çok şiiri sonradan ele geçmiştir. Oyun kitaplarının ve şiir kitaplarının bazıları toparlanamamıştır. Nazım Hikmet'in Bakü, Sofya ve Moskova'da yazdığı tüm yapıtları bir araya getirilmeli, Türk ulusal kültürüne kazandırılmalı, ve sahip çıkılmalıdır. Türk ve dünya okuruna sunulmalıdır.

***Nazım Hikmet'in Fikir ve Yapıtlarının Medya Tarafından Gündemde Tutulması:** Nazım Hikmet sanat yaşamına adım attıktan kısa bir süre sonra, Marksizm'i yerinde öğrenme amacıyla, Moskova'ya gitmiş, dönüşü uzun cezaevi yıllarına neden olmuştur. Hikmet'e "Vatan Haini" damgası vurulmuş yıllarca memleket hasreti duymuş, çok sevdiği memleketini bir daha göremeden hayata gözlerini kapamıştır. Ancak çok ilginçtir ki şair HİKMET'e daha sonradan sahip çıkmıştır. Bir çok insan Nazım Hikmet'i hala "Vatan Haini" olarak görmekte ve suçlamaktadır. Araştırmanın üçüncü kesiminde ortaya konmuş olan "8. NAZIM HİKMET'İN FİKİRLERİNİN SINIFLANDIRILARAK YORUMLANMASI" başlıklı bölümde Nazım Hikmet'in çeşitli konularda fikir ve görüşleri ortaya konmuştur. İnsanlarda var olan bu önyargıyı ortadan kaldırmak için Nazım Hikmet'in Türk ve dünya insanına tüm yapıtları ve fikirleriyle daha kapsamlı olarak anlatılmalı, edebi eser içerikli programlarda, basılı yayınlarında, radyo ve televizyonda ona daha çok yer verilmelidir.

" O hiçbir zaman uyumadı. Ölüm onun ilk ve son uykusu oldu. Aksamadan uyanık durmuş bir insanın eserleri şimdi nöbeti alıyor. Kendisinden sonra artık onlar uyanık kalacaklardır"

diyen Jean Paul Sartre Nazım Hikmet'in yaşamının nöbetini atık kitaplarının aldığını ifade etmektedir. Bu sebeple Nazım Hikmet daha çok anlatılmalı ve kalıcılığı sağlanmalıdır.

***Türk Şiirine Getirdiği Yeniliklerden Türk Edebiyatı Daha Çok Faydalanmalı:** Nazım Hikmet, Türk şiirine kazandırdığı yeniliklerle adeta Türk

Edebiyatı'nda yeni bir çığır açmıştır. Rus Edebiyatının etkisi altında yazdığı şiirlerde bile, Osmanlı Edebiyatına yüzyıllarca egemen olmuş duyarlılığı hedef alır; o güne kadar benzeri görülmemiş modern ve atak bir şiir anlayışını savunur. Nazım Hikmet bir çok kez Rus Edebiyatçısı Mayakovskiy'nin tesirinde kalarak şiir yazdığı konusunda eleştirilere maruz kalmıştır. Nazım Hikmet RAN şiir yazmaya Mayakovsky'yi tanımadan çok önceleri başlamıştır. Nazım Hikmet RAN Mayakovsky'nin şiirini incelemiş ve yazdığı biçime hayran kalmıştır. Yeni öğrendikleri ve zaten onda var olanların sentezlemesi ile yeni bir şiir türü geliştirmiştir. Esasında Nazım Hikmet Türk şiirine katkıları ile adeta yeni bir soluk getirmiştir. Nazım Hikmet RAN'daki şiir belli bir birikime sahiptir. Bir çok usta kalem tarafından da takdir edilmiştir. HİKMET'in Türk edebiyatına katkısı üzerinde daha fazla durulmalı ve getirdiği yeniliklerden Türk edebiyatı yararlanmalıdır.

9.2. Nazım Hikmet'in Gelecek İçin Önemi: Yapıtlarından ve Fikirlerinden Gelecekte Daha İyi Nasıl Yararlanılabilir?

Bu bölümde Nazım Hikmet'in günümüz ve gelecek için önemine değinilmiştir. Bu amaçla HİKMET'in fikirlerinden, yapıtlarından ve uygulamalarından gelecekte nasıl daha iyi yararlanılacağı ortaya konmuştur.

***Nazım Hikmet RAN'ın Siyasi Yaşamının İncelenmesi, Türk Siyasal Sistemi'nin Aksaklıklarının ve Gün Işığına Çıkmamış Olan Yönlerinin Açığı Çıkmasında Aydınlatıcı Olacaktır:** Nazım Hikmet RAN'ın siyasi geçmişinin incelenmesi, Türk siyasi sisteminin ve Türk siyasi geçmişinin olumlu ya da olumsuz yönlerinin araştırılması çalışmalarını yapan kişi, kurum ya da kuruluşlar için yol gösterici olacaktır.

***Nazım Hikmet RAN'ın Şiir Dışında Verdiği Yapıtlarını Konu Alan Araştırmalar Yapılması:** Araştırmanın "4. NAZIM HİKMET HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ" başlıklı bölümünde ve araştırmanın sonuna eklenmiş olan EKLER bölümünde "EK 2 NAZIM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN AYRINTILI DİZELGESİ" adlı Ek'te Nazım Hikmet ile ilgili çalışılmış olan tüm yapıtlar ortaya konmuştur. Bu bölümde bir çok araştırmacı tarafından; Nazım Hikmet'in şiiri

üzerine kafa yorulduğu görülecektir. Nazım Hikmet'in fikir ve görüşlerinden daha iyi yararlanılması için bundan sonra araştırma yapacak olanlar Nazım Hikmet RAN'da roman ve düz yazı incelemesi konularını kapsayan araştırmalara yönelmelidir.

***Üniversitelerden Birinin Edebiyat Kürsüsüne “Nazım Hikmet” Adının Verilmesi:** Bilindiği üzere Nazım Hikmet Türk ve dünya okuruna sanatın her dalında değerli birçok yapıt vermiştir. Nazım Hikmet'in sanatçılığı araştırmanın “6.NAZİM HİKMET'İN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ORTAYA KONMASI” başlıklı bölümde ortaya konmuştur. Nazım Hikmet artık aramızda olmadığına göre onun fikir ve düşüncelerini geride bıraktığı eserlerinde bulmak olasıdır. Getirdiği yeniliklerle Türk şiiri yeni bir biçim kazanmıştır. Edebi yaşama bunca katkısı olan, yerli ve yabancı bir çok sanatçı tarafından tanınan ve takdir edilen şair HİKMET'in kendi ülkesinde bir üniversitede, bir edebiyat bölümüne adının verilmesi hatırasının yaşatılması, fikirlerinden yararlanılması adına yerinde bir davranış olacaktır.

***2007 Edebiyat Ödülü'nün Nazım HİKMET'e Verilmesi:** Nazım Hikmet, yaşadığı dönemde kendi ülkesinde çok ciddi haksızlıklara uğramıştır. Düşünce ve fikirleri yanlış yorumlanmış, haksız cezai kovuşturmalara maruz kalmış ve peşinden hayatının en güzide on altı yılı acımasızca dört duvar arasına hapsedilmiştir. Ancak bunlara rağmen HİKMET her zaman üretken olmayı başarmıştır. Sevdiklerinden ayrı olmasına rağmen her zaman en güzel memleket ve sevdâ şiirlerini o yazmış; bunun yanında Türk ve Dünya kültürüne sayısız eser sunmuş, tüm dünya okurunca sevilen bir edebiyat yaratıcısı olmayı başarmıştır. Yaşadığı dönemde “Memleketimden İnsan Manzaraları” adlı eseri için Nobel edebiyat ödülü gündeme gelmiş ancak mümkün olmamıştır. Böylesine yaratıcı ve değerli bir edebiyat dehasına 2007 Nobel Edebiyat Ödülü verilmelidir ki onun eserleri ve fikirleri daha iyi bilinsin.

***Nazım Hikmet'in Eserlerinin Başka Dillere Çevirisinin Yapılması, Uluslararası Kültürel Tanıtımının Sağlanması:** Nazım Hikmet, yaşadığı en kötü günlerde dahi, her zaman barışın, kardeşliğin, yurt ve insan sevisinin, özgürlüğün, umudun, en inanılmaz mücadelelisi olmuştur. Nazım Hikmet RAN'ı Nazım Hikmet RAN yapan da sahip olduğu bu özellikleridir. Türk ulusu böylesine bir sanat adamına sahip olduğu için gerçekten çok şanslıdır. Ancak millet olarak HİKMET'in değerinin

çok geç fark edildiği söylenebilir. Böylesine duygulu bir şairi bizim olduğu kadar tüm dünya ülkelerinin yakından tanınması ve sevmesi için HİKMET'in tüm eserleri farklı dillere çevrilmesi gerçekleştirilmeli ve fikirlerinin, duygu ve düşüncelerinin tanıtımı sağlanmalıdır.

***Nazım HİKMET İçin Çeşitli Dillere Yönelik Web Sitesi Hazırlanmalı:**

Nazım HİKMET'in hayatını, edebi eserlerini konu alan çeşitli dillerde web siteleri hazırlanmalıdır. İngilizce, Rusça, Azerice...Böylece büyük şairi ve edebi ürünleri bir çok dünya ülkesi tarafından tanınacak ve sevinecektir. Hem böylesi bir uygulama HİKMET'in ölümsüzleşmesi açısından kayda değer bir çalışma olacaktır.

***Nazım Hikmet'in Yazmış Olduğu Piyeslerin Canlandırılması:**

Nazım Hikmet şiirlerinin ve diğer edebi yapıtlarının yanı sıra bir çok piyes de yazmıştır. Bunların içerisinde ileri bir anlatım tekniği ile yazılmış ve etkili bir şekilde mesaj verici piyesler de vardır. "*Kafatası*", "*İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu?*", "*İnek*" adlı oyunları uluslararası alanda beğenilmiş, ilgi görmüştür. Kafatası'nı Moskova Tiyatrosu birkaç kez oynamıştır. Bir Ölü Evi'nin değişik bir biçimini Leningrat Komissarjevskiy Tiyatrosu oynamıştır. "Unutulan Adam" adlı oyunu ise iki yıldan fazla, başta Sovyet Ordusu; Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Çekoslovakya tarafından oynanmıştır. Nazım Hikmet RAN'ın; İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu adlı oyunu ise kuruluş döneminde olan bir toplumda iç çelişkilerin de var olduğu sorunlar ele almıştır. Bu oyunların Türkiye'de hem okullarda, hem de profesyonel tiyatro da canlandırılması, büyük sanat adamı HİKMET'in fikirlerinden ve edebi eserlerinden yararlanılması adına yerinde bir davranış olacaktır. Ayrıca bu eserlerin yazıldığı döneme ait toplumsal, siyasi ve kültürel koşullarla ilgili olarak günümüze ışık tutacaktır. Bu tür piyeslerin canlandırılması topluma verilmek istenen mesajları daha etkili bir şekilde ulaştıracaktır.

10. NAZIM HİKMET'İN ÖNEMİNİN ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZEYDE GEÇMİŞ GÜNÜMÜZ VE GELECEK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Araştırmanın bu bölümünde Nazım Hikmet'in önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet Yapan Özellikler, Nazım Hikmet'i Vatan Haini Yapan Koşullar ve Nazım Hikmet'ten Alınacak Dersler Ulusal ve Uluslararası Düzeyde incelenmiştir.

10.1. Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet Yapan Özellikler

Bu başlıkta ulusal ve uluslararası düzeyde Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet Yapan özellikler ortaya konmaya çalışılmıştır.

10.1.1. Ulusal Düzeyde

Nazım Hikmet RAN, 1913'te şiir yazarak başladığı sanat hayatına 1963 yılına kadar devam etti. Edebiyat ve sanat yaşantısına getirdikleriyle bu mesleğin saygınlığa ulaşmasında çok önemli katkıları vardır. Nazım Hikmet yansıttığı fikir ve düşünceleri ile toplumun geniş kitlelerini etkilemiş, sanatsal fikirleriyle beraber siyasal görüşleri de toplumun siyasal yaşamına etki etmiştir.

Nazım Hikmet'i ülkesinde Nazım Hikmet yapan ilk olarak onun şairliği idi. Mevlevi şiirinin tüm inceliklerine hakim olan dedesi sevgili torununa da bu şiirlerden örnekler sunardı. Üsküdar Mevlevi Hanesi'nden gelen misafirleriyle toplantısını Nazım Hikmet te dinler, konuşmalardan zevk alırdı. Yavaş yavaş o da manzumeler yazmaya başlamıştır. Mevlana'ya hitaben yazdığı bir şiirin, bir edebiyat dergisinde yayımlandığını gören Nazım Paşa'nın Mevlevi dostları dergiyi alırlar ve eve getirirler. Evin büyük bahçesinde oturan misafirler Paşa ile konuşurken, oynadığı topun oraya yakın bir yere kaçması yüzünden, topunu almaya gelen Nazım Hikmet şöyle bir konuşmaya şahit olur:

"Niçin saklıyorsunuz Paşa Hazretleri? Mevlevi şairlerinden sizden başka bunu kim yazabilirdi?"

Dedesi cevap verdi

- "Sizi temin ederim ben yazmadım.

-Peki ama imzası Nazım.

*-Müsaade edin, yeryüzünde bir tek Nazım mı şiir yazıyor?
Tevazu gösteriyorsunuz Paşa Hazretleri. Bu şaheser kaleminizden çıkmamışsa,
bu üstünlüğe kim ulaşmış olabilir ki? Mecmua henüz baskıdan çıktı. Okuduk ve sizi
tebrik edip, mübarek ellerinizi öpmeye geldik. Var olun, nur olun.”*

Fakat Paşa ısrar edip duruyordu:

*“Bu şiirin vezni hece veznidir. Ben ise aruz kullanırım. Mamefih beni de
meraka düşürdünüz. Bir kere daha okuyunuz, dinleyelim.”*

Titrek, ihtiyar ses ilk mısraı okumaya başladı.

“Ebede set çeken perdeyi deldim.

...”

Nazım artık dayanamadı. Çalıların içinden doğruldu. Ellerinde futbol topu, çilli yüzü kıpkırmızı. Heyecanla ikinci mısraı ve şiirin devamını okudu:

*Aşkı içten duydum, arşa yükseldim.
İşte huzurunda secdeye geldim.
Ben de müridinim işte Mevlana.*

Anlaşılır ki o şiiri Nazım Paşa değil, torunu Nazım Hikmet yazmıştı.

Nazım Hikmet şiirler yazmaya başlamıştı. İlginçtir ki kendisine bugün bazı çevreler “Vatan Haini” der ama; Nazım Hikmet’in daha on bir yaşında yazdığı ilk şiiri işgal altında olan vatanına üzüntüsünü dile getiren bir şiirdir. Nazım Hikmet giderek edebiyat çevresinde adından söz ettirir olmuştur. Dönemin güçlü kalemlerinden Yahya Kemal Bey de Nazım Hikmet’in bu yeteneğini görmüş ve ona bu konuda elinden gelen desteğini vermiştir. Alemdar Gazetesi’nin o dönemde açtığı şiir yarışmasını “Bir Dakika” adlı şiiri ile Nazım Hikmet kazanmıştır. Bu birincilik onu ihya etmiş ve artık “Hececi Şairler” arasına girmeyi başarmıştır. Yine dönemin beğenilen isimlerinden Peyami Safa Bey Nazım Hikmet’i Alay köşkündeki şiir dinletilerine götürür ve “Büyük Şair” diye takdim ederdi. Ayrıca Moskova’ya gidişinin ardından Mayakovskiy’den öğrendikleri ve kendi şiirine kattıkları onu diğer şairler arasında bir adım öne çıkarmayı başarmıştır. Gerçekten Nazım Hikmet’in şiirinde yeni bir teknik, ahenk, söz, üslup ve derinlik vardı. Kısa zamanda adından daha da söz ettirir oldu. Ancak her başarı bazı sorunları da beraberinde getirmekte idi. Nazım Hikmet’te bunu gördü. Eski gelenekçi edebiyat akımları ile Nazım Hikmet’in arası açıldı. Edebiyat dergileri ve gazeteler aracılığıyla, birbirlerine gönderme yaparak karşılıklı atışmaya başladılar. Görünen o ki Nazım Hikmet biraz daha zor durumdadır. Çünkü eski gelenekçi şairler milliyetçi gençlerin desteğini

almakta ve bu kuşak Nazım Hikmet'e karşı kışkırtılmakta idi. "Nazım Hikmet" adı artık bu polemik yüzünden gündemde idi. Kendisi henüz çok genç bir şair, ancak kafa tuttuğu insanlar Türk okurunca yıllardır beğenilmekte ve kabul edilmektedirler. Bu kişiler dönemin en büyük edebiyatçı isimleridir: Abdülhak Hamit, Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi, Yakup Kadri Bey...

Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet yapan bir başka nokta daha vardır. Aslında en önemlisi de budur: Nazım Hikmet'in kavgası...ilk kez Anadolu'da duyduğu "sosyalizm" kavramını daha ayrıntılı öğrenmek adına Moskova'ya gitmiş, KUTV'de eğitim almıştır. İçindeki gençlik ateşi onu sevdiklerinden ve alışkın olduğu yaşantısından alıp götürmüştü. Nazım Hikmet çok ciddi bir işin peşine düşmüştü. Kendisi de bunun farkında idi: "*Ucunda ölüm de var yıllarca hapis yatmakta*" demişti kendi kendine. "*Hatta kör olmakta var...*" Ama olsun o tüm bunları kabul ederek eşitsizliğe, adaletsizliğe karşı koyacak, burjuvaya karşı işçi ve amelenin en büyük destekçisi olacaktı. O'nu bu uğurda hiçbir şey korkutamazdı. Zaten kendisi de şöyle seslenmekte:

*"Düşmesin bizimle yola:
evinde ağlayanların
göz yaşlarını
boynunda ağır bir
zincir gibi taşıyanlar!
Bıraksınlar peşimizi
Kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar!"*

Ancak kendini yine ifade edemedi. Artık adı "*Komünist Şair*" yada "*Bolşevik Kapısının Köpekleri*" diye anılacaktır. Ancak o karşı kaldığı bunca aşağılamalar ve çektiği bunca sıkıntıya rağmen yaşadıklarını ve hissettiklerini yazmaktan asla vazgeçmemiştir. Bir zamanlar çok sevdiği ülkesinde hainlikle suçlanmış olmasına rağmen o bugün, *Türkiye Şairi Nazım Hikmet Ran*'dır.

10.1.2. Uluslararası Düzeyde

Nazım Hikmet Moskova'da, KUTV'de okurken şiir yazmaya devam etmiştir. Bununla beraber sanatın diğer çeşitli dallarıyla da ilgilenmeye başlamıştı: Tiyatro, film eleştirilenlik...Nazım Hikmet'in bu ülkede ilk olarak yazdığı şiir, bu ülkenin insanların yaşadıklarının tercümanı olacak olan "*Açların Gözbebekleri*" adlı şiiridir. Bu ülkede "*Mayakovskiy*" adlı şairden kendi sanatı adına çok şey katmıştır.

Bu durum Nazım Hikmet'i akranları arasında bir adım öne çıkarmıştır. İlk şiir kitabı olan *"Güneşi İçenlerin Türküsü"* Bakü'de çıkmış, devamında ardı ardına şiir kitapları yayınlanmaya devam etmiştir. Bir sanat adamını evrenselliğe götüren O'nun sanatı ile sadece kendi ülkesinin değil, tüm dünya insanının kederini ve sevincini dile getiren yapıtlar sunması, duygularını yansıtması ve çözüm getirmesidir.

Nazım Hikmet Bursa Hapishanesi'nde, okuduğu bir gazetede "Zoya" isimli bir kadının haberini okumuş ve çok etkilenmiştir. İşgalçi Alman faşistlerine karşı direnen Zoya, kendi köyünde asılmış ve bedeni öylece ipte asılı bırakılmıştır. Nazım Hikmet Moskova'da uçaktan iner inmez yaşlı bir kadın olan Zoya'nın annesi, Nazım Hikmet'e teşekkür gelmiştir.

Nazım Hikmet davasının uğruna çok acı çekmiştir. Ancak hiçbir sıkıntı O'nu hayatını adadığı bu davadan vazgeçirememiştir:

*"Ben ki bileklerimde tel kelepçeyi
bir altın bilezik gibi taşımışım,
ben ki ilmikleri sabunlu iplere bakıp
kıllı kalın enseme kaşımışım."*

*"Ben diyotum ki ona:
-kül olayım
kerem gibi
yana
yana.
Ben yanmasam
Sen yanmasan
Biz yanmasak,
Nasıl
Çıkar
Karan
-lıklar
aydın-
-lığa..."*

Nazım Hikmet kendi ülkesinde işgali, acıyı, ızdırabı ve verilen kurtuluş mücadelesini anlatırken, Mısır'a yapılan saldırı da da onlara şöyle seslenmişti:

*"....
Mısırlı kardeşim;
Şarkılarımız kardeştir,
İsimlerimiz kardeş
Yoksulluğumuz kardeştir,
Yorgunluğumuz kardeş."*

*Şehirlerimde güzel, ulu,
Canlı, ne varsa:
İnsan, cadde, çınar,
Savaşında senin yanındalar.
Köylerimde Kelam-ı Kadim
Okunuyor
Senin dilinle,
Senin zaferin için...*

*...
kanalın sularına karıştı kanın.
İnsanın yurdu bir kat daha
Kendinin olur
Toprağına suyu karıştıka
Kan
Yaşamış sayılmaz zaten
Yurdu için ölmesini bilmeyen millet..."*

Nazım Hikmet'i kendi ülkesinin haricinde, uluslararası çapta, Nazım Hikmet yapan sayılamayacak kadar neden vardır. Sanatı ve başarısı bunlardan sadece biridir. O, barışçıl ve insan sevgisi ile dopdolu olan bir halk ozanıdır. O'nun savaştan yana olması ne kadar mümkün olabilir ki! Bir şair bu kadar umut dolu şiirler yazıyorsa, insanları barışa ve kardeşliğe davet ediyorsa O'nu hainlikle suçlamak ne kadar akıl işi olabilir? Nazım Hikmet sanatının mükemmel olması yanında, onu özgün kılan; kendini, duygularını ve hislerini en iyi biçimde ifade edebilmesidir. Tüm dünya insanına evrensel mesajını ulaştırabilmesidir. O'nda umut ve neşe asla bitip tükenmek bilmezdi. Nazım Hikmet işte budur:

*Tohuma, toprağa, denize inan;
İnsana inan hepsinden önce.
Kuruyan dalm, sönen yıldızın,
Sakat hayvanın duy kaderini,
Hepsinden önce de insanın.
Sevindirsin seni cümlesi
Nimetlerin,
Sevindirsin seni karanlık ve
Aydınlık,
Sevindirsin seni dört mevsim,
Ama hepsinden önce sevindirsin
Seni insan!*

Nazım Hikmet etrafındaki herkese "brat" (kardeş) dermiş. Kadınlara dahil! Dostları onun her zaman için mütevazı olduğunu söylemiş. O asla bir yazar olarak

övünen biri olmadı. (Ataöv, 2002, 55). Nazım Hikmet RAN'ı insanlara sevdiren ve unutturmayan işte bunlardır.

Araştırmacı Ataöv; Moskova'da bulunduğu bir gün, bir Moskova'lı yaklaşır ve nereli olduğunu sorar.

“Türkiye’liyim” diye cevap verir yazar.

Karşıdaki kişi çok şaşırılmıştır. Ömründe hiç Türk görmediğini ancak iki Türk’ü çok iyi bildiğini söyler. Yazar merak etmiştir ve kim olduklarını öğrenmek ister.

“Mustafa KEMAL” der. “iyi komşuydu. Bizi anlayan ilk devlet adamıydı. İyi asker, iyi örgütçü...”

“ Sonra bir Türk daha: Nazım Hikmet. Türk kültürünü, Türk halkını ondan öğrendik. Nazım Hikmet’i yetiştiren bir halkın yüce bir edebiyatı olmalı...” (Ataöv, 2002, 99).

Nazım Hikmet tüm dünyayı gezmiş ve görmüştür. İnsanları ile tanışmış ve onları tereddütsüz sevmeyi bilmiştir. Avrupa’yı, Asya’yı ve Afrika’yı görmüş sadece Amerika için vize alamamıştır. Bir de Türkiye’ye dönememiştir. Çok sevdiği kendi ülkesinde yıllarca yasaklanmış, hapsedilmiş, sürgün edilmiştir ancak dünya ülkeleri O’nu sevmiş ve hala da çok sevmektedir. Gittiği her ülkede Nazım Hikmet RAN adına karşılama törenleri düzenlenirdi. Çünkü O; dünya şairi *Nazım Hikmet RAN*’dır.

10.2. Nazım Hikmet’i Vatan Haini Olarak Yansıtan Koşullar

Nazım Hikmet RAN, kimi çevrelerce Vatan Haini olarak adlandırılmıştır. O döneme göre bu duruma sebep olan koşullar ne idi? Bu başlıkta Nazım Hikmet RAN’ı ulusal ve uluslararası düzeyde Vatan Haini olarak yansıtan koşullar ortaya konmaya çalışılmıştır.

10.2.1. Ulusal Düzeyde

Nazım Hikmet Anadolu’ya gittiğinde ona ilk olarak “Vatan Haini” gözüyle bakan kişiler, Bolu insanı idi. Nazım Hikmet Bolu’da geçici bir süre öğretmenlik yapmaya karar vermişti. Bolu insanı o dönemler aşırı dindar ve tutucudur. İstanbul’dan gelmiş olan, kıyafeti, davranışları onlara benzemeyen bu genç insana Bolu’lular farklı bir gözle bakmışlar ve dışlamışlardır. Nazım Hikmet’te artık bu şehirde yaşayamayacağını anlamış ve oradan uzaklaşmıştır.

Edebi alanda şiiirleriyle adını zaten duyurmuş olan Nazım Hikmet, KUTV'deki eğitimini tamamlayıp, ülkeye dönmesinin ardından isminden daha da bahsettirir oldu. Türkiye Komünist Partisi adına yasadışı çalışmalarıyla ve bu sebeple gelen tutuklamalar ve yargılamalar sebebi ile gündemde idi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin daha yeni atıldığı bir dönemde ülke ciddi sorunlar yaşamakta idi. Şeyh Sait isyanı karşısında Başbakan Fethi Bey'in yetersiz olduğu iddia edilmekteydi. İsmet Paşa'nın Başbakan'lığında kurulan yeni kabine Takrir-i Sükunu ilan etmiştir. Bu çerçevede bu kanuna dayanılarak ilk iş olarak Nazım Hikmet'in de çalıştığı "*Aydınlık*" ve "*Orak Çekiç*" adlı gazeteler kapatılmıştır. Bu olay üzerine Nazım Hikmet partili çalışmalarına bir süre ara verir. Mensubu olduğu zengin sınıfların ilişkiler ağı içindedeyduyduğu tedirginlik sebebi ile ılıman bir çizgiye çekilmenin fayda getireceğine inanmakta idi. Bir süre, İzmir'e, teyzesinin yanına gider. Ancak eniştesi oturduğu evin polis tarafından gözetlenmekte olduğunu ileri sürmüş, bunun yanında Nazım Hikmet'in de polis tarafından göz hapsinde olduğu gerekçesiyle; Nazım Hikmet'e kibarca evini terk etmesi gerektiğini söylemiştir. Esasında bundan birkaç yıl önce Moskova'da tutuklanan eniştesini Nazım Hikmet serbest bıraktırmıştır. Ancak gelin görün ki yeğeni Nazım Hikmet'i vatan haini olarak gören bu kez de çok yakını, sevgili eniştesi olmuştur.

Nazım Hikmet'in ömrünün on altı yılını alan korkunç davalar 1938 yılına ve sonrasına karşılık gelmektedir. Bu davalardaki gerekçeler komünistlik propagandası yapmak ve anayasayı ihlal etmektir. Nazım Hikmet'e bu iddialardan dolayı yine vatan hini denmiştir.

Uzun hapis yılları Nazım Hikmet'i sevdiklerinden ve ailesinden ayrı bırakmıştır. Ülke genelinde ve dışarıda Nazım Hikmet'in serbest bırakılması için bir çok kampanya başlatılmıştır. Araştırmanın ikinci kesiminde, "5.1.2. Nazım Hikmet'in Davaları" başlıklı bölümde, Nazım Hikmet tarafından Mustafa Kemal Atatürk'e hitaben yazılmış bir mektup bulunmaktadır. Nazım Hikmet, bu mektubunda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK'e tüm samimiyeti ile şöyle söylüyor:

"Deli, serseri, mürteci, satılmış, inkılap ve yurt haini değilim ki, bunun bir an olsun düşünebileyim."

Hapisten çıktıktan sonra Nazım Hikmet ve ailesi bir türlü rahat bırakılmamıştır. Sürekli takip edilmekte idi. Yaşı artık ilerlemiş ve sorumlulukları olan bir aile reisiydi. Çalışmalı ve ailesini geçindirmesi gerekmekteydi. Ama rahat bırakılmıyordu. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi bir de askere çağrıldı. O zaten bahriye mektebini bitirdikten sonra gece nöbet tutarken hastalanmış ve askerden çürüğe çıkarılmıştır. Artık Nazım Hikmet'e ve ailesine çok sevdiği memleketi yaşanamaz bir hale getirilmişti. O da çareyi ansızın çok sevdiği ülkesini terk etmekte buldu. Hayatı tehlikede idi. Bir kez daha sevdiklerinden ayrı kalmıştı. Hem de bir daha bir araya gelmemecesine. Bundan sonra Nazım Hikmet'e karşı olanlar yaygarayı daha da kopardılar. Onun kaçtığını iddia ederek tam vatan haini ettiler. Nazım Hikmet zaten on altı yıldır hapis hayatı yaşamışken bir de sürgün hayatı reva görülmüştür. Nazım Hikmet'in tek gidiş sebebi hayatından endişelenmesidir. Üstelik insan neden hem kaçsın hem de bu kadar özlem dolu şiirler yazsın?

Nazım Hikmet'te her insan gibi daha güzel bir ülkede, barışçıl, eşitlikçi bir yaşam arzularak yola çıkmıştır. O ülkesinin ve milletinin bağımsızlığı için savaş vermiştir. Her zaman için bunun yılmaz mücadelecisi olmuştur. Onun farklı düşünceleri her zaman için farklı yorumlandı. Yanlış anlaşıldı. Bunda elbette Türkiye Cumhuriyeti'nin henüz çok yeni olmasının da etkisi vardı. Nazım Hikmet bu ülkeyi hiç kimseye satıp kaçmamıştır. Farklı düşünceler hiçbir zaman için hainlikle suçlanmamalıdır. Nazım Hikmet ülkesini ve milletini seven gerçek bir ozan, yurtseverdir.

10.2.2. Uluslararası Düzeyde

Nazım Hikmet, Türkiye Komünist Partisi adına coşkulu çalışmalarının devam ettiği Bir gün 1929 yılında kendisinin de hiçbir zaman aklına gelmeyecek bir karar aldı: "*Muhalif Türkiye Komünist Partisi*" örgütlemesine gitmek. Esasında Nazım Hikmet'in öncülüğünde gerçekleştirilen bu partinin Türkiye Komünist Partisi ile arasında ideolojik bir fark yoktur. Sadece çalışma usulleri farklı idi. Ancak bu durum bir çok çevrenin hoşuna gitmemiştir. En yakın biri; Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreteri Şefik Hüsnü'nün. Görünen o ki Şefik Hüsnü parti içerisinde liderliğini sağlamlaştırmak ve Üçüncü Enternasyonal'in sempatisini kazanmak için Nazım Hikmet adına olumsuz propaganda başlatmıştır. Nazım Hikmet'in böylesine ayrı bir örgüte gerek duymasının altında ciddi gerekçeleri vardı. O artık her 1

Mayıs'tan önce göz altına alınmaktan bıkmıştı. Yaptıkları en ciddi iş 1 Mayıs'ta bildiri dağıtmaktı. Bunlar artık ona yeterli gelmiyordu. Bu dava adına daha ciddi işler yapılması gerekmekte idi. Nitekim bu kararı uygulamaya koydu. Hatta bin bir güçlkle kendilerine bir matbaa dahi edindiler. Ancak bu durum kısa zamanda duyulmuştu. Nazım Hikmet'in bu hareketi Üçüncü Enternasyonalce de kabul görmedi ve Nazım Hikmet uyarı aldı. Bu örgütlemeyi bırakmalı ve matbaayı da Şefik Hüsnü'ye iade etmeliydi.

Nazım Hikmet bir kez daha anlaşılamamış ve yanlış yorumlanmıştı. O'nun kimsenin yerinde gözü yoktu. Esasında çalışkanlığı ve yayın yapma amacıyla edindiği matbaa Üçüncü Enternasyonal tarafından takdir edilmişti ancak; Şefik Hüsnü'nün yerini alabilecek bir alternatif olarak görülüyordu. Nazım Hikmet disiplinli, çalışkandı; ama lider vasıfları olmayan biriydi.

Nazım Hikmet ile Şefik Hüsnü'nün yıldızlarının barışık olmamasın nedenleri çok önceye dayanmakta idi. Nazım Hikmet'in Moskova'ya ilk gittiği günlerde, orda bulunan Türk komünistlerinin hepsi bu gence yakınlık göstermişti: Şefik Hüsnü hariç. O soğuk ve sessiz kalmayı tercih etmişti. Bu muhtemelen O'na TKP içinde lider olmasının verdiği, kendince bir büyüklük düşüncesidir. Ayrıca Viyana Konferansı'nın toplandığı sıralarda Türkiye Komünist Partisi ile Nazım Hikmet'in aralarının açılmasına sebep olacak görüş ayrılıklarının tohumları burada atılmıştı. Devamında Nazım Hikmet'in Muhafız TKP örgütlenmesine gitmesi ve söz konusu matbaayı Şefik Hüsnü'ye vermemesi zaten gergin olan ortam büsbütün kızıştı.

1930'lu yılların ardından Komünist Enternasyonal İcra (faaliyet) Komitesi; Türkiye Komünist Partisi üyelerine ve işçilerine yazılı uyarı göndermiştir. Aralarında burjuvaya ve derebeyliğe hizmet amacı güden kalleşlerin olduğu vurgulanmıştır. Bu konuda o kadar ileri gidilmiştir ki TKP merkez komitesi Nazım Hikmet'in adını *Kara Liste*'de yayınlamış ve "*Kalleş, Dönek Nazım Hikmet*" şeklinde vurgulamalara gitmiştir. Açık olarak burjuva'nın maskeli uşağı denmiştir.

O dönem de bu durumu pekiştiren bir olay daha meydana geldi. Nazım Hikmet tüm bunların yanında ailesi olan ve sorumlulukları olan biriydi. Çalışıp bakması gereken kendisin dışında bir eşi bir de oğlu vardı. Çalışmak zorunda idi. Nazım Hikmet'in bir çok devrimci arkadaşı, evvelce yan yana mücadele ettikleri kişiler Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne bürokrat olarak hizmet vermeye başlamışlardı. Nazım Hikmet için artık ülkesinde kalmasının, ona iş bulup çalışması gerektiğini

düşünüyorlardı. Birkaç kişi ile görüşülmüştü. Bu olayı duyanlar artık Nazım Hikmet'i tam anlamıyla hainlikle suçlamaya devam ettiler.

Şair Nazım Hikmet yaşadıklarını en güzel ve kendini en iyi ifade edecek şekilde anlatmıştı: Tabii ki şiirinde. Nazım Hikmet'in "Benerci Kendini Niçin Öldürdü?" adlı eseri her şeyi gün gibi ortaya koymaktadır. Nazım Hikmet'in tüm bu olanlar karşısında hain olabileceği hiçbir şeyi kurgulamamıştı. O, asla ilkeleri den ödün vermedi. Arkadaşlarını satmadı.

10.3. Nazım Hikmet'ten Günümüz İçin Alınacak Dersler

Nazım Hikmet RAN düşünceleri ve yaşadıkları ile yaşadığı döneme damgasını vurmuş bir şair, bir sanat adamıdır. Türk ve dünya insanının onun fikir ve düşüncelerinde ve yaşadıklarından alacağı bir çok ders vardır. Bu bölümde bunlar ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya konmaya çalışılmıştır.

10.3.1. Ulusal Düzeyde

Nazım Hikmet RAN'ı Anadolu'ya getiren ilk olarak ondaki mücadele ruhudur. Ülkesinin toprakları işgal edilmekte ve emperyalizm tehdidi altındadır. Vatan toprağı dört bir yandan işgal altında idi. Sessizce olanları izleyen İstanbul Hükümeti Nazım Hikmet'in de tepkisini almaktaydı. O dönemin gençliğine Nazım Hikmet RAN yine şiiriyle şöyle seslenmekteydi:

“...
O satılmış vezire, o satılmış kullara,
O satılmış hünkara siz de mi satıldınız?”

Artık sessiz kalmanın ülke aleyhinde olduğunun farkında idi. Anadolu'ya Mustafa Kemal Paşa'nın mücadelesi için gitmişti. Ancak gördükleri ve yaşadıkları ona farklı bir yol sundu. Tüm ömrü boyunca çıkarlarını savunduğu köylüyü, emekçiyi ve işçiyi burada tanıdı. Onun açlığını, yoksulluğunu ve hastalığını burada gördü. Hatta köylü insanların kıyafetlerindeki yamalara olan üzüntüsünü dile getiren bir de şiir yazmıştır.

Nazım Hikmet RAN gibi zengin bir çevreye ait, bir paşa torununun böyle bir duruma içlenmesi ve bu uğurda mücadele vermesi tüm insanların ders alması gereken bir durumdur. Günümüzde insanlar arası gelir dağılımına bakıldığında

korkunç bir uçurum vardır. Zengin-fakir ayrımı arasında inanılmaz bir fark vardır. Bugün hangi ekonomi kararları alınırsa alınsın, hangi devlet politikaları uygulanırsa uygulansın bu üzücü durumun önüne geçilmesi mümkün olmuyor. Hatta giderek insanlar normalmiş gibi algılanmaktadır. Nazım Hikmet zengindir ama insanlar arası eşitliği, sınıfsız bir toplumu savunmaktadır. Bu uğurda çok yazdı çizdi, Eserleriyle insanlığa evrensel mesajlar bıraktı.

Türk edebiyatın da Nazım Hikmet RAN kadar hissettiği duygu yoğunluğunu etkili bir şekilde dile getiren başka bir ozan yoktur. Sürgün yıllarında, hapis yaşantısını dahi özlemle anmakta idi.

*“Memleketimi seviyorum
Çınarlarında kolon vurdum, hapishanelerinde yattım.
Hiçbir şey gidermez sıkıntımı,
Memleketimin şarkıları ve tütünü gibi.”*

Nazım Hikmet’in de mısralarıyla anlattığı gibi, bu kadar güzel bir memlekete sahip olduğumuz için gerçekten milletçe şanslıyız. Tüm Türk milleti olarak Nazım Hikmet RAN’daki memleket ve toprak aşkını örnek almalı ve ona sahip çıkmalıyız.

Nazım Hikmet RAN, dünyanın neresine gidilirse gidilsin tüm dünya insanınca tanınır ve sevilir. Çünkü o Türk kültürünü onlara tanıtmıştır. Bugün uluslar arası yarışmalarda gösterilerde ve toplantılarda kısacası her türlü faaliyetlerde Türk milleti adına yakışır şekilde kendi dili ve kendi kültürü ile temsil edilmelidir.

10.3.2. Uluslararası Düzeyde

Nazım Hikmet’in yaşamı çocukluğu ve gençliği savaş yıllarına karşılık gelmiştir. O, birinci ve ikinci dünya savaşlarını da görmüştür. Sürgün yıllarında gittiği ve gördüğü ülkelerin bir çoğu savaştan yeni çıkmış ve hala bunun sancılarını yaşamaktaydı. Bu mücadele ozanı Nazım Hikmet RAN, bu insanlara şöyle seslenmiştir:

*“Beş şehir vardı.
Yeller eserinde yerinde
Yüz şehir vardı.
Yeller eser yerinde
Yok olan şehirlerde şiirler*

*Yazılmayacak
Şair kalmayacak ki.”*

Yok olan bu ülkelerin şairleri tıpkı Nazım Hikmet RAN'ın söylediği gibi toprağını savunmalı, korumalı ve yarının çocuklarına daha güzel bir vatan bırakmalı idi. Gerçekten de dünya ülkelerinin bir çok sanatçısı Nazım Hikmet RAN'ın bu mücadeleciliğinden ders almıştır. Bu sanatçıları bir araya getiren, onlardaki ortak nokta sanatları ile uluslara seslenmeleridir.

İkinci dünya savaşında insanlık büyük bir felaket yaşamıştır. Milyonlarca ölü ve sakat insan vardır. Ancak Nazım Hikmet RAN'ın çok üzüldüğü savunmasız birileri daha vardı: Çocuklar. Cılız bedenleri, sallanan koca kafaları, kırış kırış yüzleri ile korunmaya muhtaç çocuklar...

*“Benim sizden kendim için
Hiçbir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
Kaat gibi yanan çocuk*

*Çalıyorum kapınızı
Teyze, amca bir imza ver
Çocuklar öldürülmesin diye
Şeker de yiyebilsinler.”*

Savaşlardan, kimyasal silahlardan tabiatın dengesinin bozulacağını, yaşanamaz bir hal alacağını ta o günlerden insanlara haber veriyor. Bir şeyler yapılması için şöyle sesleniyor :

*“Acayipleşti havalar,
Bir güneş, bir yağmur, bir kar.
Atom bombası denemelerinden
Diyorlar.
Stronsium 90 yağıyormuş
Ota, süte, ete
Umuda, hürriyete
Kapısını çaldığımız
Büyük hasrete.
Kendi kendimizle yarışmadayız,
Gülüm.
Ya ölü yıldızlara hayatı
Götüreceğiz,
Ya dünyamıza incek ölüm.”*

Savaşlara, ölümlere ne kadar karşı ise ulusal kurtuluş mücadelelerine da bir o kadar yakındır. Bu bağlamda tüm insanlığı şu dizeleri ile birliğe davet etmektedir.

*“Büyük bir birlik kuralım,
Canavarı susturalım.
Savaş cengine gidelim.
Canavarı yok edelim.”*

İşgal altında ve emperyalizmin hedefinde olan ülkelerin ulusal kurtuluş mücadelesine girmesinin kaçınılmaz olduğunu bilmeyenlerin en başında bazen hükümet başkanları olabilirdi; ancak Nazım Hikmet eski sömürge devletlerin yıkıntılarında yeni ulusal devletlerin doğduğunun ve bunların kendi kaderlerini kendi elleriyle almaya kararlı olduklarının farkında idi.

*“Büyük insanlığın toprağında gölge yok
Sokağında fener
Penceresinde cam
Ama umudu var büyük insanlığın
Umutsuz yaşamıyor.”*

Nazım Hikmet RAN henüz hayatta iken çoğu Asya ülkesi sömürgeci kurtulmayı başarmıştı. Ancak daha Afrika ülkeleri bu amansız hastalığın pençelerinde idi. Evrensel bir şair olan Nazım Hikmet RAN bu ülkelerin insanlığını birlik olmaya davet etmiştir. Ancak bu iş ilk olarak bu ülkelerin şair ve ozanlarına düşmekte idi. İlk olarak onlara şöyle seslendi:

*“Kardeşlerim
Bakmayın sarı saçlı olduğuma
Ben Asyalıyım
Bakmayın mavi gözlü olduğuma
Ben
Afrikalıyım...”*

Nazım Hikmet RAN bir devrim ozanı idi. Ancak o sadece bir ozan değil. Her duygu ve düşüncesini şiirleriyle, eserleriyle anlatan bir devrim ozanıydı. İçindeki coşku ve sevgi, onun kocaman yüreğine tüm insanları alacak kadar büyüktür. Kendi ülkesinin mücadelesine doğmuş, kurtuluş mücadelesini ilk olarak orda vermiş; ancak tüm dünya ülkelerini barışa ve kardeşliğe çağırmıştır. Nazım Hikmet RAN'ın yaşamı ve yaşadıkları tüm insanlara ders olacak şekildedir.

DÖRDÜNCÜ KESİM

GENEL DEĞERLENDİRME

Araştırmanın son kısmını oluşturan bu kesimde; araştırma genel olarak değerlendirilmiş ve bu çerçevede bulgular, öneriler ve genel sonuca yer verilmiştir.

11. BULGULAR, ÖNERİLER VE GENEL SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın içeriğini kapsayıcı “Bulgular, Öneriler ve Genel Sonuca” yer verilmiştir.

11.1 Bulgular

Araştırmanın devamı boyunca karşılaşılan bulgular şunlardır:

Bulgu (1): Nazım Hikmet, tüm yaşamı boyunca ürettiği yapıtlarıyla Türkiye'nin toplumsal sorunlarına ışık tutmaya çalışmıştır. Araştırmanın üçüncü kesiminde ortaya konulan “7. NAZIM HİKMET’İN YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK TANITILMASI” ve ayrıca “8. NAZIM HİKMET’İN FİKİRLERİNİN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ” başlıklı bölümlerde ortaya konan incelemeler bu bulguyu destekler niteliktedir. Nazım Hikmet'in toplumsal sorunlar ve memleket sevgisi ile ilgili olan fikir, düşünceleri ve çözüm önerileri araştırmanın sonunda elde edilen bu bulgu ile örtüşmektedir.

Bulgu (2): Nazım Hikmet sanatsal ve edebi faaliyetleri ile toplumsal sorunlara ilişkin olarak, kendi ülkesinde olanı değil, olması gerekeni de vurgulamıştır. Bu çerçevede sanatı ile, şiiri ile gördüğü sorunu yansıtanın yanı sıra, soruna yönelik çözüm getirici vurgulamalara da gitmiştir. Araştırmanın sonunda elde edilen bu bulguyu, çalışmanın üçüncü kesiminde ortaya konan “10.2. Nazım Hikmet’i Nazım Hikmet Yapan Özellikler” başlıklı bölümde “10.2.1. Uluslar Düzeyde” ve “10.2.2. Uluslararası Düzeyde” alt başlıklı bölümlerle desteklemektedir.

Bulgu (3): Nazım Hikmet tüm yaşamı boyunca sanatçı idi ve sanatçı olarak bu dünyadan ayrıldı. Araştırmanın ikinci kesiminde “2. NAZIM HİKMET’İN

ÖZGEÇMİŞİ” başlığı ile Nazım Hikmet’in yaşamöyküsü ayrıntılı olarak ortaya konmuştur. Bu başlıkta Nazım Hikmet’in Bahriye Mektebi mezunu olduğu ve bir bahriyeli olduğu ortadadır. Ancak henüz on bir yaşında şiir yazarak başladığı sanat hayatına, bu dünyadan ayrılana kadar devam etmiştir. Türkiye’nin yetiştirdiği ender sanat adamlarından biri olmuştur. Araştırmanın sonunda verilen “EKLER” adlı bölümde “EK1 NAZIM HİKMET’İN YAŞAMÖYKÜSÜ” ve “Ek 1.1. Nazım Hikmet’in Kronolojik Yaşamöyküsü” adlı bölümlerde Nazım Hikmet’in Yaşamöyküsü ve tüm eserleri kronolojik dizi ile ortaya konmuştur.

Bulgu (4): Nazım Hikmet, tüm yaşamı boyunca Türk toplumunun yaşadığı sorunların çözümüne yönelik olarak, vatan sevgisinin gerekliliğine inanmış, bu bağlamda mücadele hırsını asla kaybetmemiştir. Araştırmanın sonunda elde edilen bu bulgu, araştırmanın üçüncü kesiminde ortaya konmuş olan “8. NAZIM HİKMET’İN FİKİRLERİNİN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ” başlıklı bölüm de, “8.3. Nazım Hikmet’in Memleket Sevgisine İlişkin Düşünceleri” ve yine üçüncü kesimde ortaya konmuş olan “10.1. Nazım Hikmet’i Nazım Hikmet Yapan Özellikler” başlıklı bölümde örtüşmektedir.

Bulgu (5): Nazım Hikmet’in taşıdığı sanat ruhunu, kavgası daha da perçinlemiştir. Hayatın her aşamasında yaşadığı güçlük ve sıkıntılara rağmen her zaman için daha üretken olmayı başarmıştır. Araştırmanın üçüncü kesiminde “6. NAZIM HİKMET’İN SANATÇI KİŞİLİĞİNİN ORTAYA KONMASI” başlıklı bölümde Nazım Hikmet’in sanatçı kişiliği tartışılmıştır. onun yapıtlarının birçoğunu hapis yıllarında ortaya koyduğu görülmektedir. Bu bölüm “Bulgu 5”i destekler niteliktedir.

Bulgu (6): Nazım Hikmet’in bu güne kadar ortaya konulan edebi eserlerinin incelemesine bakıldığında; yapılan çalışmalar daha ziyade Nazım Hikmet’in şiiri üzerinedir. Romanlarına, oyunlarına ve hikayelerine yönelik birkaç belirgin çalışmanın dışında bir çalışma ortaya konmamıştır. Bu bulguyu araştırmanın İkinci kesiminde, “5 NAZIM HİKMET HAKKINDA DAHA ÖNCE YAPILAN ÇALIŞMALARIN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ” başlıklı bölüm desteklemektedir. Bunun dışında araştırmanın sonunda ortaya konmuş olan

“EKLER” bölümünde “EK 2. NAZİM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN AYRINTILI DİZELGESİ” Bulgu 6’yı desteklemektedir.

Bulgu (7): Ünlü şair ile ilgili çalışmalara bakıldığında, HİKMET’in yaşamöyküsü ile ilgili fazlasıyla çalışma yapıldığı dikkat çekmektedir. Araştırmanın ikinci kesiminde yer verilmiş olan “4. NAZİM HİKMET HAKKINDA DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN SINIFLANDIRILARAK İNCELENMESİ” başlıklı bölüm ile desteklenmektedir. Ayrıca araştırmanın sonunda yer verilmiş olan “EKLER” adlı bölümde “Ek 2. NAZİM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN DİZELGESİ” Bulgu 7’yi desteklemektedir.

Bulgu (8): Nazım Hikmet şiirlerinde, öncelikle kendi ülkesinde yaşanan toplumsal sorunları esas almış; daha sonra yaşamının ilerleyen yıllarında ise tüm dünya insanların yaşadığı sorunları dile getiren, çözüm arayıcı yapıtlar oluşturmuştur. Araştırmanın sonunda elde edilen bu bulgunun doğruluğu araştırmanın üçüncü kesimde “7. NAZİM HİKMET’İN TÜM YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK TANITILMASI” adlı bölümde ayrıntılı olarak görülecektir. Ayrıca yine üçüncü kesimde “10.1. Nazım Hikmet’i Nazım Hikmet Yapan Özellikler”, “10.1.2. Uluslararası Düzeyde” başlıklı bölümlerle desteklenmektedir. Bulgu 8 araştırmanın temelini oluşturan “*Nazım Hikmet yazdığı eserlerinde , öz olarak, üretim araçlarının toplumun ortak malı olduğu; kimsenin kimseyi sömürmediği, dil, din, ırk ayrımının yapılmadığı, tüm yurttaşların birlikte çalışıp ürettiği bir toplum yapısının gerekliliğini savunmuştur. İşte bu yüzden karşı olduğu çevreler onu vatan haini ilan etmişlerdir*” Olarak belirlenen denence 2’yi desteklemektedir.

Bulgu (9): HİKMET hapis ve sürgün yıllarında dahi, sürekli üretmiş ve bir çok yabancı sanatçı tarafından takdir edilmiş ve halen de edilmektedir. Böylesi bir dehanın yıllarca Türk toplumundan soyutlanması ve haksız olarak suçlanması bir insanlık ayıbıdır. Dolayısıyla, Türk ve dünya edebiyatı için büyük bir kayıptır. Bulgu 9 Araştırmanın ikinci kesiminde “3. NAZİM HİKMET’İN ARDINDAN YAZILANLAR” adlı bölüm ile desteklenmektedir. Ayrıca Bulgu 9, araştırmanın “*Nazım Hikmet politik idealleri uğruna çeşitli tehditlere maruz kalmış, bu idealleri*

uğruna yıllarca hapis ve sürgün hayatı yaşamış, “vatan haini” nitelemesine yakıştırılmış olmasına rağmen bugün en radikal çevrelerce bile yurtsever bir şair olarak kabul edilmektedir.” Olarak belirlenen araştırmanın üçüncü denencesi ile de örtüşmektedir.

Bulgu (10): Hikmet’in tüm yaşamı mücadele ile geçmiştir. O kısacık ömrünü inançlarını yaşayarak geçirmiş, bunun sonucu olarak ta “vatan haini” diye suçlanmış ve son nefesine kadar memleket hasreti çekmiştir. Nazım Hikmet’i Anadolu’ya götüren vatanın kurtuluşu adına mücadele vermek, toprağını kurtarmaktır. Bununla beraber her zaman için barışçıl, eşitlikçi ve adil bir yaşamın savaşını vermiştir. Nazım Hikmet’in karşı olduğu çevreler O’nun bu özelliklerini kapatmışlar ve vatan haini ilan etmişlerdir. Bulgu 10, araştırmanın “*Nazım Hikmet Anadolu’nun işgal yıllarında son derece nezih ve lüks yaşantısını, anti-emperyalist direnişe katılmak amacıyla terk etmiş; Türk halkının bağımsızlık ve hürriyet özlemlerini, insanlar arası eşitsizliği, zorbalığı, açlığı, sefaleti eserlerinde dile getirmenin yanı sıra şiirlerinde aşkı ve sevgiyi de en güzel biçimde dile getirmiştir. Nazım Hikmet’in bu özelliklerinin Türk halkı tarafından öğrenilmesi engellenmiştir.*” Olarak belirlenen araştırmanın ikinci denencesi ile örtüşmektedir. Aynı zamanda Bulgu 10, üçüncü kesim de ortaya konan “10.2. Nazım Hikmet’i Vatan Haini Yapan Koşullar” başlıklı bölüm ile desteklenmektedir.

10.2. Öneriler

Araştırmanın bulgularına paralel olarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler aşağıda sunulmuştur.

Öneri (1): Nazım Hikmet oluşturduğu yapıtlarıyla Türk toplumsal yaşamında yaşanan sorunlara çözüm aramıştır. Nazım Hikmet’in fikir ve düşüncelerinden daha iyi yararlanılması için tüm yapıtları yeniden gözden geçirilmeli ve toplumun tüm katmanlarına aktarılmalıdır.

Öneri (2): Türk şiirinde çoğu şairin aksine HİKMET, Türk köylüsünün acısına, dertlerine, yaşadığı her türlü soruna çözüm getirici bir yaklaşım sergilemiştir.

Nazım Hikmet'in tüm edebi yapıtlarından daha fazla yararlanılması, Türk edebiyat hayatına çok şey katacaktır.

Öneri (3): Nazım Hikmet bir bahriyeli idi. Ancak onun tüm yaşamı Türk ve dünya kültürüne onlarca yapıt vermekle geçti. O her zaman bir sanat adamıydı. Onun sanatçılığı kendisine bir insanlık mesleği edinmesi ve hayatının sonuna dek üretken olması tüm sanat sanatçılara örnek teşkil etmelidir.

Öneri 4: Hayatı boyunca üretken olan, hapis ve sürgünde iken dahi, böylesine güzel eserler veren bir sanat adamına millet olarak sahip çıkılmalı ve diğer sanatçılara örnek gösterilmelidir.

Öneri 5: Nazım HİKMET yaşadığı bunca sıkıntıya rağmen, bu kadar güzel eserler verip, üretken olabildi ise eğer; şayet daha adil bir ortamda yaşamış olsaydı, daha güzel eserler verebilirdi. Bu nedenle ülkemizde tüm aydın insanlara karşı adil olunmalı, siyasi görüş ve düşüncelerinden dolayı haksız ithamlarda bulunulmamalıdır.

Öneri 6: Türk ve dünya edebiyatına sayısız eser kazandırmış olan HİKMET'in eserleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok şiiriyeti üzerine olduğu ortadadır. Bununla beraber dört ayrı roman ve bir çok piyes yazan HİKMET'in bu eserleri üzerine de çalışma ve inceleme yapılmalıdır. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgulardan biri olan Bulgu 6'da Nazım Hikmet'in edebi eserleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok şiirleri üzerine çalışma yapıldığı ortaya konmuştur. Türk edebiyatı adına bundan sonra Nazım Hikmet RAN'ın edebi eserleri üzerine yapılacak çalışmalar için araştırmacılara öneri ise Nazım Hikmet'in romanları, öyküleri yada oyunları üzerine olması gerektiğidir.

Öneri 7: Araştırmanın sonunda elde edilen Bulgu 7 de Nazım HİKMET'in, yapılan birçok yaşamöyküsü çalışmalarının bulunduğu ortaya konmuştur. Bunun yanında onun siyasi geçmişi, siyasi iktidar ile olan ilişkileri konusunda da çalışma yapılmalıdır.

Öneri 8: Nazım HİKMET'in eserlerinin hemen hemen tamamı yaşanan toplumsal sorunlara ışık tutan yapıtlardır. HİKMET'in eserleri aracılığıyla sunduğu bu çözüm önerileri dikkate alınmalı ve toplumsal yaşamdaki sorunlara onun penceresinden bakılmalıdır.

Öneri 9: Nazım HİKMET edebi alan için büyük bir deha idi. Yaşamında onun değeri bilinemedi. Ne insan olarak ne de sanatçı olarak o hak ettiğini göremedi. En azından bugün onun edebi alan için kazandırdıklarının kıymeti bilinmelidir. Onun bu dünyadaki nöbetini artık eserleri devralmıştır. HİKMET'in tün eserleri benimsenmeli ve korunmalıdır.

Öneri 10: Memleketini bu kadar çok seven bir şair haksız yargılamalar sonucu yıllarca sürgün yaşamıştır. Bugün ülkemizde yargı kurumlarının "Nazım HİKMET" dosyasını yeniden açması, tüm davaların yeniden görüşülmesi ve adaletin yerini bulması sağlanmalıdır. HİKMET gibi büyük bir şairin kendi ülkesinde hak ettiği şekilde anılması sağlanmalıdır.

Çizelge 1: Bulgu ve Öneriler

B/Ö	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10
B1	X									
B2		X								
B3			X							
B4				X						
B5					X					
B6						X				
B7							X			
B8								X		
B9									X	
B10										X

Çizelge 1'de araştırma sırasında saptanan bulgular ve bulgulara bağlı olarak geliştirilen öneriler gösterilmiştir.

10.3 Genel Sonuç

Nazım Hikmet RAN bir paşa torunu idi ve nezih bir yaşam içinde idi. İlk gençliği vatanın işgal yıllarına tekabül etmişti. Yazdığı ilk şiirleri de yine çok sevdiği memleketinin işgaline olan üzüntüsünü dile getirmekte idi. Gençlik ateşinin verdiği coşku ve heyecanla, alışkın olduğu yaşantısını, ailesini, tüm sevdiklerini geride bırakarak Mustafa Kemal'in başlattığı kurtuluş mücadelesine katılmaya karar verdi. Anadolu'ya günlerce sürecek yolculuğu başladı. Bu yolculuk HİKMET'e çok şey kattı. Anadolu kadını, insanını, hastalığı, yokluğu, acıyı burada gördü. İnsanlar arası eşitsizliğe, adaletsizliğe, derin uçuruma tanık oldu.

Son umudu Mustafa Kemal ve askerleri idi... Ancak Ankara'da umudu olanlar da onu hayal kırıklığına uğratmışlardı. Beklentisini yine bulamadı. Aklında İnebolu'da karşılaştığı ve derinden etkilendiği "Spartakist Kardeşler" adlı insanlar vardı. Belki inançlarını, düşüncelerini ve umutlarını bu insanlarla, yeni umuduyla hayata geçirebilirdi. Bu amaçla Sovyetler'e gitti. KUTV'de eğitim aldı. Bu süreçte çok şey öğrendi, çok şey kattı yaşadıkları, gördükleri HİKMET'e.

Daha sonraki yaşantısı ülkeye kaçak gidip gelmelerle ve cezai kovuşturmalarla geçti. Yaşamının on altı senesi haksız yargılamalar sebebiyle demir parmaklıklar arkasında sürdü. Çok sevdiği ülkesinde yıllarca susturulmasına, yasaklanmasına, hapislerde çürütülmesine karşın, HİKMET, geleceğin Türk edebiyatında çok tartışılacak ve adından söz ettirecekti. Şiirleri Türk şiirine yeni bir soluk kazandırmıştı. Bunun dışında HİKMET'in sanatın neredeyse her dalında birbirinden güzel onlarca yapıtı vardır.

HİKMET yaşamı boyunca hem eserleriyle hem de yaşam kavgası ile kendini inançlarına adamıştır. Yapıtlarında özgürlük, memleket ve insan sevgisi, barış, mücadele ruhu ayrıntılı olarak görülmektedir.

Onun hakkında çok şey yazıldı, çizildi dünden bugüne. Hikmet'in yaşam öyküsünden tutun da; HİKMET'te şiir ve roman çözümlmelerine kadar bir çok çalışma yapıldı. Ancak bu çalışma, Nazım HİKMET'in kimi çevrelerin iddia ettiklerinin aksine, ne kadar vatansever olduğunu kanıtlamaya yöneliktir. Bunun için ilk olarak kısaca HİKMET tanıtılmış ve daha sonra yapıtlarının ayrıntılı incelemesiyle fikir ve düşünceleri ortaya konmuştur. Ayrıca Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet Yapan Özellikler Ulusal ve Uluslararası düzeyde irdelenmiş ve Nazım Hikmet'i Vatan Hainini Yapan Koşullar Ulusal ve Uluslararası düzeyde başlıkları ile

ayrı ayrı ortaya konmuştur. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgular ve araştırmanın temelini oluşturan denenceler karşılaştırılmıştır. Araştırmanın vardığı sonuç, araştırmanın temelini oluşturan denenceleri doğrulamış ve araştırma amacına ulaşmıştır.

Türk ve dünya kültürüne; sunduğu sayısız yapıtları, Türk şiirine getirdiği yenilikler ve katkılarından dolayı, Türk edebiyatının en önemli isimlerinden **“Yurtsever Şair Nazım Hikmet RAN’a** ilk önce millet olarak sahip çıkılmalı ve saygı duyulmalıdır.

EKLER

EK 1. NAZIM HİKMET'İN ÖZGEÇMİŞİ

Ek 1.1. Nazım Hikmet'in Kronolojik Özgeçmişi

Ek 1.2. Nazım Hikmet'in Yaşam Öyküsü

EK 2. NAZIM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN AYRINILI DİZELGESİ

Ek 2.1. Nazım Hikmet'in Yaşamöyküsünü Konu Alan Kitaplar

Ek 2.2. Nazım Hikmet'in Yargılanmalarını ve Siyasal Yaşamını Konu Alan Kitaplar

Ek 2.3. Nazım Hikmet'in Eserlerinin Konu Alan Kitaplar

Ek 2.3.1. Nazım Hikmet'in Şiirleriyle İlgili Kitaplar

Ek 2.3.2. Nazım Hikmet'in Tiyatrolarıyla İlgili Kitaplar

Ek 2.4. Nazım Hikmet'in Belli Dönemlerine Tanıklık Edenlerin Yazdığı Kitaplar

EK 3. NAZIM HİKMET'İN BÜTÜN YAPITLARININ TARİH SIRALAMASINA GÖRE DİZELGESİ

EK 4. NAZIM HİKMET'İN BÜTÜN YAPITLARININ YAYIN TÜRLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMIŞ DİZELGESİ

Ek 4.1. Şiir Kitapları

Ek 4.2. Romanları

Ek 4.3. Oyunları

Ek 4.4. Hikayeleri

EK 5. FOTOĞRAFLARLA NAZIM HİKMET

Ek 5.1. Nazım Hikmet'in Bahriye Mektebi Öğrencisi İken Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.2. Nazım Hikmet'in Piraye ve Kemal Tahir İle Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.3. Nazım Hikmet'in Bursa Cezaevinde Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.4. Nazım Hikmet'in Pablo Neruda İle Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.5. Yılların Yaşlandıramadığı Büyük Şair "Nazım Hikmet"

Ek 5.6. Nazım Hikmet'in Çalışırken Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.7. Nazım Hikmet'in Mezarı

EK 1.NAZİM HİKMET'İN ÖZGEÇMİŞİ

Bu bölümde Nazım Hikmet'in kronolojik özgeçmişi ve yaşam öyküsü sunulmuştur.

Ek 1.1. Nazım HİKMET'in Kronolojik Özgeçmişi

- 20 Kasım 1901'de Selanik'te doğdu.
- 1907-1908 Nazım özel bir okula verildi.
- 1908-1909 Nazım Özel okuldan alınıp *Taşmektep Numune* mektebine verildi.
- 3 Temmuz 1913 Nazım Hikmet "*Feryad-ı Vatan*" adlı ilk şiirini yazdı.
- 1913-1914 ilkokulu bitirince arkadaşı Vala Nureddin'le birlikte Mekteb-i Sultani'nin hazırlık sınıfına yazıldı.
- 1914-1915 Nazım Mekteb-i Sultani den alınarak "*Nişantaşı Sultanisine*" verildi.
- 1917-1918 Nazım *Heybeliada Bahriye Mektebi*'ne gittiği sırada anne-babası ayrıldı.
- 3 Ekim 1918 Yahya Kemal'in düzelttiği "*Hala Servilerde Ağlıyorlar mı?*" adlı şiiri Mehmet Nazım imzasıyla, Yeni Mecmua'da yayımlandı.
- 12 Mayıs 1920 subay olarak atanmış ancak gece nöbet tutarken soğuktan zatülcenp hastalığı geçirmiş neticesinde askerlikten çürüğe çıkarıldı.
- 1920 Nazım'ın adı *Heceli Şairlerle birlikte anılmaya başladı*. "*Alemdar Gazetesi*"nin açmış olduğu bir yarışmada birincilik ödülünü aldı.
- 1 Ocak 1921 Faruk Nafiz , Yusuf Ziya, Nazım Hikmet, Vala Nurettin Yeni Dünya adlı vapurla İnebolu'ya geçtiler.
- 4 Ocak 1921 Kendileri gibi Anadolu'ya geçmek için izin bekleyen, Sovyetlerden övgü ile söz eden "spartakistler" ile tanıştılar.
- Mart 1921 Türk Gençliğini Milli Mücadeleye çağıran bir şiir yazmış ve çok beğeni toplamıştı.
- Nisan 1921 Bolu'ya öğretmen olarak atandılar.
- Ağustos 1921, Va-Nu ile beraber Sovyetlere gitme kararı aldılar.
- 1922 Tiflis'te tanıştıkları Ahmet Cevat önderliğinde Moskova'daki Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nin hazırlık sınıfına yazıldılar.

- 1922-1923 “Nüzhet” adlı kadınla evlendi.
- Ekim 1924 Nazım gizlice Türkiye’ye döndü. “*Sosyalist İşçi Köylü*” partisinin yayın organı *Aydınlık* dergisinde çalışmaya başladı.
- Haziran 1925 gizlice Moskova’ya gitti.
- 1925 Hakkında 17 yıl ceza verildi.
- 1926 Lena adlı Rus kızı ile evlendi.
- 17 Aralık 1926 Nazım Paşa öldü.
- 1925 Bakü’de ilk şiir kitabı “*Güneşi İçenler Türküsü*” yayımlandı.
- Temmuz 1928 sınırı izinsiz geçme yüzünden yargılandı ancak serbest kaldı.
- Ocak 1929 Peyami Safa ile tanıştı, şiir toplantısına katılma kararı aldı.
- Temmuz 1930 “*Salkım Söğüt*”ü ile “*Bahri Hazer*” şiirleri şairin kendi sesiyle plağa alınmış, 10 Mayıs 1931 de bir zümrenin başka bir zümre üzerine hakimiyetini temin etmek gayesiyle suça teşvik ettiği gerekçesiyle mahkeme karşısına çıktı aklandı.
- 1936 Gizli örgüt kurmak ve sebebiyle yargılanır ve aklanır.
- 1937 “*Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı*” yayınlanır.
- 1938 Askeri öğrencileri isyana teşvik suçlamasıyla da “*Donanma*” davaları açılır. Toplam 28 yıl 4 ay ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.
- 1941 “*Memleketimde İnsan Manzaraları*” adlı eserini yazmaya başlar.
- 1943 Cezaevi arkadaşı Orhan Kemal tahliye olur. Balaban’ın resim çalışmalarına yardımcı olur, yetişmesini sağlar.
- 1944 Karaciğer ve kalp rahatsızlıkları başlar.
- 1949 Basında haksız mahkumiyetine ilişkin yazılar artmaya başlar. Ahmet Emin Yalman, Vatan Gazetesinde “Tevfik Fikret ve Nazım Hikmet” başlığını taşıyan bir yazı yayımlayarak dikkatleri Nazım’ın haksız mahkumiyetine çeker.
- 1950 Nazım’a özgürlük kampanyaları açılır. Meclis’in gündeminde bulunan Af Kanunu’nu çıkarılmadan tatile girilmesi üzerine Nazım, 8 Nisan’da açlık grevine başlar. Çıkarılan af kanunu ile serbest bırakılır. 22 Kasım’da Dünya Barış Konseyi tarafından Picasso, Pauli Rubeson, Wanda Jakubowska ve Pablo Neruda’yla birlikte “Uluslararası Barış Ödülünü almaya hak kazanır.
- 1951 Oğlu Memed dünyaya gelir. 15 Ağustos günü resmi gazetede Bakanlar Kurulu kararı ile yurttaşlıktan çıkarıldığını duyurulur.
- 1952 Enfaktüs geçirir. Yaşamı artık doktor gözetiminde geçecektir.

- 1953 Uluslararası toplantılara katılmayı sürdürür.
- 1958 Paris'e gider Aragon ve Picasso gibi çok sayıda yazar ve sanatçı ile görüşür.
- 1962 3 Haziran sabahı Moskova'da evinde ölür.

Ek 2.1. Nazım Hikmet'in Yaşamöyküsü

Nazım Hikmet (Selanik, 20 Kasım 1921- Moskova, 3 Haziran 1962) Bahriye Mektebini bitirdi (1919). Hamidiye Kruvazorune stajyer bahriye subayı olarak atandı. 1920'de sağlık kurulu kararıyla askerlikten çıkartıldı. Ocak 1921'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Cepheye gönderilmedi, bir süre Bolu'da öğretmenlik yaptıktan sonra Eylül 1921'de Batum üzerinden Moskova'ya gitti, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde (KUTV) okudu. 1924'te Türkiye'ye döndü. Bir yıl sonra yeniden Moskova'ya gitti, 1928'e kadar kaldı. 1928'de döndüğünde bir süre tutuklu kaldı. Şiirleri ilgili açılan pek çok davada beraat eden Nazım Hikmet, 1933'e kadar "gizli örgüt kurmak" suçlarından tutuklandıktan sonra, bu tarihte "orduyu ve donanmayı isyana teşvik" suçlarından tutuklandı ve toplam 28 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum edildi. 14 Temmuz 1950'de çıkan Genel Af Yasası'ndan yararlanarak, 15 Temmuz'da serbest bırakıldı. Yasal olarak yükümlülüğü olmamasına karşın, askerliğine karar alınmasını hayatına yönelik bir tehdit gördüğü için 17 Haziran 1951'de İstanbul'dan ayrıldı, Romanya üzerinden Moskova'ya gitti. 25 Temmuz 1951 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkarıldı. Ölümüne kadar pek çok ülkeye seyahatler yaptı, konferanslar verdi, şiirlerini okudu. Moskova'da Novodeviçiy Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiir yazmaya 1914'te başlayan Nazım Hikmet'in ilk şiiri, Mehmed Nazım imzasıyla ("Hala Servilerde Ağlıyorlar mı") 3 Ekim 1918'de Yeni Mecmua 'da yayımlandı. 1921-1924 yılları arasında Moskova'da öğrenim görürken tanıştığı Rus Fütüristleri ve konstrüktivistlerinden esinlenerek, klasik şiir kalıplarından sıyrılmış, özgür, yeni bir şiir dili ve biçimi geliştirmeye başladı. Bu ilk çalışmalarından bazıları *Aydınlık* dergisinde yayımlanmaya başladı. İlk şiir kitabı *Güneşi İçenlerin Türkiüsü* 1928'de Bakü'de yayımlandı. 1929'da İstanbul'da basılan *835 Satır*, edebiyat çevrelerinde geniş bir yankı uyandırdı. Zamanla, tam anlamıyla klasik de denilemeyecek ama biçimsel bakımdan daha az deneysel bir şiir dili geliştirdi. Halk

şiiirinin de doğu şiiirinin de çağdaş bir şiiirden ödün vermeden nasıl kullanılacağını gösterdi.

Edebiyatın yanı sıra, tiyatro ve sinema da Nazım Hikmet'in ilgi alanına girmiştir. Moskova'da bulunduğu yıllar bu iki sanat türünde Rusların öncülük ettiği çağa uygun düşmektedir. Pek çok filmin senaryolarını yazdı, çekimlerinde katkıda bulundu. Gazete yazıları, romanları, öyküleri, çevirileri de olan Nazım Hikmet'in yapıtları, 1938'den 1965 yılına dek Türkiye'de yasaklandı. 1965'den başlayarak, çeşitli basımları yapılan yapıtları, "bütün yapıtları" kapsamında, bir araya getirildi. Yapı Kredi Yayınları, bu "külliyyatı" yeniden gözden geçirerek yayımlamaktadır

EK 2. NAZIM HİKMET HAKKINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN AYRINTILI DİZELGESİ

Nazım Hikmet hakkında yapılmış çalışmaların ayrıntılı olarak sıralanmıştır. Bu çalışmalar sırasıyla konu başlıklarına göre şu şekildedir:

Ek 2.1. Nazım Hikmet'in Yaşam Öyküsünü Konu Alan Kitaplar

AKIMSAR, Besim, (1965), **Nazım Hikmet ve Başkaları/ Şiirinden Nesrinden Seçmeler**, İzmir, Kovan Kitapevi

CEVAD, Ahmed, (1937), **Nazım Hikmet Hayatı Seçme Şiir ve Yazıları**, İstanbul, Çığır Kitapevi,

GEZEN, Müjdat, Savaş Dinçel, (1995), **Çizgilerle Nazım Hikmet**, İstanbul, Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları,

GRONAU, Dietrich, (1995), **Nazım Hikmet**, (Çev. Gülderen Pamir), (1999), İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi

ORHON, Seyfi, Orhan, (1937), **Nazım Hikmet Hayatı Eseri Şiirleri**, İstanbul, Cumhuriyet Kütüphanesi Yayınları

SERTEL, Zekeriya, (1969), **Mavi Gözlü Dev: Nazım Hikmet ve Sanatı**, İstanbul, Ant Yayınları,

SÜLKER, Kemal, (1968), **Nazım Hikmet'in Polemikleri**, İstanbul, Ant Yayınları,

SÜLKER, Kemal, (1976), **Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı-1: 1902-1928**, İstanbul, Yalçın Yayınları

SÜLKER, Kemal, (1976), **Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı-2, 1929- 1933**, İstanbul Yalçın Yayınları,

SÜLKER, Kemal, (1979), **Nazım Hikmet'in Sahte Dostlukları**, İstanbul Matbaası,

SÜLKER, Kemal, (1980), **Nazım Hikmet'in Bilinmeyen İki Şiir Defteri**, İstanbul,
Yazko Yayınları

SÜLKER, Kemal, (1988), **Bilinmeyen Mektuplarıyla Nazım Hikmet- Orhan
Kemal Dostluğu**, İstanbul Matbaası

SÜLKER, Kemal, (1988), **Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı- 3, 1934-1935**,
İstanbul, Yalçın Yayınları,

SÜLKER, Kemal, (1988), **Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı-4, 1936-1937**,
İstanbul, Yalçın Yayınları,

SÜLKER, Kemal, (1989), **Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı-5, 1938**, İstanbul,
Yalçın Yayınları,

Ek 2.2 Nazım Hikmet'in Yargılanmaları ve Siyasal Yaşamıyla İlgili Kitaplar

AKGÜL, Hikmet, (2002), **Nazım Hikmet Siyasi Biyografi**, İstanbul, Chiviyazları
Yayınevi,

CEMGİL, Adnan, (1933), **Nazım Hikmet'in Yaşadığı Adalet Dramı ve Açlık,
Grevi Olayın Gerçekleri**, İstanbul, Engin Yayıncılık

COŞKUN, Atilla, (1989), **Siyasal Yaşamdan Kesitlerle Nazım'ın Davaları**,
İstanbul, Cem Yayınları,

KARACA, Emin, (2001), **Sevdalınız Komünisttir**, İstanbul, Gendaş Kültür
Yayınları

KORCAN, Kerim, (1989), **Harbiye Kazanı**, İstanbul, De Yayınları

SÜLKER, Kemal, (1967), **Nazım Hikmet Dosyası**, İstanbul, May Yayınları

Ek 2.3. Nazım Hikmet'in Eserlerini Konu Alan Kitaplar

Bu başlıkta Nazım Hikmet'in yapıtları üzerine yapılan çalışmalar sıralanmıştır.
Bu çalışmalar sırasıyla şunlardır:

Ek 2.3.1. Nazım Hikmet'in Şiirleriyle İlgili Kitaplar

BAYAR, Zühtü, (1965), **Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı**, İstanbul, Gerçek Sanat Yayınları

FİSH, Rady,(1939), **Nazım Hikmet'in Lirizmi**, İstanbul, Okar Yayınevi

NESİMİ, Abidin, (1977), **Nazım Hikmet mi Benerci mi?** İstanbul, Yücel Yayınları

SÜLKER, Kemal, (1976), **Şair Nazım Hikmet**, İstanbul, May Yayınları

TİMUÇİN; Afşar, (1978), **Nazım Hikmet'in Şiiri**, İstanbul, Alaz Yayınları

Ek 2.3.2. Nazım Hikmet'in Tiyatrolarıyla İlgili Kitapları

BAYAR, Zühtü, (1965), **Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı**, İstanbul, Gerçek Sanat Yayınları

BÜKTEL, Coşkun, (2002), **“Yönetmen Tiyatrosu’na Karşı Bir Shakespeare ve Nazım Hikmet Savunması**, İstanbul, Cem Yayınevi

ŞENER, Sevda, (2002), **Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Şiirin Gelişmeleri, İstanbul, Adam Yayıncılık

**Ek 2.3.3. Nazım Hikmet'in Belli Dönemlerine Tanıklık Edenlerin Yazdığı
Kitaplar**

BALABAN, (1968), **Sair Baba ve Damdakiler**, İstanbul, Cem Yayınevi

BALABAN, (1995), **Nazım'la Hapishane Anıları**, İstanbul, Milliyet Yayınları

BALABAN, (2003), **Nazım Hikmet ve Biz**, İstanbul, Milliyet Yayınları

BALABAN, (2003), **Nazım Hikmet'le Yedi Yıl**, İstanbul Berfin Yayınları

BERCAVİ, Faik9, (1992), **Nazım'la 1933-1938 Yılları**, İstanbul, Cem Yayınevi

ERDİNÇ, Fahri, (1987), **Kalkın Nazım'a Gidelim**, Varlık Yayınları, İstanbul

ERDİNÇ, Fahri, (1977), **Nazım Hikmet ve Bulgaristan**, Ankara, Evrensel Dostluk
Yayımlar

FEVRALSKİ, Aleksandr, (1979), **Nazım'dan Anılar** (Çev. Ataol Behramoğlu),
(1999), İstanbul, Cem Yayınları

KEMAL, Orhan, (1965), **Nazım Hikmet'le Üçbuçuk Yıl**, İstanbul, Sosyal Yayınlar

LUSSU, Joyce, (1995), **Buluşma**, İstanbul, Açılım Yayınları

ROMAN, Erem, Melike, (!987), **Şafakta Suydu Evler**, Nazım Hikmet Romanya'da,
İstanbul Broy Yayınları,

EK 3. NAZIM HİKMET'İN BÜTÜN YAPITLARININ TARİH SIRALAMASINA GÖRE DİZELGESİ

Nazım Hikmet'in tüm yapıtlarını tarih sıralamasına göre aşağıda sunulmuştur.

- HİKMET, Nazım, (1928), **Güneşi İçenlerin Türküsü**, İstanbul Yky,
HİKMET, Nazım, (1929), **835 Satır**, İstanbul Yky,
HİKMET, Nazım, (1929), **Jokond ile Siyau**, İstanbul, Yky,
HİKMET, Nazım, (1930), **Varan 3**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1930), **1+1=1**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1931), **Sesini Kaybeden Şehir**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1932), **Benerci Kendini Niçin Öldürdü**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1932), **Gece Gelen Telgraf**, İstanbul, Yky
HİKMET; Nazım, (1935), **Taranta Babu'ya Mektuplar**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1936), **Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı**,
İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1965), **Saat 21-22 Şiirleri**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1965), **Kurtuluş Savaşı Destanı**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1968), **Kuvayi Milliye**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1966), **Dört Hapishaneden**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1966), **Rubailer**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1966), **Yeni Şiirler**, İstanbul, Yky
HİKMET, Nazım, (1967), **Memleketimden İnsan Manzaraları**, İstanbul,
Yky
HİKMET, Nazım, (1969), **İlk Şiirler**, İstanbul, Yky
HİKMET; Nazım, (1970), **Son Şiirler**, İstanbul, Yky

EK 4. NAZIM HİKMET'İN BÜTÜN YAPITLARININ YAYIN TÜRLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMIŞ DİZELGESİ

Nazım Hikmet'in bütün yapıtları yayın türlerine göre sınıflandırılarak aşağıda sunulmuştur.

Ek 4.1.Şiir Kitapları

Nazım Hikmet'in belli başlı şiir kitapları şu şekilde sınıflandırılmıştır:

HİKMET, Nazım, (2004), **Kuvayi Milliye**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004), **Son Şiirler**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004), **Memleketimden İnsan Manzaraları**, İstanbul,
Yky

HİKMET, Nazım, (2002), **Yatar Bursa Kalesinde**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2002), **835 Satır**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2002), **Benerci Kendini Niçin Öldürdü?**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2002), **İlk Şiirler**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2002), **Yeni Şiirler**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (1993), **La Fontaine'den Masallar**, İstanbul, Adam
Yayınları

Ek.4.2. Romanlar:

Nazım Hikmet'in romanları şunlardır

HİKMET, Nazım, (2004), **Kan Konuşmaz**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2003), **Yeşil Elmalar**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2003), **Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2003), **Yaşamak Hakkı**, İstanbul, Yky

Ek 4.3. Oyunlar:

Nazım Hikmet'in belli başlı oyun kitapları şu şekilde sınıflandırılmıştır:

HİKMET, Nazım, (2004), **Kadınların İsyanı**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004), **Kafatası**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004), **Ferhad ile Şirin**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004), **Yusuf ile Menofis**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004) **Demoklesin Kılıcı**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (1965), **İnek**, İzlem Yayınları

Ek 4.4.Hikayeler:

Nazım Hikmet'in yazılar ve hikaye kitapları şunlardır:

HİKMET, Nazım, (2004), **Yazılar**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2004), **Masallar Hikayeler**, İstanbul, Yky

HİKMET, Nazım, (2003), **Çeviri Hikayeler**, İstanbul, Yky

EK 5. FOTOĞRAFLARLA NAZIM HİKMET

Bu bölümde Nazım HİKMET'in yaşamının çeşitli dönemlerinde çekilmiş fotoğrafları sunulmuştur.

Ek 5.1. Nazım Hikmet Bahriye Mektebi öğrencisi iken Çekilmiş Fotoğrafı

Ek 5.2. Nazım Hikmet'in Piraye ve Kemal Tahir ile Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.3. Nazım Hikmet Bursa Cezaevi'nde Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.4. Nazım Hikmet Pablo Neruda İle Çekilmiş Fotoğrafi

Ek 5.5. Yılların Yaşlandıramadığı Büyük Şair “Nazım Hikmet”

Ek 5.6. Nazım Hikmet'in Çalışırken Çekilmiş Fotoğrafı

Ek 5.7. Nazım Hikmet'in Mezarı

KAYNAKÇA

- ABDULLAH, Abbas, (2002), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”
www.nazimhikmetran.com, Erişim Tarihi: 16 03 2007-06
Ana Brtannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt: 19, 1994,
Ana Brtannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt: 6, 1994,
- ARBAŞ, Avni, (2002), “**Dostlarının Ağzından Nazım Hikmet**
www.nazimhikmetran.com Erişim tarihi: 13 05 2007
- AKGÜL, Hikmet, (2002), **Nazım Hikmet’in Siyasi Biyografisi**, İstanbul,
Chiviyazıları Yayınları.
- AKKURT, Bülent, (1993), **Nazım Hikmet ve Onun Memleketinden İnsan**
Manzaraları, İstanbul, Altın yayınları
- ASENA, Orhan, (1993), **Nazım Üçlemesi: Arayan Adam, İçerdeki Adam, Dünya**
Yurttası, İstanbul, Seyirlik Yayınları.
- ATAÖV, Türkkaya, (2002), **Nazım Hikmet’in Hasreti**, İstanbul, Literatür
Yayınları,
- AYDEMİR, Şevket, Süreyya, (2006), **Suyu Arayan Adam**, İstanbul, Remzi
Kitapevi 19. baskı
- AYDEMİR, (Şevket, Süreyya,(1932), “**Benerci Kendini Niçin Öldürdü?**”, **Kadro**,
cilt:3 sayı: 4, Ankara, Ticari Bilimler Akademisi,sf:31-39
- BABAYEV, Ekber (Çev. Ataol Behramoğlu), (2004), **Nazım Hikmet’in Yaşamı ve**
Yapıtları, İstanbul, İnkılap Yayınları
- BALABAN, İbrahim, (2006), “**Dostlarının Ağzından Nazım Hikmet**”,
www.nazimhikmet/ Dostlarından, Erişim Tarihi: 11 12 2006
- BEHRAMOĞLU, Ataol, (2006), “**Dostlarının Ağzından Nazım Hikmet**”,
www.nazimhikmet, Erişim Tarihi: 12 11 2006
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi, Cilt: 22,
Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi, Cilt: 18,
- CENGİZ, Metin (2005), **Türk Şiirine Eleştirel Bir Bakış: Nazım’dan 70’li Yıllara**,
İstanbul, Babil Yayıncılık.
- CERRAHOĞLU, A.(1966), **Türkiye’de Sosyalizm**, İstanbul, Çığ yayınları
- ÇADAN, Cevat, (2003), **Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni**, İstanbul, Adam Yayınları.
- DÜNDAR, Can, (2006), **Nazım**, Ankara, İmge Yayınları, 10. Baskı

- FAST, Howard, (2002), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”, www.nazimhikmetran.com,
Erişim Tarihi: 09 04 2007
- EVLİYAGİL, Necdet, (1997), **Nazım Hikmet Boğaziçinde**, Ankara, Ajans-Türk
Yayınları
- FUAT, Memet, (2003), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”, www.nazimhikmetran.com,
Erişim Tarihi: 12 02 2007
- FUAT, Memet, (2001), **Nazım Hikmet Üstüne Yazılar**, İstanbul, Adam Yayınları
- FUAT, Memet,(2002), **Nazım İle Piraye**, Adam Yayınları, İstanbul
- FUAT, Memet,(2002), **A’dan Z’ye Nazım Hikmet**, YKY, İstanbul
- FUAT, Memet,(2001), **Portreler**, YKY, İstanbul
- GÖKSU, Saime, Edward Timms, (1999), (Çev. Barış Gümüşbaş), (2004), **Romantik
Komünist**, İstanbul, Doğan Kitap, 6. Basım
- GÖZE, Ergun, (1981), **Peyami Safa Nazım Hikmet Kavgası**, İstanbul, Selçuk
Yayınları, 4.Basım.
- GÜL, Memet,(2003), **Nazım Memleket mi?**, İstanbul, Zaman Kitap
- GÜRSEL, Nedim, (2005), **Dünya Şairi Nazım Hikmet**, İstanbul, Doğan Kitap,
3.baskı,
- HİKMET, Nazım, (2005), **Yazılar 1**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2003), **Yazılar 2**, İstanbul Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2002), **Yazılar 3**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2003), **Yazılar 4**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2002), **Yazılar 5**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2003), **Yazılar 6**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2004), **Kan Konuşmaz**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- HİKMET, Nazım (2003), **Yeşil Elmalar**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- HİKMET, Nazım, (2003), **Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim**, İstanbul, Yapı Kredi
Yayınları.
- HİKMET, Nazım, (2004), **Kafatası**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- HİKMET, Nazım, (2004) **Ferhad İle Şirin**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 3.
Basım.
- HİKMET, Nazım (2004), **Yusuf İle Menofis**, İstanbul Yapı Kredi Yayınları, 3.
Basım
- HİKMET, Nazım, (2004), **Demokles’in Kılıcı**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları

- HİKMET, Nazım (2004), **Kadınların İsyanı**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 3. Basım
- HİKMET, Nazım (2002), **835 Satır**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- HİKMET, Nazım, (2002), **Benerci Kendini Niçin Öldürdü**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2004), Kuvayi Milliye, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2. Basım.
- HİKMET, Nazım, (2002), **Yatar Bursa Kalesinde**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2002), **Memleketimden İnsan Manzaraları**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- HİKMET, Nazım, (2002) **Yeni Şiirler**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- HİKMET, Nazım, (2004), **Son Şiirleri**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2002), **Son Şiirleri**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (2002), **İlk Şiirler**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (1993), **La Fontaine'den Masallar** İstanbul, Adam Yayıncılık, 8.Basım.
- HİKMET, Nazım, (2004), **Masallar Hikayeler**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- HİKMET, Nazım, (1965), **İnek**, İstanbul, İzlem Yayıncılık
- HİKMET, Nazım, (1965), **Kurtuluş Savaşı Destanı**, İstanbul, Yön Yayınları
- HİKMET, Nazım, (1970), **Bursa Cezaevinden: Va-Nu'lara Mektuplar**, İstanbul, Cem Yayınları
- HİKMET, Nazım (1973), **Son Şiirleri**, İstanbul, Habora Yayınları
- KARACA, Emin, (2005), **Sevdalınız Komünisttir: Nazım Hikmet'in Siyasal Yaşamı**, 4.Basım.
- KARACA, Emin,(2005), **Nazım Hikmet'in Aşkları**, İstanbul.Karakutu Yayınları
- KARACA, Emin, (2005), **Şiirinde Gizli Tarih**, İstanbul, Karakutu Yayınları
- KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri,(2002), **“Onun İçin Ne Yazdılar”**,
www.nazimhikmetran.com, Erişim Tarihi: 11 03 2007
- KEMAL, Orhan, (2006), **Nazım Hikmet ile 3,5 Yıl**, İstanbul, Tekin Yayınları, 4. Basım.
- KONGAR, Emre, (2005), **Devrim Tarihi ve Toplum Bilim Açısından “ATATÜRK”**, İstanbul, Remzi Kitapevi
- NEDİM, Gürsel,(2005), **Dünya Şairi Nazım Hikmet**, İstanbul, Doğan Kitap, 3.baskı,

- NERUDA, Pablo, (2002), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”, www.nazimhikmetran.com,
Erişim Tarihi:26 02 2007
- SARTRE, Jean Paul, (2002), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”,
www.nazimhikmetran.com, Erişim Tarihi: 01 02 2007
- SERTEL, Zekeriya, (2004), **Nazım Hikmet’in Son Yılları**, İstanbul, Remzi Kitapevi,
4. Basım.
- SÜREYYA, Şevket, (2002), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”, www.nazimhikmetran.com,
Erişim Tarihi: 19 05 2007
- ŞENER, Sevda, (2002), **Nazım Hikmet’in Oyun Yazarlığı**, Ankara, Kültür
Bakanlığı Yayınları
- ÜNAL, Hüseyin, “Nazım Hikmet= Memleket”,(2006), **Atak**, İnönü Üniversitesi
Atatürkçü Düşünce Topluluğu yayın Organı, 2. Sayı
- TOPUZ, Hıfzi, (2007), **Başın Öne Eğilmesin**, , 6.Baskı, İstanbul, Remzi Kitapevi
- TZARA,Triztan,(2002), “**Onun İçin Ne Yazdılar**”, www.nazimhikmetran.com,
Erişim Tarihi:17 03 2007
- YAĞCI, Öner, (2003), **Nazım Hikmet Aydınlığı**, Ankara, Berfin Yayınları